

Dr. Marczell Mihály

HITEM és ÉLETEM

II. sorozat: Isten és ember

(Általános bevezetés eléje olvasása szükséges: 1. kötet!)

95. kötet

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK	2
Szerkesztői megjegyzések	5
VALLÁSRÓL	5
I. fejezet: A vallásról általában	5
1. A vallás mibenléte	5
2. A vallás eredete	6
3. A vallás forrásai	7
4. A vallások különfélesége	8
II. fejezet: A katolikus vallás tárgyi tartalma	9
ISTEN	9
1. Isten léte	9
5 beszédből álló I. beszéd sorozat – intelligens híveknek	11
1. beszéd: A nagy kérdőjel	11
2. beszéd: A világ van	12
3. beszéd: A világ esetlegesen létezik	14
4. beszéd: A világ célszerűen létezik	15
5. beszéd: Az örök felkiáltójel	15
5 beszédből álló II. beszéd sorozat – egyszerű hívek számára	16
1. beszéd: A csendesek és a hangosak	16
2. beszéd: A világon mindennek van oka	17
3. beszéd: A világon mindennek célja van	18
4. beszéd: Az emberek egyetemessége hiszi az Istent!	18
5. beszéd: Az emberi élet teljes megoldása	20
5 beszédből álló III. beszéd sorozat – diáknépnek (fiúk)	21
1. beszéd: Az élet sarkpontja	21
2. beszéd: Isten az örök sarkpont – első érve: „Van”	21
3. beszéd: Az örök Sarkpont – második érve: esetlegesség	22
4. beszéd: Az örök Sarkpont – harmadik érve: cél	24
5. beszéd: Az élet sarkpontjainak dinamikája	25
2. Az Isten-fogalom megalkotása	26
3. Az Isten belső élete. A Szentháromság	27
4. Az Isten kifelé való tevékenysége	28
5. Az isteni gondviselés	31
Az Isten és ember tudatos kapcsolatai (vallás)	32
6. Az Isten és az ember viszonya; az eredendő bűn	32
Isten – Minden!	34
1. beszéd: Isten az élet törvénye	34
2. beszéd: Isten a Legfőbb Lény	34
3. beszéd: Isten a lélek ereje és megnyugvása	35
KRISZTUS	36
1. A megváltás általában	36
2. A megváltás előkészülete. Jézus az ígért Messiás	36
3. Kicsoda Jézus Krisztus?	38
Jézus Krisztus személyisége	38
Az Ige értelmezése	42
1. beszéd: Isten és az Ige (A második isteni Személy lényege)	42
2. beszéd: A világ és az Ige	43
3. beszéd: A megváltás	43
SZENTLÉLEK és kegyelem	44
A kegyelem	44
SZENTSÉGEK	45
1. Kereszttség	45

2. Bérálás.....	46
3. Oltáriszentség.....	46
4. Bűnbánat szentsége.....	47
5. Az „utolsó” kenet szentsége.....	48
6. Az egyházi rend szentsége.....	49
7. A házasság szentsége.....	49
EGYHÁZ.....	50
1. Az Egyház alapítása és szervezete.....	50
2. Az Egyház kiválóságai és ismertetőjegyei.....	50
3. A pápa csallhatatlanságáról.....	51
AVÉGSŐ DOLGOKRÓL.....	52
SZENTHÁROMSÁGRÓL.....	52
I. előadás: Amikor az ész Isten felé fordul.....	52
II. előadás: A misztérium értelme.....	53
III. előadás: A kinyilatkoztatás szava.....	54
IV. előadás: Mit szól mindezekhez az Egyház tanítása?.....	55
V. előadás: Hogyan kísérletezik ezen a területen az emberi ész?.....	56
VI. előadás: Az ész próbálkozása után milyen eretnekségek léptek fel a Szentháromság tana körül?.....	57
VII. előadás: A Szentháromságról közölt igazságok gyakorlati alkalmazása.....	58
VIII. előadás: Az Isten, a Teremtő.....	59
IX. előadás: A Fiú, a Megváltó.....	60
X. előadás: A harmadik isteni Személy, a Megszentelő.....	61
A Szentlélek ajándékairól.....	62
A Bölcsesség Lelke.....	62
Az Értelme Lelke.....	63
A Tanács Lelke.....	63
Az Erősség Lelke.....	64
A Tudomány Lelke.....	65
(változat:) A tudomány ajándéka.....	66
A Jámborság / Áhitat Lelke.....	67
Az Úr félelme.....	67
(elmélkedéshez:).....	68
1. elmélkedés: A Szentháromság az emberben.....	68
2. elmélkedés: Az Istentől jött „hármasság” életünk sodrában.....	68
TERMÉSZETFELETTI (ISTENI) ERÉNYEK.....	68
1. beszédlánc címe: A hit.....	69
II. beszédlánc címe: A remény.....	69
III. beszédlánc címe: A szeretet.....	69
LEGNAGYOBB AJÁNDÉKAINK VÉTELE ÉS KIOSZTÁSA.....	69
I. beszédlánc címe: Isten legnagyobb ajándékai.....	70
II. beszédlánc címe: Ember legnagyobb ajándékai.....	70
A HIT TÉTELEI ÉS ÖRÖMEI.....	70
A/A hitről szóló tanítások általában.....	70
1. beszéd: A hit értelme?.....	70
2. beszéd: A hit valóságos értelme.....	71
3. beszéd: Az isteni tekintély.....	71
4. beszéd: Az isteni hit a kinyilatkoztatás világával.....	71
5. beszéd: A hit tárgya.....	72
6. beszéd: Az isteni hit és a katolikus hit.....	72
7. beszéd: A hit tárgyi jegyei.....	72
8. beszéd: A hit tárgyi megjelenítése.....	72
9. beszéd: Az isteni hit anyagának növekedése.....	72
10. beszéd: A tanító Egyház.....	72
11. beszéd: A hívó lélek arca.....	73

12. beszéd: A hit tevékenységének indítója	73
13. beszéd: Hit és bizakodás.....	73
14. beszéd: Mennyi legyen az én hitem?.....	73
15. beszéd: És ha inog a lelkem?	73
16. beszéd: Kétely és igazság	73
17. beszéd: Igaz az Isten – és igaz legyen az ember!	74
18. beszéd: Hogyan tapadjunk hittel az Úrhoz?	74
19. beszéd: A hit előzménye.....	74
20. beszéd: A hit szükségessége	74
21. beszéd: A kinyilatkoztatás tanítása	75
22. beszéd: A hit magvallása.....	75
23. beszéd: A hit eredménye	75
B/A hittel ellenkező bűnök	75
1. beszéd: A hitetlenség.....	75
2. beszéd: A hittagadás.....	75
3. beszéd: Az eretnekség	76
4. beszéd: A skizma	76
5. beszéd: A hittől távol élők kezelése	76
6. beszéd: Az index	76
7. beszéd: A káromkodás	77
8. beszéd: Visszatérés – az igazi hithez.....	77
9. beszéd: A hit kincsének megőrzése.....	77
10. beszéd: Hitünk tartalma.....	77
A hitből élők örömnépei (Beszédsor)	78
Első rész.....	78
1. beszéd: A hit kegyelmének értéke	78
2. beszéd: A hit kegyelmével – a föld felé... ..	79
3. beszéd: A hit kegyelmével – az ég felé	79
Második rész.....	80
1. beszéd: Boldog vagyok az Úr ígérete miatt.....	80
2. beszéd: Mire tanított Krisztus hite?.....	81
3. beszéd: Mivé teremt a Krisztus hite?	81
4. beszéd: És a „hitetlen ember”?	82

Szerkesztői megjegyzések

„Az Igehirdetés Lexikona” című nagy mű egészére vonatkozó szükséges megjegyzések az **általános bevezetésben** találhatóak.

*

A **II. sorozat**: „Isten és ember” tematikájának és sorrendiségének tervezete csupán „témagyűjtésként” maradt fenn kézirat-töredékekben.

*

Az egyes nagyobb egységek részben a háborús időkben pusztulást szenvedtek, részben a szerző életéből már nem futotta teljes-, illetve kidolgozásra.

*

Így a meglévő részek és részletek az eredeti elgondolástól eltérő csoportosításban, összevonásban és címmel jelennek meg ebben a sorozatban. Kivételt képező témakörök eredeti címmel és közel teljes kidolgozottsággal; Oltáriszentség, Jézus Szent Szíve, Május Királynője.

* * *

VALLÁSRÓL

I. fejezet: A vallásról általában

1 A vallás mibenléte

Mi a vallás? Legrövidebb felelet: Isten és az ember tudatos és tevékeny viszonya. Az ember tudára ébred függésének, felismeri a Végtelen erőit a természetben és önmagában; tiszteletre, hódoltra gerjed iránta. Megismeri azt is, hogy a Végtelen nem mereven elzárkózott hatalom, de hozzánk ereszkedő, leereszkedő szerető Atya, Ki célokat tűz az ember elé s ezek elérésében segítséget nyújt. Amíg a függés érzése **tiszteletet, hódolatot**, addig a személyes viszonynak tudata **szeretetet** vált ki az emberi lélekből. Így tehát a **hódoló tisztelet** és a **szeretet** lesz azon alap, melyen a vallás felépülhet. Gyakorlatilag pedig az **imádás**, az **áldozat** és a **kultusz** lesznek azon tények, melyekben a vallás kifejezésre juthat.

Az Isten és az ember közti kapcsolatot kizárólag az ész hozta napfényre. Csak az ész ismerhet meg Teremtőt, gondviselő Atyát, képzelhet el céltudatosan tökélesítendő életet, mely az örök életben nyer csattanós befejezést. Van viszony Isten és világ között is, de ez a világ részéről öntudatlan. A fák, az állatok szoros viszonyban állnak a létesítő Istennel, de az csupán tárgyi jelleggel bír, mert hiányzik az értelem, mely ezen kapcsolatot felismerné. Ebből következően kizárólag az embernek lehet vallása.

A vallás kizárólagosságából folyik kiválósága is:

a) Felemel az összes lény fölé. Rámutat arra, hogy a teremtmények között az ember a legértékesebb. Nemcsak test, de lélek is! Anyag és szellem együtt! Egyedül neki van értelme, mely a véges és Végtelen viszonyát felismerheti s ezáltal öntudatosan közeledhetik a Végtelen felé.

b) Nagy értéket ad az életnek. A vallás ugyanis magas célról beszél. Minden embernek eszménye az Isten-ember, mely típusnak kialakítása mindenkinek kötelessége. Nem a körülmények, de az öntudatos szellemi munka építheti ki bennünk az isten-emberi képmást. Ezen munkának eredményes voltával is bíztat, amidőn **végső kiteljesülésről** beszél. Minden erő kifejtés értékes és eredményes, mert van **örök élet**, melyben a szellemi erőfeszítés érvényre jut. Ahol pedig magas cél (isten-emberi eszmény) s a célnak végeredménye (örök élet) szerepel, ott tényleg nagy értéke van az életnek.

c) Támaszt nyújt az élet csapásai közepette. A vallás Atyáról beszél, Ki gyermekeinek minden lépését figyelemmel kíséri s a vak erőket gondviselő kézzel kormányozza. **Atyának** mondja az Istent,

Ki gyermekeiként vezet és óv bennünket. „Ne aggódjatok megélhetésetek miatt, hogy mit egyetek vagy mit igyatok, sem testetek miatt, hogy mibe öltözzetek... Nézzétek az ég madarait! Nem vetnek, nem aratnak s csűrökbe sem gyűjtenek: mennyei Atyátok táplálja őket. Nem értek ti többet azoknál?... És a ruha miatt miért nyugtalanoktok? Nézzétek a mezei liliomokat, mint növekednek. Nem fáradoznak s nem fonnak. Mondom nektek: Még Salamon sem volt minden dicsőségében úgy felöltözve, mint egy ezek közül. Ha pedig Isten így öltözteti a mezei virágot, amely ma virít, de holnap kemencébe kerül, nem sokkal inkább titeket, kicsinyhitűeket?” (Mt 6,25-31). – Jut szerep a szenvedésnek, megpróbáltatásnak is, de ez csak átmenetileg fellépő s a főbb életnek felfokozója.

Így tehát a vallás végeredményben az élet fokozója, s mint ilyen az öntudatos embernek, a szellemi élet földi hordozójának legdrágább kincse.

2. A vallás eredete

„Van nép kultúra nélkül, de nincs nép vallás nélkül” – mondotta egy bölcs vallás-történész. – Bár torzult formákban, de minden népnél megvan a felsőbb erőkben való hit. Még a legbarbárabb vadember is hisz a titkos, túlvilági lényekben s külső cselekedetekkel, imákkal, áldozatokkal akarja a kegyüket kiérdemelni.

A vallás egyetemességének tapasztalata felveti a kérdést: honnan a vallás? Vajon az ember alsóbb ösztönösségének, avagy szellemibb, felsőbb erőinek eredménye?

A legközelebb eső felelet így hangzik: a félelem hozta létre a vallást. Hisz nyilvánvaló, hogy minden vallásban nagy szerep jut a büntetéstől való félelemnek. A naiv ember nem ismerve a természet erőit, minden megnyilvánulásában isteni erőket keresett. A villámlás, égi háború rettegést keltett benne s leborulva könyörgött a veszély elmúlásáért. Íme a félelem, mint a vallás természetes alapja. – Ámde ezen megjegyzéssel szemben áll a tény, hogy a vallásokban nemcsak a félelem, de a szeretet is helyet talál. Nem csupán elfordulás a **rettegett** hatalomtól, de odasimulás a **szerető** Úrhoz! De különben is! Az a tény, hogy az ősember a kezdet kezdetén **felsőbb** erők tudatára ébredt, élénken mutatja, hogy itt az ember oly **alaptermészetével** van dolgunk, mely a természetes erőkön kívül felsőbbrendűek keresésére és megtalálására alkalmas. A félelem megvan az állatvilágban is, de a hódoló s metafizikus tartalmú tiszteletnek nyomát sem találjuk.

A másik felelet szerint az emberek **kapzsiságából** magyarázható a vallás eredete. A fejedelmek, papok és egyéb vezető állású egyének kihasználták saját céljaikra a nép gyengeségét és tudatlanságát s túlvilági hatalmakkal fenyegették, hogy földi életük erőit kizsákmányolhassák. – Ezzel szemben megjegyzendő, hogy: előbb **kell** lennie vallásnak, s csak **utóbb** használhatják ki előnyeiket a kapzsik; **egy**es vallások eredetét csak megmagyarázhatná ezen vélemény, ámde az **összes** vallások ilyenén magyarázata lehetetlenség. Hogy volna elképzelhető, hogy **mindenütt** egyformán kiaknázták a nép gyengeségeit?...

Ha az alsóbbrendű ösztönösségen alapuló magyarázat elégtelen, akkor mélyebb alapokon kell keresnünk a helyes feleletet.

Ezen alapok elseje: **az ember szellemi természete**. Az ember természetéhez tartozik az értelem és akarat. Az értelem törekvése az okok és okozatok helyes felismerése. Ezen törtetésében nem áll meg a természetes okok ismereténél, de a **végok** felismerésére törekszik. A **végok** ismeretén kívül **végso** boldogságra is törekszik az ember. Az akarat mindig tökéletesebb és tökéletesebb boldogságot akar s ezen igénynek kielégítését a **végokban** keresi. Eme folyvást sürgető **természetes** tendencia teszi képessé az embert a legfőbb lénynek, az Istennek, mint végoknak s mint legfőbb jónak felismerésére.

Ámde elégséges-e az emberi természet kizárólagosan?

A kérdést az a tény dönti el, vajon sikerült-e a népeknek önerejükkel kialakítani a tisztult vallási felfogást? Az egész történelem folyamán csupán egy népet, a zsidót találjuk, mely az egy istenség tisztult felfogását vallotta. A többi a több istenség híve, fákat, csillagokat, természeti erőket imádtak Isten helyett. De a zsidóság hite nem kizárólagosan a faji géniusz terméke. A nemzetek prófétái élesztették, erősítették a hitet, maguk pedig úgy tanítottak, mint az **Isten ihletett küldöttei**. Ezen ihletés az Isten leereszkedésének mondható. Ezen leereszkedés lesz az a második tényező, mely a vallás tökéletes kialakításában az emberi természetnek segítséget nyújtott.

Ezen leereszkedés fényt derített egyesek lelkére, kiknek révén a zsidóság és később az összes népek felvilágítását eredményezte. Felhőoszlop volt, mely eleinte csak a zsidóság felé világított s a népek felé árnyat mutatott, de később az egész emberiség útjelzőjévé lett.

Így a vallás eredetét két tényező, Isten és ember működésére vezethetjük vissza. A lélek természetében rejlő felsőbb erők folytán az ember egyrészt felemelkedik Istenhez, de másrészt a szerető Isten felvilágosítja indító kegyelmével és leereszkedik, hogy az embert Magához felemelje.

3. A vallás forrásai

A kérdés most nem az, honnan **alapjában** a vallás, hanem az, hogy honnan merítjük **részletesen** vallásos ismereteinket. – **Vallásonként** más és más a felelet.

A pogány népek régi tradíciókból, titkos könyvekből, mágikus iratokból, a mohamedán a Koránból merít. Ámde mindig azon feltevésből indulnak ki, hogy a források az istenség titokzatos megnyilvánulását tartalmazzák.

A zsidóság és a kereszténység hitforrása szintén egy szent könyv, a Szentírás, melyet a szent hagyomány magyaráz és kiegészít. A zsidóság természetesen a Szentírásnak Krisztus előtti részét, a protestáns vallások pedig a szent hagyomány mellőzésével **kizárólagosan** a Szentírást tekintik hitforrásnak.

Ezekkel ellentétben a katolikus tan szerint a hitnek két forrása van: a/ a Szentírás, b/ a szent hagyományok. – Lássuk ezeket egyenként.

a) A **Szentírás**. – Mi a Szentírás? A Szentírás azon szent könyveknek gyűjteménye, melyeket a Szentlélek sugallatából írtak. Ha tehát a Szentlélek sugalmazásából írtak, akkor az isteni kinyilatkoztatás hordozói. Amikor sugalmazásról beszélünk, akkor az Isten oly lelki működését értjük, mely a szerző értelmét felvilágosítja, akaratát megindítja, hogy azt és úgy írja, amit és ahogyan valamit az emberekkel közölni akar. Az Isten eme működését hasonlattal akkor közelíthetjük meg, ha azon ihletésekre gondolunk, amelyek a művészi lelkeket ragadják meg. A tájak szépsége, titáni erők működése, a formák tökéletessége, az eszmék nemessége megragadja s tevékenységre indítja a lelket. Mégpedig oly tevékenységre, aminőt a külső képek szemlélete, vagy a belső elragadtatás megkíván.

Sem a művészi ihletettséget, sem az isteni sugalmazást nem zárja ki az ember személyes munkáját. A Szentírás írója saját tudását, kulturális színvonalát, magánszerű, sajátos, sokszor gyermekies naiv írásmódját követi s ezek révén közli mindazt, amit az Isten vele a sugalmazás révén közöl.

Maga a Szentírás két részre oszlik. Ó- és Újszövetségre. Az elsőnek jellege előkészület, a másodiké beteljesedés. Az Ószövetség vezető gondolata: **jönni fog** a Messiás, az Újszövetségé: **eljött** a Messiás.

Az ószövetségi rész tartalmi szempontból tekintve 3 részre osztható fel: történelmi, oktató, jövendölő könyvekre. Az első csoportba tartoznak pl. Mózes könyvei, a másodikba a példabeszédek, a harmadikba a próféták könyvei (pl. Izaiás). A történelmi könyvek a zsidó nép történetével foglalkoznak s az annak folyamán történt isteni kinyilatkoztatásokat közlik, az oktató könyvek élettapasztalatokkal gazdagította buzdításokat tartalmaznak, a prófétai könyvek pedig a Messiásra vonatkozó jövendöléseket foglalják magukba. E részeknek nyelve héber, káld és görög.

Az újszövetségi Szentírás szintén: történelmi, oktató és prófétai könyvekre oszlik fel. A történelmi könyvek (4 Evangélium, Apostolok cselekedetei) Jézus és az apostolok életét és tanításait tartalmazzák, az oktató iratok a hívekhez intézett apostoli leveleket közlik (különösen fontosak Szt. Pál levelei), az egyetlen jövendölő irat pedig („Titkos jelenések könyve”) az Anyaszentegyház jövőjéről szóló **apokaliptikus** jövendöléseket. Az újszövetségi Szentírás nyelve római és görög.

A Szentíráshoz kapcsolódóan legfontosabb azon kérdés eldöntése, honnan ismerhetjük fel, hogy az isteni kinyilatkoztatás hordozója?

α. A **Szentírásban** több oly kijelentés van, amely egyenesen hivatkozik a Szentlélek sugalmazására. Így Szt. Péter levelében így ír: „Emberi elhatározásból ugyanis sohasem született jövendölés, hanem a Szentlélektől sugallva Isten megbízásából beszéltek a szent férfiak” (2Pét. 1,21). – De a szóbeli hivatkozás mellett a **beteljesedett** jövendölések is az isteni sugalmazás mellett szólnak. – Hozzájárul ehhez még az a körülmény, hogy Krisztus egyenesen **megerősíti** az Ószövetség sugalmazásának hitét, amidőn Ő is mint „Írás”-ról beszél a szent szövegekről. A názáreti zsinagógában Izaiás szövegét felolvastva („Az Úr lelke van rajta, mert felkent engem az Úr, elküldött engem, hogy örömhírt vigyek a szelíddeknek, meggyógyítsam a megtört szívűeket”: Iz.61,1) így szól: „Ma beteljesedett az Írás...” (Lk 4,21).

β. Ehhez járul még az egész **zsinagóga** és **Egyház tekintélye**, mely a Szentírást mindig isteni műnek tekintette. A zsinagógának legdrágább kincse volt az Ószövetség; még másolását is csak a legna-

gyobb felügyelet mellett engedélyezte, nehogy ennek révén változtatás történhessék. Az Újszövetség pedig a kezdet kezdetétől az egész Egyház **élő tanításának** örökítése volt, s mint ilyen, a legnagyobb gonddal őrizték.

γ. A Szentírás tartalmát tekintve, ugyancsak a sugalmazás mellett szól az emberi **gondolatokat meghaladó tartalom**. Ilyen az egy istenség-tisztelet formája, a teremtés gondolata, a bűnbeesés és megváltás, Krisztusnak mint Isten-embernek eszméje. Ugyancsak természetfeletti tervszerűség mellett szól az a nagy egység, mely az emberi nem üdvösségét tekintve jellemzi az egész Szentírást.

δ. Végül az az egyszerű, de amellet **főlényes** tiszteletet parancsoló **előadási modor**, melyet követ. Egyszerű közléseket tartalmaz melyek az igazság közvetlen erejével, nem érvek sokaságával hatnak.

Az egész Szentírás jellege prófétai és üdvökonómiai. Jövendöléseket tartalmaz s az emberiség üdvösségének elérését célozza. Következőleg vallási tartalmú, s ennél fogva nem kereshető benne tudományos megállapítás, s így eleve nem jöhet komoly összeütközésbe a tudomány tételeivel. Természetesen lehetnek látszólagos ellentmondások, amelyek azonban elsimulnak, ha figyelembe vesszük, hogy itt magas vallási gondolatok adatnak elő népies formulázásban.

Mivel a Szentírás isteni mű, azért olvasása természetesen üdvös és hasznos. Ámde, hogy az esetleges téves értelmezés lehetősége kizárassék, azért az Egyház csupán a jegyzetes kiadások olvasását engedélyezi. A félreértéseket okozhatják a szöveg nehézségei és hiányos történelmi vagy tudományos ismeret.

A Szentírás közhasználatban levő, egyháziilag helybenhagyott magyar szövegei a Káldi, Tárkányi és Soós féle fordítások.

b) **A szent hagyomány**. – A szent hagyomány azon isteni kinyilatkoztatás, amelyet az apostolok hirdettek, de le nem írtak (a kérdés itt az, vajon valóban hitforrás-e a hagyomány?). – A protestáns teológia ugyanis kizárólag az írott (Szentírás) emlékekre támaszkodik s a szóbeli hagyományt nem tekinti hitforrásnak. A kérdést maga az **írott** emlék dönti el.

α. A Szentírás egyik helyen ugyanis úgy nyilatkozik, hogy sok könyvet kellene összeírni, ha mindent, amit tudunk, leírni akarnánk. Szt. Pál pedig arra inti a híveket: „...ragaszkodjatok a hagyományokhoz, amelyeket akár élőszóval, akár levelünkből tanultatok” (2Tessz. 2,15).

β. Maga a Szentírás természete is azt igazolja, hogy nem lehet kizárólagos hitforrás. A Szentírásnak ugyanis nem célja leírni mindent, hanem amennyit és **amit** alkalmmilag elégnek talál. Pl. Lukács Evangéliumának kezdete... Egyébként is az Újszövetség szövegei csak **alkalmi** iratok, de nem a krisztusi tanítások kizárólagos közlöi.

γ. Végül **maga** Krisztus, az Újszövetség közlöje, nem írásra, hanem tanításra buzdítja apostolait: „Menjetek tehát, tegyetek tanítványaimmá minden népet... és tanítsátok őket mindannak megtartására, amit parancsoltam nektek” (Mt 28,19). Következőleg **élő tanításban** kell fennmaradnia a krisztusi tannak, melynek hivatott magyarázója, közlöje nem lehet más, mint az Egyház: „Aki titeket hallgat, engem hallgat” (Lk 10,16)... „Ha pedig a közösségre nem hallgat, vedd úgy, mintha pogány volna vagy vámos” (Mt 18,17).

A hit forrása tehát a Szentírás és a szent hagyomány. Az egyik a másik nélkül hiányos, az egyik a másikat magyarázza és kiegészíti.

De hol találjuk meg valóban a szent hagyományt? Elsősorban az Anyaszentegyház állandó és élő tanításában. Krisztus nem betűkre, de élő szereplőkre bízta tanítását s azért alapjában az Egyház élő tanítása a szent hagyomány. Írott formákban pedig a szentatyák egybehangzó irataiban, a zsinatok és pápák határozataiban, hitvallásokban, liturgiákban, rituálékban található fel, mert ezek az egyetemes Egyház tanítását tükrözik vissza.

4. A vallások különfélesége

Az ember természetéhez tartozik, hogy keresse a kapcsolatot Isten és ember között. Ámde gyarlóságából folyik, hogy megismerve a két végpontot, nem tudta helyesen kialakítani a kettő viszonyát. Éppen eme gyöngeségből magyarázható a pogány vallások hihetetlen eltévelyedése és különfélesége. Viszont tény az is, hogy az isteni kinyilatkoztatást ismerő vallások is eltérnek. Sürgető kérdés: melyik hordozza magában teljességében és épségében az isteni kinyilatkoztatást? Itt mindjárt a kezdet kezdetén le kell szögezni azt a megjegyzést, hogy itt nem arról van szó, hogy üdvözülhet-e valaki saját vallásában, hanem arról, hogy **tárgyi** szempontból melyik vallás bírja egész terjedelmében és épségében a kinyilatkoztatást.

a) A zsidóság nem bírhatja, mert jellege **előkészület**. Jönni fog a Messiás – hangzik a próféták ajkáról, tehát beteljesülést vár.

b) A **beteljesülést** Krisztus hozza, s ezzel a keresztény vallásban nyer betetőzést az isteni kinyilatkoztatás.

Ámde a keresztény vallások keretében a protestáns vallások nem bírják a teljességet, mert a történelem folyamán emberi tekintélyek alapján módosították s a régítől eltérően magyarázták az isteni kinyilatkoztatást. Emberi tekintélyen épülő eltéréseik annyira szembetűnők, hogy maguk a reformátorok még a lényeges pontok körül is eltérnek. Elég csak az Oltáriszentségre hivatkozni. A katolikus tan szerint ebben Krisztus valóságosan és lényegileg van jelen, Luther szerint csak a kenyér körül van jelen, Kálvin szerint csak a vétel pillanatában, Zwingli szerint pedig csupán **jelenti** Krisztus jelenlétét.

Így tehát csakis a keresztény katolikus vallásban találjuk meg az isteni kinyilatkoztatás teljességét; következésképp tehát csupán a katolikus vallás jelenik meg mint olyan, melynek hivatása kinyilatkoztatás hordozása és a lelkekben történő megvalósítása.

*

II. fejezet: A katolikus vallás tárgyi tartalma

A keresztény katolikus vallás tárgyi tartalmát öt főmozzanat alkotja. **Isten, Krisztus, kegyelem és eszközei, Egyház, utolsó dolgok**. Nagyon természetes, hogy eme tények az emberre való vonatkozásban alkotják a vallás fő tárgyi tartalmát.

Minden egyes főgondolat sok mellékgondolatot foglal magában s ezért a tárgyalás menete akkor lesz helyes, ha előbb részletezni próbáljuk a főgondolatot s kihámozzuk mindazt, ami benne foglaltatik. Ezen módszer egyrészt lehetővé teszi, hogy nagy szempontok alá foglalhassuk ismereteinket, de másrészt módot nyújt arra, hogy teljes valójában megismerhessük a hit egész rendszerét. Ámde az ismeret csupán akkor lesz világnézetet nyújtó, ha megalapozott igazságokként tűnnek elénk egyes tételei. Azért az egyes tételek fejtegetésénél különös gondot fordítunk annak igazolására, hogy a szóban forgó vallási tételünk valójában a kinyilatkoztatásból folyik; hogy az ész által is elfogadható, vagy legalábbis vele nem ellenkező igazság.

A fejtegetés eme módja az igazság abszolút erején épül s a keresztény katolikus világnézet kialakítását célozza.

Vallásunk főtételeit az Anyaszentegyház határozott és rövid formákban szokta összefoglalni. Ezen formulázott tételeket **hitcikkelyeknek, dogmáknak** nevezzük. Nagyon természetes, hogy nem minden vallási igazság formulázott hitcikkely, mert az Anyaszentegyház rendszerint vallási viták alkalmával szokta **definitíve** kifejezni álláspontját. Épp azért lehetséges, hogy egyes hitcikkelyeket (pl. szeplőtelen fogantatás, pápai csallhatatlanság stb.) csak századok folyamán formulázott az Egyház. Valamelyes irat magában foglalhatta ugyan s az Egyház élő tanítása állandóan tanította, de mint kifejezett hitcikkelyt csak később hirdették ki. A kifejezett hitcikkelyeket rendszeren alapos kifejtés után kihirdeti s a velük ellenkező tételeket megcáfoló **kánonokba** foglalja az Egyház. Aki ezen hitcikkelyek bármelyikét elveti, azt az Egyház tagjai közül kizárja s **eretneknek** minősíti.

Az egész katolikus hitrendszert legrövidebb formában az „**Apostoli hitvallás**”, bővebb formákban a **niceai-konstantinápolyi** és legterjedelmesebb formában a **tridenti-vatikáni** hitvallás közli. Azt a tudományágot, amely ezen hitvallások nyomán a katolikus kereszténységet rendszeresen és részletesen ismerteti és bizonyítja, **katolikus hittannak, dogmatikának** nevezzük.

ISTEN

1. Isten léte

Az összes vallások alaptétele: van Isten. E tétel alapján annyit jelent, hogy van Végtelen, melytől a véges világ függ.

Isten létét önmagában meg nem ismerhetjük, hanem a **létező világból** következtethetjük. A világ ugyanis mint kész **mű** jelenik meg az ész előtt s ez elvezet a **művészhez**, a teremtő Istenhez.

A következtetés módja kettős. Istent megismerhetjük: a) a világ létéből, b) a célszerűségéből. – Lássuk e kettőt külön-külön.

a) **A világ létéből.** – A lét maga tagadhatatlan tapasztalat. Van növény, állat, ember. Az ész minden egyesnél felveti a kérdést: honnan az egyik, honnan a másik? A felelet mindig visszautaló: az előzőből. Így azután visszamehetünk az ezredikig, az x-edikig, az utolsó pontig, s mindig az lesz a felelet: nem önmagától, de mástól. És az első? Csak az a felelet lesz megnyugtató, mely azt mondja: az önmagából ki nem utalótól, a végtelen **Istentől**. – Íme az Isten mint kezdőpont, mely nélkül érthetetlen a világ. – De talán azt mondhatná valaki: minek kimenni a világból? Benne kell keresni az alapot. Ezt a felfogást **immanens világfelfogásnak** nevezzük.

Talán végnélküli ez a sor? S maga ez a tény adja a magyarázatot?... Ámde a végnélküli sor még inkább igényli az alapot. Ha **egy** alapot igényel, a **végnélküli** annál inkább. Ki nem kerülhető az a kérdés, hogy mi az alapja az egésznek. Ha részek mástól vannak, az egész nem lehet önmagától.

De talán az **örök anyag** elmélete kielégítő magyarázatot ad?... Azt mondhatná ugyanis valaki, hogy az anyag örökké volt, van és lesz. Hisz a fizika is tanítja, hogy az anyag sem nem teremthető, sem meg nem semmisíthető. Ha pedig az anyag ősi valóság, akkor ez maga lesz a világ létének magyarázata. Mi az anyag? Annyit biztosan tudunk róla, hogy részleges, törvényekhez kötött, önmagában tehetetlen massa. De lehet-e örök, önindító, mikor épp a függés és kötöttség bélyegét hordja? Összes tevékenysége más erőkre utal. Összes alakulata felette álló törvényekre mutat. Mindez a függés, a kötöttség jellegét mutatja s így feltétlenül igényli a végtelen határolót, az Istent. Mikor a fizika az anyagról az említett tételt állítja, akkor **fizikai** erőkről, de nem **metafizikai**król beszél. Nagyon természetes, hogy az anyag **fizikai** erővel sem nem teremthető, sem meg nem semmisíthető.

b) **A világ célszerűségéből.** – A világ atom-mennyisége nem céltalanul összehányt halmaz, de célokat szolgál. Az egyik a másikat. A sokaság egység felé tör. Ez a dolgok rendje. A milliárdnyi atomból rózsa, burgonya stb. lesz s mindez **adott** törvények alapján valósul. A szétszórtságban levő atomtömeg a **sokaság**, a rózsa, a burgonya stb., mint kész egész, az **egység**, mely létesül. Ahol pedig a sokaságnak egység felé való törekvése mutatkozik, ott szembevetendő a célszerűség.

Ámde ez az egység felé való törekvés, törvényszerű irányítás irányítót és célkitűzőt tételez fel. Ki és mi lehet az? A világ önmagában nem, mert értelmetlen és részleges. Csak maga a Végtelen lehet ez, és ez az Isten.

De tán kifogásolható volna a cél gondolata. Hátha nincs is célszerűség a világon? Talán csak a felesleges szemlélés kelti azt a látszatot.

Vegyük csak jobban szemügyre a világot.

Alapos megfigyelés után észrevesszük, hogy sok dolog van a világon, ami célszerűtlennek látszik. Pl. a bacilus, a tűzvész, elemi csapások, csírák fölös száma...

Ez igaz. Ámde tény az is, hogy a **maga nemében** minden célszerű, csak **bizonyos vonatkozásban** káros.

A világ ugyanis gépezet, mely mechanikai pontossággal, egyetemes törvények alapján dolgozik, nem pedig minden egyes esetben külön-külön cél és eszköz viszonyát mérlegelve. A bacilus, a tűzvész elvégzi pontosan hivatását, bár végeredményben reánk káros vonatkozású. De mondhatnók-e célszerűtlennek a gőzmozdonyt, mivel esetleg embereken is keresztülgázol? Még ezen káros vonatkozású tevékenységben is abszolút fölényesen érvényesül a gép célszerű berendezése. Csupán az öntudatos lények sajátja az, hogy nem előre meghatározott törvények, de **minden esetben** külön-külön megállapított tervek szerint dolgoznak.

De ha van is célszerű alakulás, nem lehetséges-e, hogy mindez a véletlen műve? A véletlen alakulások oly csodálatosak, hogy tán az egész világ kialakulása is kimagyarázható belőlük.

De mi a véletlen? Talán ok nélküli alakulás? Olyan alakulás, melynek **van** ugyan oka, de előttünk ismeretlen. Ha óránk **véletlenül** leesik a padról, az nem azt jelenti, hogy **ok nélkül** történt, de azt, hogy tudtukon kívül és akaratunkon kívül került oly erők hatása alá, melyek a leesését eredményezték. De különben is! Ami célszerű, azt **előre** tudom, ami véletlen, azt **utólag** állapíthatom meg. A burgonyából burgonyabokor lesz, ez **előre** tudható, de ha valaki **véletlenül** elszakította ruháját, azt csak **utólag** állapíthatom meg. Mivel pedig a világalakulatokban mindig **előre** megmondhatók a működő törvényszerűségek (pl. hogy a szabadon eső test mily sebességgel fogja érni a földet stb.), következésképp a világ célszerűsége meg nem dönthető.

Ezen módon megállapíthatjuk, hogy a világnak immanens magyarázata semmiképp sem kielégítő, s így ki kell menni a világból s a Végtelenben, az Istenben kell a világ alapját feltalálnunk.

De ha ezen oklángolat oly világosan elvezet az Istenhez, honnan mégis a sok hitetlen? Felelet: olyan, aki Isten **nemlétét** igazolná, nincs. Csupán **nehézségeket** hozhat fel ellene s ezek alapján tagad-

ja Isten létét. Hogy pedig egyik-másik nehézség valaki előtt súlyosabbnak tűnik fel, mint a másik előtt, az az ész alanyiségéből folyik. Minden embernek más a lelki hangulata, más és más lelki hangulattal nézve más és más a világképe. Az elkeseredett ember mindenben rosszat lát. A jó hírekben nem tud hinni. A derűs kedélyű ember örvendezni tud minden jónak, természetnek, életnek, s ennek apró-cseprő javainak. A naív, gyermeki lelkület **mindenben** örömet érez, még a legparányibb dologban is. Más szóval: egyik emberre úgy, a másikra amúgy hat ugyanaz a dolog. De maga az a tény, hogy minden embert rávitt az ész az Isten **kutatására**, mutatja, hogy itt a természet szava jelentkezik. A természet szava pedig csupán ott szokott megszólalni, hol az abszolút igazság, a lét gyökere rejlik.

De hogy lehet valakinek oly lelki diszpozíciója, hogy elveti az Isten létét?

Sok ember téves **bölcseleti** felfogásnak híve. Vannak emberek, akik az igazság létét, az okság elvét, vagy főképpen a világ létét tagadják. Különleges téves ítélkezésük ezen meggyőződésre vezette őket; az ilyenek – természetesen nem jutnak el az Isten létehez.

Mások helytelen **Isten-fogalmat** alkotnak s belátva **ezen** fogalom helytelenségét, elvetik magát az Isten létét is.

Az Isten létehez ugyanis könnyen eljut az ész, de az Isten-fogalom megalkotása nehéz feladat. Milyen az Isten? – ez itt a kérdés. Aki mármost emberi gondolkodását átviszi az Istenre (ember alakú, fenn ül a mennyben, beszélget, haragszik,...) azonnal átlátja, hogy **az** a kép ellenkezik a Végtelen fogalmával s következésképp lehetetlennek tartja Isten létét is. Pedig a hiba a helytelen fogalom megalkotásában van. Azt ugyanis nem tanítja a vallás, hogy ezen emberi képzetek emberies formában vannak az Istenben, csupán **megközelítőleg** akarja kifejezni Istenről való ismereteinket. Hogy ezen ismeretek nem lehetnek egészen kimerítőek, erre nézve elég utalni arra, hogy véges ésszel akarnók teljesen megérteni a Végtelent. Egyébként is a **hogyan** nem ismerése nem jogosít a **lét** tagadására. A természet jelenségeiben is sok esetben ismeretlen a **mód** kérdése, de a **tény** maga mégsem tagadható. Pl. erő, anyag **hogyan** alkotja a létet, a szem működése után **hogyan** alakul ki a fogalom? Itt egyik esetben sem ismerjük a **hogyan**-t s mégis mindenki érzi, hogy a lét anyag s erő, hogy **van** fogalom.

Ismét mások **életmódjuk** miatt jönnek összeütközésbe Isten létének tételével. Isten létének elfogadása ugyanis nem elméleti jellegű csupán. Ellenkezőleg, sok gyakorlati, erkölcsi, sokszor igen súlyos következménnyel jár. A „Hiszekegy”-hez oda van csatolva a „Tíz parancsolat”. Ámde ennek teljesítése nehéz és a nehézség visszahat magára a tételre (Isten van). Inkább Isten létét tagadja, csakhogy a kötelemektől szabaduljon. De tagadhatatlan tény az is, hogy ezen emberek legtöbbje a veszély, a halál óráján Istenhez tér.

Egyébként a tapasztalat azt mutatja, hogy az emberek egy része hullámmáson megy át. Kezdetben hívő, majd közömbös vagy hitetlen, a végén ismét hívő. Jól mondja egy híres író: a gyermekkor dogmatikus (mindent elhisz), a fiatal kor szkeptikus (mindenben kételkedik), az öreg kor kritikus (alaposan megítél mindent). Ezt a mondást kiegészíti egy másik, mely egyenesen Istenre vonatkozik: „Philosophia parva a Deo abducit, profundis hausta ad Deum reducit”. A gyenge gyermekkorban az Istennel élünk, a fiatal korban csekély és felületes ismereteink sokszor az Istentől elvezetnek, de felnőtt korunk, mélyebb és alaposabb ismeretünk az Istenhez visszavezet.

Kisrap-növendékek dolgozatai

5 beszédből álló I. beszéd sorozat – intelligens híveknek

1. beszéd: A nagy kérdőjel

Bev.: (Analogiák) – Amint a gyermek értelmé nyiladozni kezd, egyre több és több kérdést tesz fel környezetének, Előtte még minden csak kérdőjel – felelet nélkül... (növények, állatok, emberek, emberi alkotások stb.)... Azután felnő az ember és továbbra is kérdező marad... (változás szobájában, ismeretlen ember, művészi festmény, gyönyörű szobor, épület, elragadóan szép zenemű, bámulatos törvénykönyv, célszerűen szerkesztett gépezet stb.)...

Tárgyalás: És ha a nagyvilágot nézi az ember, az csupa kérdőjel tudós és egyszerűbb emberek számára egyaránt (a Föld a maga csodálatos valóival, a csillagvilág a maga óriási égitesteivel, bámulatos rendjével, mérhetetlen távolságaival és megszámlálhatatlan csillagjával...). Ki ad feleletet a rengeteg kérdőjelre? Az emberiség életéből ismert hat évezred alatt számos tudós ígért feleletet a sok kérdőjelre... Próbáljuk meg mi is... Tudományfalvának sokat látogatott állomására megyünk... Meg is ér-

keztünk... és kérdéseinkre az a felelet, hogy innen állandóan indulnak a vonatok a kérdésekre feleletet kereső emberek hatalmas tömegeivel... A vonatok három vágányon indulnak: az első az esetlegesség vágánya, a második az okság vágánya, a harmadik a célszerűség vágánya...

1. Induljunk el az első vágányon... Talán a végállomáson megtudjuk, honnan van ez a sok való. Már indulunk is... Velünk utaznak az ó- és újkor tudósai, hogy magyarázatokkal szolgáljanak... Itt van a kínai Lao-ce, a görög Thalész, Herakleitosz, Xenophanész, Zenon, Szókratész, Platón, Arisztotelész... Velünk jönnek a geológusok, csillagászok kezdve Hipparchoszon és Ptolemaioszon és folytatva a pap Kopernikuszon és Kepler püspökön és Galilein és eljutva egészen Newtonig és a mai nagy csillagászig. De itt vannak a fizikusok és kémikusok is, botanikusok és zoológusok, biológusok és anatómusok... Mind velünk jönnek, mert maguk is feleletet keresnek a sok kérdőjelre... A vonat rohog, egymást követik a kérdésállomások (honnan veszi az ember a testét? Az édesanya méhben képezi, az állatok húsából és a növények testéből, az állatok a növényektől, a növények pedig a földből, a föld és minden anyag a 92 alapelem kombinációja, de honnan a 92 elem és annak mérhetetlen mennyisége?... Végállomás...! Nincs tovább... Kiáltja a kalauz... Kiszállunk... Körülnézünk... A vágány végén egy hatalmas Kérdőjel emelkedik szinte a felhőig... Megdöbbenünk... Hol vagyunk? A nagy Kérdőjel városában – feleli a kalauz...

2. De nem érünk rá merengeni... Egy másik vonat is közlekedik felénk... Berobog... Kiszállnak az utasok... Sietnek felénk... Honnan jöttetek? – kérdezzük... Tudományfalváról... Ti is?... És melyik vágányon indultatok?... Az esetlegesség vágányán. Láttuk ugyanis, hogy minden dolog véges, gyarló és akár van, akár nincs, nem sokat jelent – lehet is, meg nem is. – Elindultunk tehát keresni azt a valót, amely nem esetleges, hanem szükségképpen van, amelynek lehetetlen nem lennie... és mi is ide jutottunk e nagy Kérdőjelhez és amint látjuk, nincs tovább...

3. De íme, közeledik egy harmadik vonat is... De mennyi utasa van!... Megáll... Kezdődik a kiszállás... De mennyien özönlének ki... Tudósok, pszichológusok, erkölcsbölcselek, vallásbölcselek, minden népből, kínaiak és hinduk, fehér és színesbőrűek, pedagógusok és nevelők, egyszerűek, gazdagok és szegények, fiatalok és öregek, egészségesek és sok-sok beteg, nyomorult, szerencsétlen, életunt, boldogtalan... De már ide is értek egynéhányan közülük... Csalódott arccal kérdik: mi ez a nagy Kérdőjel?... Mi sem tudjuk – hangzik a feleletünk, csak annyit tudunk, hogy itt vége az érzéki világ pályájának és tovább nem lehet menni... Ti melyik pályán jöttetek? – kérdezzük. Mi a célszerűség pályáján. Láttuk, hogy a világban mindennek megvan a maga célja: az ásványok a növényekért vannak, a növények az állatokért, és minden az emberért... De az ember miért van?... Erre reméltünk feleletet és íme csak egy hatalmas Kérdőjelet találtunk... – De csend!... csitt... Miféle hang ez? **A nagy Kérdőjel** felől hangzik... Hallgassuk csak... Mit is mond?... „Én vagyok az Úr: mindenek alkotója, ki egyedül terjesztettem ki az egeket, ki megszilárdítottam a földet”. „Én alkottam a földet és az embert én teremtettem rajta” (Iz. 45,12). „Boldog az az ember, aki hallgat rám és ajtómnál virraszt napon-ta...” (Péld. 8,34). „Aki engem megtalál, az Életet talál” (Péld. 8,35). „Én vagyok az Alfa és Omega, a Kezdet és a Vég” (Jel. 1,8). Igen, Én vagyok a kérdések kérdése és minden kérdés egyedül kielégítő felelete. Aki engem megtalált, minden kérdésre megtalálta a feleletet, és nincs többé számára kétség és bizonytalanság. Mert én vagyok mindennek alkotója, örök kifogyhatatlan Elve, kiapadhatatlan Forrása, de egyben mindeneknek egyedüli Értelme és végső Célja, az embereknek földön és égben egyedül igaz öröme, boldogsága és gyönyörűsége...

Bef.: Íme Testvéreim! A következő szentbeszédekben majd részletesen és egyenként azt vizsgáljuk, megismerhető-e az Isten, mert Ő ez a nagy Kérdőjel, megbizonyosodhatunk-e afelől, hogy van, sőt lennie kell, sőt lehetetlen nem lennie, és azután megismerhetjük-e, hogy kicsoda is ez a nagy Kérdőjel... Látni fogjuk, hogy nem is kérdőjel, csak gyenge szemünk látta görbeségnek, értelmetlenségnek, kérdőjelnek, mert hiszen Ő az Isten, Ő a nagy Felkiáltójel, Ő az egyenes, biztos, csalhatatlan felelet minden kérdésre, biztos eligazodás minden tájékozódásra és teljes kielégülés minden boldogságvágy számára. És akkor majd szívünk áttüzesedik a szeretettől, lelkünket áthatja az öröm és a boldogító hála és ujjongás, és ajkunkon felcsendül a szentek és boldogok dicshimnusz: „Méltó vagy, ó Urunk, hogy Tied legyen a dicsőség és a tisztelet és a hatalom, mert Te teremtettél mindent és a Te akaratod által jöttek létre és teremtetek” (Jel. 4,11). „Áldott legyen dicsőséges és magasztos Neved minden áldással és dicsérettel” (2Ezd. 9,5) most és mindörökké. Amen.

2.beszéd: A világ van

Bev.: Az örök kérdőjel odakívánczik minden mondat végére, amit a világról mondunk. Csak akkor radírozhatjuk ki, ha egy szót írunk a helyébe: Isten. Ebben a kiegészítésben a tapasztalat világa indít, és a természetes ész vezérel. Isten léte tehát legalább annyira nyilvánvaló, mint hogy van világ, és mi azt megismerhetjük. Látóvá lesz a mi hitünk így, mint Tamás apostol hite a föltámadt Krisztusban. – „Tedd ide kezedet, tapintsd sebeimet és ne légy hitetlen hanem hívő” (Jn 20,27). – Tapintsd, lásd és észleld a világot, és szinte kézzelfogható bizonyosságod lesz az Istenről. Csak a tudományban hiszel, csak tudományos világmagyarázat elégít ki? Szavadon foglak. Vedd a lombikot és a mikroszkópot, tudós szemmel nézzük a világot, keressük az Istent.

Tárgyalás: Ha Istenben nem hiszel, abban csak igen, hogy a világ létezik?

1. A világ van, és ennek az egyetlen állításnak rengeteg a gazdagsága, színe, vonása és a hangulata. Benne van: az anyagvilág, mely egyrészt mint makrokozmosz a csillagvilág szédületes perspektívába tágul, másrészt az atomok és sejtek mikroszkópos világában vész el. Az élet birodalma, a sejtek élete, önkifejlődése, s minden szinte végejárhatatlan gazdagságban a nemeket, fajokat, egyedeket illetőleg tárul elő. Az ember a legnagyobb büszkeség és öntudat a földön; világa a szellem, szabadság, kultúra, vallás, művészet. Terítsük ki mindezeket a valóság harmadik tapasztalati dimenziójában, az időben! Új színek, új kategóriák: megindulás, mozgás, fejlődés, alakulás, történelem, elmúlás. – Tudós ember mit gondolsz? **Mindezeknek van-e eredeztető és fenntartó oka?** Magától lett, véletlenül? Szent Ferenc igen megleckéztetett egyszer valakit, aki ezen az alapon, gondolta az Istent tagadni: „ennek az embernek olyan bolond nagy hite van, hogy azt hiszi: az ég és föld csodálatos alkotásai úgy lettek, hogy az alkotó Isten nem kellett hozzá. Ennek a hitnek fele is elég volna, hogy bejusson a mennyországba”. – A világ tehát nem magától lett, aminthogy tudományod szerint is a földön mindennek oka van. Az okokat keresve a végső okhoz jutunk, amely legalább oly erős a létezésben és oly gazdag az okozásban, hogy ennek a világnak elégséges oka legyen. – Kérdezzük az anyagot! Anyag, te vagy a végső ok, mert vannak – materialistáknak hívják őket – akik azt hirdetik, hogy te, anyag, anya is vagy, mindenek szülőanyja? Külső megtermékenyülés nélkül szülsz mindeneket: önmagadat, meg az életet és a szellemet is? Mit mond az anyag? Nem én vagyok a világ oka, rajtam túl van. Az én természetem a tehetetlenség, meg sem mozdulok, meg sem moccanok önmagamtól. – Talán az élet? Hatalmas vagyok, anyagról anyagra vándorolva meghódítom a világot, de nem vagyok a végső ok. Hogyan adjam annak okát, hogy miért lesz élet az emberben szellemivé? A világba zárt véges szellem is bevallja és nem tagadja, hogy ő nem Isten, mert önmagát ő sem alkotta.

2. Makacs kutatók tovább keresnek! A természet, az erő, a törvény, a világszellem, a mindenség egysége, a „teremtő fejlődés” az Isten? Ezek nem szólnak semmit, mert fizikai léttel nincsenek, csak az eszünkben, csak absztrakciók, csak elgondolások. **Az egész mindenség egy szóval kiáltja: nem vagyunk végső ok! De mást is mond: kell lennie egy véso oknak.** Szinte kiáltva kellene mondanom: van világ, tehát van Isten! Tehát ki kell lépnünk a tapasztalat köréből és megtaláljuk a végső okot. Kegyetlen és kérlelhetetlen szükségszerűséggel visz bennünket az okozatok hosszú során a végső okhoz, mely nem a világból való, hanem Ábrahám, Izsák, Jákob Istene, az Újszövetség Istene. Ő az, Akiről beszélnek öntudatlanul is a lények. Szavuk összetett mondat: kérdés, felelet. Anyag? Természetes úrmutatás Isten felé. Élet? Valóságos elvezető az élet Urához, az Istenhez. Ember? Egyenes követelője a Mindenhatónak, az Istennek. Világ? Istennek hatalma, legfőbb bölcsessége, örök szeretete alkotott engem.

Isten az, Akiről a lények, mind ahány csak van ezresével, egyet mond, hogy: van; a szavuk összetett mondat: tagadás, állítás.

Az anyag: önmagáról állítja, hogy **van**, tagadja, hogy végső ok, Istenről hirdeti, hogy **van**. Az élet: önmagát állítván tagadja, hogy végső ok lenne, de Istenről hirdeti, hogy **van**, ki alkotta különben az életet? A szellem: büszkén mondja önmagát, de Istennek csak a legkevélyebbje, mint Lucifer; különben az Istenről nem tagadja és megvallja a gondolat is, hogy **van**, mert minden gondolatnak alján neki „harangozunk”.

Bef.: Él hát az Isten, az igazsággal kiáltjuk, s nyilvánvaló az Ő léte. Ezer meg ezer bizonyága minden létezés és történés és minden megújulásuk minden pillanatban. „Egyik nap a másiknak ezt harsogja át: erre tanítja éj az éjszakát.” – A nagy megindulástól, attól a perctől kezdve, hogy az idő kezei megindultak, ezer hangon egyet konduló harangszó minden pillanat, mely Istent hirdeti nekünk, a bölcsét, jóságosat, hatalmasat. Amen.

3. beszéd: A világ esetlegesen létezik

Bev.: Te modern ember, a szemedbe nézek és látom, hol hibázod el életedet. Amikor jól megy a sorod, azt mondd: nincs Isten, vagy ha igen, akkor is nagyon messze van. Ha pedig reád nehezedik az élet terhe, tragédiák, csapások súlyosodnak életedre, felkiáltasz: nincs Isten, vagy nagyon messze van, mert ha volna és itt volna, mindezt nem engedné rázmúdulni. – S én most arról fogok neked folytatólagosan beszélni, hogy van Isten és hogy közel van az Isten. Mégpedig belekapcsolódva az előzőkbe, a világ **esetlegességéből** állítom eléd a legnagyobb életigazságot.

1. Azt mondd, nem hiszed az Istent, mert amit látsz és észlelsz, abban nem leled az Istent. S én erre azt felelem, nézd meg jól azt, amit látsz és hinni fogod az Istent. Előtted áll a világ, láthatod csillagmilliárdjait és a legapróbb lények százezreit, a borzalmas monumentalitású tengeráramlatait és az erdő mélyén meghúzódó szerény ibolyát. Láthatod, hát nézd meg! Bizonyára néztél már összetört tükörbe. Nos, ha belenéztél, észrevehetted, hogy minden egyes darabjában visszatükröződik önmagad képe. Most nézz bele a világ lét-rétegeibe és hidd el, visszaragyogja rád az Alkotóját, az Istent. Ezek mind **mennyiségi** és **minőségi** meghatározást hirdetnek. – Mózesnek így mutatkozott be a csipkebokorból szóló hang: „Én vagyok az Aki vagyok” (2Móz. 3,14). Más szóval: egyedül én vagyok az, akinek lényegéhez tartozik az, hogy legyen; egyedül én vagyok az, aki nem tud nem létezni, elmúlni, megszűnni. Minden más, ami van, az lett, és lesz idő, amikor nem lesz, **tehát esetlegesen van**. – Igen, minden másra rá van írva az elmúlás címkéje: a napsugár éjbe vész, a ragyogó szem könnybe lábad, a derült ég elborul, a fényt árnyék, az életet halál kíséri. Te, Testvérem, csak ezt a halálcímkés világot látod. – De vajon nem jut-e eszedbe, hogy ha látod, hogy minden e világon elmúlik és mégis újra tavaszba tud öltözni, fiatallá tud újulni a tűnő világ, hogy akkor kell lennie valakinek, aki soha el nem múlik, aki örökké állandó, a lét teljessége, akinek teljességéből minden teremtmény merített?

2. És ez a Valaki nincs messze, hanem annyira közel van hozzánk, hogy a gondolatát nyilatkoztatta meg minden bogárban, virágban, szikrában. Ha látod a duzzadó fák felső bimbóit, a hó alkotta kúpot a magas hegyen, ha hallod a tücsök ciripelését a nyári csendben és a pacsirta trillázását a mezőn, jegyezd meg: ezek az Isten lábnyomai, erre jár az Isten. Lásd, ezért mondja a zsolttáros: „Isten dicsőségét beszélék az egek, és keze művét hirdeti az égbolt, ezt harsogja az egyik nap a másiknak, erre tanítja az egyik éj a másikat, nem hanggal, nem beszéddel, nem hallható igékkal, de az egész földre elhat szövegük” (Zsolt. 18,2-5). – De tovább megyek. Nézzük csak meg, milyenek is a teremtmények. – Látod a napkeltét és azt mondd, szép; elolvasol egy könyvet és bámulod a szerző tudását; megállsz az égbeecsúcsosodó hegy lábánál és azt mondd, mily nagy, mily hatalmas. Látsz nyári csillagos égboltot, zseniális találmányokat és vihar korbácsolta tengert és azt mondd, ez még szebb, még bölcsebb, még hatalmasabb. És ezt fokozhatnánk tovább, amint te mondanád, a végtelenségig. – Nos hát megkérdelek, miért szebb, bölcsebb, hatalmasabb az egyik dolog, mint a másik? Az egyik felé vonzódtál, a másikhoz jobban vonzódasz, jobban szereted. Miért? Ha figyeled, észreveszed, azért, mert az egyik közelebb áll, jobban megközelíti azt, ami a legszebb, legbölcsebb, leghatalmasabb. S ilyenkor ez a vágy a legtökéletesebb után fájdalmas melankóliával párosul, mert érezzük, hogy ekkor már a **Végtelen kapujában állunk**, amelyet véges teremtmény voltunk miatt nem tudunk átlépni, mert a kapun túl van a Legszebb, a Legbölcsebb, a Leghatalmasabb, akinek a lényege, neve: a Szépség, a Bölcsesség, a Szentség, Akinek tökéletességéből mindnyájan részesültünk.

Bef.: Ugye, hogy van és nincs is olyan messze az Isten. S még egyet mondok, testvéreim, ti halhatatlan lelkek, ti, kik az Istent kerestek és sírtok afölött, hogy oly messze van a végtelen Isten; ti, kik panaszkodtok, hogy a légáram zsongásában és a fergeteg csattogásában szól hozzátok, hideg, idegen nyelven s meg nem értitek a beszédet! – Íme, közel van hozzátok! Mert ez az Isten, a titokzatos, végtelen Isten testvéreitek lett, elsőszülött testvéreitek, prófétátok, papotok, tanítótok, királyotok. Ne botránkozzatok meg, hogy emberré alázkodott, vagy emberek szaván keresztül jelentkezett. Végtelen szeretet sugallja az elsőt és közvetlenül is segíteni akaró volta magyarázza a másodikat. Ne botránkozzatok meg, hogy Ő, aki gondolatait eddig megnyilatkoztatta minden bogárban, virágban, szikrában, most mint gyermek dadog gyermekeknek, mint ifjú tündöklik az ifjúság előtt, mint imádkozó, ácsoló faragó, tanító, áldozó, szenvedő ember lebeg az emberiség színe előtt. Ne botránkozzatok meg, hanem karoljátok Őt át s legyen egyetlen vágyatok: élni az Ő életét, utánózni az Ő erényeit, másolni az Ő képét, harcolni az Ő harcait, hogy megdicsőülhessetek Vele. Amen.

4. beszéd: A világ célszerűen létezik

Bev.: Lihegve fut a versenyző. A stadion népe lázban égő szemmel figyeli a porond küzdelmét. Mindinkább erősít, gyorsul az iram, közeledik a célszalag. Végre! Beérkezett! Az arca verejtékes, ingét belepte a por, a tüdeje zihál, de elérte, amire törekedett! Hosszú hónapok, fáradságos gyakorlatok, nehéz kilométerek után boldogan megnyugszik, hiszen elfogja a mámorító érzés, a boldogító tudat: **célba jutott.** – S ha körülnézünk a nagy világmindenségben, bennünk is megragad egy hatalmas kérdés: vajon célba jutnánk-e? Az élettelen világ értelmetlen létezői, és célba fut-e mindezek koronája, az ember? Ez a kérdés azért fontos, mert új kérdést hordoz magában: vajon ki a célkitűző, az indító és célbasegítő?

1. Perdül a kerék, robog a szekér, szalad a kocsi. **Csak úgy bele a világba?** Csillagmilliárdok sziporkáznak, s a messzelátónál gubbasztó tudós szorgalmasan jegyzi az égbolt ide-oda vándorló utasait; kérdezd meg, értelmetlen össze-visszaság-e ez? Víggy csákányt válladon az Alpések bérceire, s kaparj ki napfényben csillanó kristályokat, lehetetlen, hogy egyiknek eggyel kevesebb oldala legyen, pedig nem állt mérnök mellette, mikor ismert és ismeretlen erők, mázsás nyomások és finom vonzások ringatták a kis kristály bölcsőjét. Nem igazgatja közlekedési rendőr a parányi atomok sebes keringését, mégis inkább célba jutnak ezek, mint a törvényekkel agyonszabályozott emberi dolgaink. – Honnét ez a rend? Magától? Hiszen értelmetlen. Véletlenből? Hiszen ez csak ritkán lehetséges. Kevés ez a találgatás. Csak ez a felelet nyugtat meg: a végtelen Szellemtől, az Istentől.

2. És itt van a világ leghétköznapibb ténye. Gondolkoztál-e már a **csodálatosságán?** Elásol a porhanyó földbe egy kis makkot, és sudárba szökken a hatalmas tölgy. Életet adó gabona sarjad a magvető kezemunkája nyomán, s ha a téli fagytól megóvod a rózsabokrod, fejét a meleg anyaföldbe dugva, a májusi éjszakában ugyancsak kipattan tűzvörös bimbója. Kilométerekre megérzi a sivatag királya a hús illatát, s a kis cica órák hosszat elvárakozik az egérzsákmány lyuka előtt. Önmagának és fajtájának megtartása és továbbépítése hajszolja az életet (103. Zsolt.). – Nagy kör, óriási gömb az élet. A peremén elhelyezkedik az élők és nem élők nyüzsgő sokasága, de mindegyiket egy-egy sugárvonal köti össze a középponttal, az Első Okkal, amely létbe lódítja, s amelyhez mint Végső Célhoz vissza kell térnie, akár tetszik, akár nem.

3. És te, teremtésünk koronája, te is ehhez a minden középpontjához vagy láncolva. A te életed sem olyan, mint vásáraink népjátékának, a körhintának kosara: minél szorgalmasabban hajtják a falu legényei, annál inkább repül kifelé a bent ülő. Nem centrifugális az **életünk**, hanem **centripetális**: minél többet élünk meg belőle, minél sebesebb sodrással sodor előre az élet, minél előbbre, közelebb a véghez, annál inkább érezzük, hogy ez a vég nem kívül van, hanem belül, visszatérünk az eredethez, célunk a kiindulásunk: Isten! Kitűzheted magad elé a kék serlegének két marokra ragadását, a terített asztal dús gyönyöreit, hevítheti szíved az apollói termet vágya, hitvesed szerelme, az akadémikus borostyánkoszorúja, szűkebb hazádban vagy széles e világon áldhatják, vagy átkozhatják neved: a halál túlmutat a földön; célod nem ez, hanem a más, a több, a jobb, az örök nemes, szép és boldogító: Isten!

Bev.: Így zengi az ember is Isten örök dicsőségét: „Aldjátok az Urat, mert jó, mert irgalma örökkévaló, így szóljanak azok, akiket az Úr megváltott...” (Zsolt. 106,1-2; 98., 105., 134.; 135.Zsolt. és Dán.3.fej.).

5. beszéd: Az örök felkiáltójel

Bev.: Beszédsorozatunk végére értünk. Az elénk meredő nagy kérdésekre: van-e Isten – hiszem, hogy megnyugtató, biztos feleletet adtunk. Láttuk az élő Isten örök gondolatait a világban: virágban, kőben, fában, állatban, emberben, Célban, Törvényben; a csillagokban, s az emberi szívben. A kínzó nagy kérdőjel diadalmas felkiáltójellé egyenesedett s odaharsonázza minden tétovázó emberi észnek, minden hideg, érzéketlen emberi szívnek: igenis **Van Isten!**

Tárgyalásunk elején azonban azt kérdezem én tőletek kedves Hívek: teljesítette-e már ezzel a felkiáltójel a maga hivatását? Hiszen az a szürke, semmitmondó kis írásjel is ott a mondat végén mennyire át kell tüzesítse, hangolja, hangsúlyozza, érzésekkel töltsse a mondatot, az emberi szót. Ez az örök, a nagy Isteni Felkiáltójel szerepe is: áttüzesíteni, áthangolni, szürke kijelentő mondatból diadalmas parancsoló mondatba nemesíteni az emberi életeket. Nyomatékozni kell és figyelmeztetve parancsolni.

1. Nyomatékoz (Apponyi A.). Rámutat arra, hogy nem elegendő csupán tudomást szereznünk a mindenható Isten létezéséről. Nem lehet számunkra csak „előkelő Idegen” az Isten, kinek semmi köze,

semmi befolyása nincs a mi életünkre. Ha meggyőződünk arról, hogy Ő mindenek Alkotója, nem rejtőzhetünk el Előle fejünket homokba fúrva, szűklátókörű, parányi mindennapi világunkba temetkezve, oktalan kicsinyességgel azt gondolva, hogy akkor Ő sem lát bennünket – mint azt Ádám tette. Az örök „Ádám hol vagy?” zúg az Isten ajkán a történet egész folyamán, és ember, társadalom, állam, törvény és történelem nem vonhatja ki magát Isten figyelő szeme alól. Tőle indultunk ki és Hozzá térünk vissza örök körforgásban, s életünk minden percének, pályánk minden pontjának az istenközelség rádiuszában kell körülötte keringenie. „Járj előttem s légy tökéletes” (1Móz. 17,1), „Járj utaimon, hisz: lelkem elől hova volna menned? És színiem elől merre menekedned? Egekbe hogyha hágsz: ott jelen vagyok. Pokolba vethetsz ágyat: ott velem vagy. Naptámadatnak szárnyára ha kapsz, tenger legszélső nyugatán ha laksz, oda sem visz más, csak az én kezem s jobbom rólad el ott sem veszem” (Zsolt. 138,7-11 – Sík S. ford.). – Embertestvér! Isten örök célja az ember életének. Az emberélet útjának rögein haladva szegezd tekintetedet Reá s kérd, vezesse Ő a te utaidat: „Minden utadon reá gondold, s ő majd igazgatja lépéseidet” (Péld. 3,6). Haladj a szépnek, hatalmasnak, jónak és szeretettel teljesnek megismert Isten felé. Biztonságod s örömed lesz ez. „Szemem előtt az Úr mindenkoron, nem inoghatok meg, Ő áll jobbomon. Hát szívem örvend, nyelvem énekel és testem is békében nyugszik el” (Zsolt. 15,8-9 – Sík S ford.), mert ez az emberi lélek örök törvénye is. Nincs itt maradandó városunk, hanem a jövődöket, az égietek, Istent keressük, Felé haladunk.

2. S ez a Felé haladás, ez a Tőle való motiváltság kell, hogy áthassa, átformálja egész életünket. Az egyén életét és a társadalom életét is. Nem vonhatja ki magát hatása, **parancsa** alól a nagy természet, de nem teheti ezt az ember sem, aki végeredményben nem más, mint Isten igaz, legtökéletesebb földi teremtménye. Nem mondhatod testvér, hogy nem látja életedet Az, Aki magadnak is úgy adta látásodat. Hogy nem hall Az, Aki az emberi fület alkotta. Hogy nem érez Az, Aki szívet teremtett beléd. Számolnod kell Vele életedben. Melletted álló, tégedet segítő Isten az Úr, nem hideg, távoli valaki. „Vajon csak a közelből vagyok-e én Isten? – Úgymond az Úr, – és nem vagyok-e Isten a távolból is?” (Jer. 23,23). Ragadd hát meg segítségre nyújtott kezét. Ne félj bajtól, szenvedéstől: Ő mindezekben veled van. „Járjak bár a halál árnyékában, nem félek semmi bajtól sem, mert te velem vagy. Vessződ és pásztorbotod megvigasztal engem” (Zsolt. 22,4.). Tanulj látni az Ő szemével, hallani az Ő fülével, szólni az Ő szájával, – szeretni az Ő szívével. – S számolni kell az Istennel – figyelmeztet tovább az örök Felkiáltójel – a társadalom életében is.

Hiszen Őbenne kell élnünk: nemesítsük hát meg életünket. Benne mozgunk: szenteljük hát meg tevékenységünket. Benne lennünk: legyünk hát valóban Vele, Benne. Be kell telnünk Isten teljességével. Az apostol hirdeti: „...megismeritek Krisztusnak minden ismeretet fölülmúló szeretetét és beteltek Isten egész teljességével” (Ef. 3,19). Hiszen Isten nélkül nincs igazságosság, mert Ő a Igazság. Isten nélkül nincs megértés, megbocsájtás, mert Ő a Szeretet. Isten nélkül nincs nyugalom, háborítatlanság, mert Ő a Béke. Isten nélkül nincs szeretet, igazság, rend, mert Ő a törvény. Isten nélkül nincs segítés, felkarolás, együttérzés, mert Ő a Jóság. Isten nélkül nincs erkölcs, családi élet, tiszta, érintetlen hitvesi szeretet, mert Ő a Tisztaság; nincsen megnyugvás, kacagó gyerekszem, fáradtan is égre mosolygó, hálát rebegő emberi ajak, mert Isten az Öröm, a Boldogság.

Bef.: Értsük hát meg az emberi szív nagy posztulátumát Testvéreim: nyugtalan a mi szívünk, míg meg nem nyugszik, el nem csendesedik Benne. Távoztassunk hát el minden akadályt, ami elvon Tőle. Tegyük meg mindent, ami Hozzá vezet. Készítsük el az Úr útjait, tegyük egyenessé ösvényeit a mi lelkünkben (Mt 3,3), hogy Ő mibennünk legyen és mi Őbenne.

5 beszédből álló II. beszéd sorozat – egyszerű hívek számára

1. beszéd: A csendesek és a hangosak

Bev.: Hétről hétre letépjük a kalendárium lapjait. Hétköznapok és piros betűs ünnepek váltakoznak. Piros betűs ünnepek piros felkiáltójelként hirdetik az Úr, az élő Isten napját. – **Megszólal a vasárnapi harang** és mindenkit egyformán hív Isten házába. De nem érti mindenki a szavát, nem mindenkihez szól egyformán.

A **tárgyalásunk** kétféle tulajdonságot mutat be.

1. Akik megértik a vasárnapi harang szavát! – Mikor a harangszóra megmozdul az egész község, ezek nemcsak külső ünneplő díszt öltenek, hanem belső ünneplő lélekkel sietnek a hívó szóra Istenhez. Lelküket megtöltik az elkövetkező hét küzdelmeire kegyelemmel és így az ünnepi csendes

hangulatot átmentik a hétköznapok szürke egyszerűségébe. Otthon, munkahelyen és az élet bármely pontján lelkük **csendessége** kisugározza, hogy megértették a harang szavát.

2. Akik nem hallják a harangszót! – Akik nem tudnak hinni. Érzik, hogy kell lennie Istennek, de nem akarják úgy elfogadni, ahogy a vallás adja, hanem maguk csinálnak Istent maguknak. – Akik Istent félreismerik. Hisznek, de életükben ezt semmi nem mutatja meg. Istent nemcsak szóval, élettel is meg lehet tagadni. Azok is félreismerik Istent, akik csak a büntető Bírót látják Benne és nem a jóságos Atyát. – Akik csalódtak Istenben és szakítottak Vele. Az egyiket csapások sújtják, a másik koldus lett stb., pedig mindig imádkoztak. „Ha Isten volna, nem engedné...” – mondják. – Ez a tábor gyarlóságait **hangoskodások** mögé rejti. Az egyik rész féktelen szenvedélyekben tobzódik, a másik pedig világot átjáró hatalmas jelszavakat hirdet. Erkölc és vallás nélkül világot akar berendezni.

Bef.: Döbbenetes e két tábor, a csendesek és hangoskodók, a hívők és hitetlenek világának egymásmellettsége. Amit szentnek tart a feleség, mosolyog rajta a férj; amit gyakorolnak a gyerekek, eltiltják a szülők. Ez a sok egyenetlenkedés alapja. – Ezért a következő beszédeknek az lesz a céljuk, hogy mindenki megértse a vasárnapi harang tanítását, a csendesek táborának nagy igazságát: „nekünk azonban egy az Istenünk: az Atya. akitől minden származik, s mi érte vagyunk” (1Kor. 8,6).

2. beszéd: A világon mindennek van oka

Bev.: Kedves Híveim! Bevezető szentbeszédünkben hallottuk a hangoskodók és csendesek jellemzését. A hangoskodók azt mondták: nincs Isten. A csendesek azt vallották: van Isten. – A következő szentbeszédeinkben azt fogjuk megvizsgálni, miért éppen az istenhívőknek van igazuk? – Mert bizonyos, hogy mindannyiunknak el kell jutnunk addig a pontig, ahol szt. Pál szavai szerint: „...tudom, kinek hiszek és meg vagyok győződve...” (2Tim. 1,12). – Azt kérdezzük tehát: van-e nekünk olyan alapunk, amelyre felépülhet rendíthetetlen hitünk. Szentbeszédeink folyamán látni fogjuk, hogy igenis van! És nem is egy! De ma csak az egyiket vesszük közülük szemügyre; mégpedig azt, hogy **az okok és eredmények** sorozatán át fogunk az Isten létehez elérkezni.

1. Azok számára, kedves Hívek, **akik szeretnek gondolkodni** és nem elégszenek meg a dogok felszínes szemléletével, az egyik ilyen alapot nyújtja az a tapasztalati tény, hogy mindennek van megfelelő oka. Vagyis ami létezik, az nem önmagától, vagy véletlenül van, hanem azért, mert egy rajta kívül álló ok, valami, vagy valaki hozta létre. Mindjárt meg fogjuk érteni. Vegyünk csak egy egyszerű példát. – Amint mindnyájan látjátok, kedves Hívek, itt van ez a templom. Benne szembeszökő helyen, hogy mindenki láthassa, az oltár. A templom hajójában kétoldalt a padok. A falakon szobrok és képek. Hátról a kórus az orgonával. Végül a torony a harangokkal. Ha én erre azt mondanám: ezek mind, kedves Hívek, csak úgy véletlenül, vagy önmaguktól termettek ott, ahol éppen most vannak, vajon elhinné-e nekem ezt valaki is közületek? Senki, Sőt ki-ki magában – és nagyon helyesen – azt gondolja most, hogy mondjam én ezt a bolondnak. – Hát látjátok, kedves Hívek, az, ami a gondolkodó ember előtt azonnal felmerül, mihelyt szembekerül valamivel, ez: honnan, hogyan és miért? Vagyis: keresi az okát mindennek jól tudva azt, hogy semmi sem történhetik ezen a világon megfelelő ok nélkül. Amint tehát a templom és felszerelése alkotó ember-kezek műve, azonképpen a körülöttünk zajló nagy világ is, a maga élettelen és élő lényeivel, ingatlan és ingó jószágaival, a fölénk boruló ég boltozatának napali fényességével vagy éjszakai csillagmezőivel egy rajta kívül álló oknak, valaminek, vagy valakinek a kezeműve. És ki ez a Valaki? Ezt nevezzük Istennek.

2. Most felolvashatnám nektek az emberiség nagy gondolkodóit, **tudósait és művészeit**, akik közül nem egy csak kalaplevéve, mélységes alázattal ejtette ki is a hatalmas Isten nevét; de elegendő lesz, ha egy-kettőt említek. – Már a pogány író (Cicero) a torkukra forrasztja a szót azoknak, akik mindent a véletlenből akarnak megmagyarázni, amikor így szól: hogyha az atomok véletlen játéka egész világot tud létrehozni, miért nem tud templomot, lakóházat, várost, hiszen ezek könnyebben, kevesebb fáradtsággal jöhetnek létre (De nat. demun.-?-Lib.II.c.37).

3. És a Szentírásban miképpen olvassuk a zsoltáros szavát? „Isten dicsőségét beszélük az eget és kezeművét hirdeti az égbolt.” (Zsolt. 18,2). Egy másik helyen pedig ugyancsak a zsoltáros mire hívja fel a figyelmünket? „Így szól szívében az esztelen: Nincs Isten!” (Zsolt. 13,1). Akik pedig még ezek után is ingadoznak, azoknak számára szt. Pál apostol írja meg a megfellebezhetetlen választ: „Hiszen, ami benne láthatatlan: örök ereje és isteni mivolta, a világ teremtése óta művei alapján értelemmel fölismerhető. Éppen ezért **nincs mentség számukra**” (Róm. 1,20-21).

Befejezésül tehát, kedves Hívek, leszögezhetjük, hogy Isten van. Kissé nehezebb feladatot ró ránk

azonban annak a megállapítása, hogy kicsoda az Isten. De addig is, amíg szentbeszédeink során eljünk ennek a kérdésnek a tárgyalásához, keltsük fel szívünkben a vágyat: megismerni az Istent és mondogassuk többször: hiszek Tebenned, édes Istenem; erősítsd hitemet. Amen.

3. beszéd: A világon mindennek célja van

Bev.: Szüret előtti kép: a szőlősgazda a kádárnál kiválaszt egy emberi módon elkészített hordót. Igen megfelel neki, éppen jó lesz az idei tüzes bornak. A hordót látva csak esztelen ember gondolhatja, hogy az magától lett, az eszes látja, hogy értelmes mesternek ügyes, célszerű alkotása. – Kérdezzük most meg, hogy a nagy világmindenség részének és egészének **célszerű berendezése** elvezet-e bennünket a célt kítűző Istenhez?

Tárgyalásunk négy pontban fejtegeti a feleletet.

1. Az élettelen világ célszerűsége. – A csillagok keringésének törvényei, a föld forgása, az éj és a nap, meg az évszakok váltakozása... Gyönyörűen írja ezt le a zsoltáros: „Isten dicsőségét beszélnek az egek, és keze művét hirdeti az égbolt, ezt harsogja az egyik nap a másiknak, erre tanítja az egyik éj a másikat” (Zsolt. 18,2-3). – A tengerek, a vizek törvényei: a víz mindig a mélység felé törekszik, a földben és a növényekben mégis fölszivárog. A pára felszáll a levegőbe, s nyáron üdítő eső, télen puha hótakaró formájában hull vissza. Jób Istenével kérdezhetem: „Eljutottál-e a hó tárházához, és láttad-e a jégeső raktárait...Mi hasított csatornát a sűrű zápornak és utat a csattogó villámnak, hogy lehulljon az eső oly földre, hol senki sem lakik, a pusztára, hol ember nem tartózkodik, hogy sivár sivatagot jölkassa, és zsenge füveket sarjasszon!? Ki az atyja az esőnek? Ki nemzette a harmat cseppjeit? Kinek méhéből jött elő a jég, és ki szülte az ég zúzmaráját?” (Jób 38,22 és 25-29). – Csak a lelkileg vak ember nem látja meg az élettelen természetben Isten kezenyomatát.

2. Célszerűség a növény- és az állatvilágban. Önfenntartás törvényei a növényeknél... A szár mindig a napot keresi, még a pincében is, a gyökér mindig a földet és nedvességet. A fajfenntartás törvényei: a virágok rovarcsalogató pompája, a gyümölcsök rejtőzése, majd éréskor kiszínesedése, magterjesztésre a bogáncs kampói, a gyermekláncfű „ejtőernyője”... Nem hiába mondja Krisztus, hogy Salamon minden dicsőségében sem volt úgy öltözve, mint egy ezek közül. – Önfenntartás az állatok világában: a méh bámulatatosan okos sejtépítése, a hangyák „társadalma”, a költözőmadarak „bölcseisége”, az állatok környezethez alkalmazkodása, a nagy vadak vadászó ügyessége. Szinte mindnek megvan a magához való esze: „Vígán csapkod a struccmadár szárnya: bizony kegyetlen a szárnya s a tollazata!. Hisz tojásait a földön hagyja s a porban melegíti őket; felejtí, hogy láb eltapossa, s a mező vadja eltíporja őket. Kemény a fiaihoz, mintha nem is az övéi volnának, nem bánja, ha kárba vész a fáradsága, mert Isten megvonta tőle az okosságot, és nem adott neki előrelátást; de mikor itt az ideje, a magasba rebben, és kineveti a lovat meg a rajta ülőt” (Jób 39,13-18). – Mennyi bölcsesség a nagytermészet minden lényében!

3. Célszerűség az ember világában. – Az önfenntartásban: az ember szánt, vet, arat, csűrbe gyűjti az élelmet, ételt készít belőle; fon, sző, ruhát készít magának, lakást épít, fűt, hogy megvédje magát a hideg ellen, s mindezt célszerű eszközökkel: minél kevesebb munka minél több eredményt hozzon. – A fajfenntartás családi körben történik, családi kötelékben, hogy az utódok egészségesen kívánt testi-lelki fejlődése biztosítva legyen. – Még inkább létezik a célszerűség a művészet, tudomány, erkölcs és vallás világában.

4. Végül – a nagytermészet osztályainak egymáshoz rendeltsége. Az alsóbbak mind a felsőbbek szolgálatára vannak, s így a földön minden az ember szolgálatában áll. Ő a föld ura (1Móz. 1.fej.). De ő az Isten szolgálja.

Bef.: Ki adta a világ lényei a célszerűséget? Mint a bevezetésben említett hordóról csak az esztelen gondolhatja, hogy véletlenül lett olyan, amilyen, így a nagytermészetről is csak azt ostoba állíthatja, hogy véletlenül lett ilyen összhangos, célszerű egész. A természet nem adhatta magának a törvényeket és célokat, mert nincs esze, az ember meg csak kiolvassa, de nem alkotja a törvényeket. Boruljon le tehát a kevély és elvakult ember mindenkinek Alkotója előtt, Akitől minden kezdetét vette és Akihez minden törekszik, s Aki mindenbe belevetette végtelen bölcsességének egy-egy magját és Aki le is aratja majd a megérett kalászsokat a világ végén.

4. beszéd: Az emberek egyetemessége hiszi az Istent!

Bev.: Amikor Szt. Pál második apostoli útján Athénben járt és ott szemlélte a pogányok bálványképeit, látott egy oltárt, amelyen ez a felírás volt: az ismeretlen Istennek. Az athéniak tisztelték azt az Istent, akit nem is ismertek. De nemcsak az athéniak, hanem az egész emberiség áldozott az „ismeretlen Istennek”, akiről azonban tudta és vallotta, hogy van! Éppen ezért mondhatjuk, hogy ez az Isten nem is nagyon volt ismeretlen előtte. Igaz, hogy tulajdonságait nem ismerte, igazi arcát sem látta meg, s az is igaz, hogy nagyon sokszor tévutakon kereste, de azt sohasem szűnt meg vallani, hogy van, s hogy minden teremtmény Ura, Akinek az egész teremtett világ szolgálattal tartozik.

1. Az emberiség, amióta a föld lakója, mindenkor Isten-valló, Isten-hívó volt.

a) Már bölcsőjétől hozta magával a hitét. A föld különböző tájain rábukkantak a kutatók az **ősember** életének nyomaira. Nem maradt róla írásos emlék, hogy milyen hőstetteket művelt, mennyit vívódott a mostoha természettel, milyen társadalmi formák között élt, de kézzelfogható bizonyosságát hagyta annak, hogy ismerte és tisztelte az Istent. Áldozatbemutatásra használt edények és eszközök, imádkozó embert ábrázoló rajzok kerültek a napvilágra, amelyek a legrégebbi korok emberének vallásosságát bizonyítják.

b) A történelem folyamán mint fénysugár világít bele a népek életébe az Isten-hit. – Az **írásos emlékek** zsengei vallásos jellegűek: imádságok, vagy vallásos elbeszélések. – Méltán jegyezhetette meg a pogány író, szemlélve a korabeli népek életét: „találhat az ember városokat törvények, várfalak nélkül, de senki sem látott még népet Isten, imádság, vallási gyakorlatok, áldozatok nélkül” (Plutarhos). – S hogy Isten van, annyira nyilvánvalónak vallotta mindig az ember, hogy egy pogány tudós azt mondotta: „aki tagadja, hogy van Isten, az nem érdemli, hogy bizonyítsák neki, hanem hogy megbüntessék” (Arisztotelész). A delphoi pogány templom felirata: „Te vagy!” – szintén Isten hite mellett tesz tanúságot.

c) **A ma élő népek** is vallják, hogy van Isten. – Elmehetünk a világ olyan tájára, ahol még nem gyulladt ki az Evangélium fénye, de ott is száll ima az ég felé, ott is vallják az emberek, hogy a Magasságbeli intézi a világ sorsát, s hogy előtte minden teremtménynek meg kell alázkodnia. E pogány népek között sem azt kell hirdetniük a misszionáriusoknak, hogy van Isten, hanem hogy milyen az Isten, s hogyan kell Őt helyesen tisztelni. – Elmondhatjuk ma is: vannak népek, amelyek még nem ismerik a csillagvilágok titkait, nem ismerik a természet elrejtett erőit, nem a technika vívmányait, nem tudnak még hatalmas városokat építeni, talán azt sem tudják, hogy rajtuk kívül más népek is lakják a földet; de olyan népet nem találni, amelyik ne ismerné, ne tisztelné az Istent.

2. Ezt látva kérdezhetjük, hogyan vet gyökeret az emberek szívében a meggyőződés: van Isten?

a) Ha az emberiség **önmagára** tekintett s kérdezte: honnan jövök, valami formában mindnyájan vallották: Isten ivadéka vagyunk. „Ő (ég Ura) telepítette le az egy őstől származó emberi nemet az egész föld színén, s megszabta ittlakásuk pontos idejét és határát. S mindezt azért, hogy keressék Istent, hátha rátalálnak, míg utána tapogatóznak, hiszen nincs messze egyikünkötől sem...” (Ap.Csel. 17,26-27). Istentől származunk. E nemes gyökérből való sarjadást vallják azok az egyszerű pogány népek is, akikhez nem jutott még el Krisztus tanítása, s Istent mégis Atyjuknak nevezik. (Tűzföldi pogány népek imája: „Atyám, kérlek, adj nekünk kegyesen jó időt! Atyám, miért engedsz vést jönni ránk?”). – Az egész emberiség vallotta és vallja mindig, hogy családfája Istentől származik: „Uram, te a mi atyánk vagy! Mi vagyunk az agyag, és te vagy a formálónk, kezéd művei vagyunk mindnyájan” (Iz. 64,8)

b) Az emberi **környező világ** is rávezette az emberiséget az Isten ismeretére. „Nincsen nép, amely a természetből ne ismerné annak alkotóját” (szt. Jeromos). Naponként szemléli az ember a gép természetét, látja a csillagok birodalmát, amelyek mind Istenről beszélnek. S az emberiség mindenkor megértette a világmindenség szavát s vallotta: van Isten, Aki a mindenséget alkotta és kormányozza. „Ami ugyanis Istenről megismerhető, az világos előttük, mert Isten nyilvánvalóvá tett számukra” (Róm. 1,19), „Mert a teremtmények nagyságából, szépségéből nyilván meg lehet ismerni azok teremtőjét” (Bölcs. 13,5).

c) A mindennapi **körülmények** és **életszükségletek** szintén arra figyelmeztették az embert: van Isten. Érezte mindig az ember, hogy gyenge és tehetetlen a természet erőivel szemben, csak annak alkotója rendelkezik felette. Isten az, Aki esővel áztatja földjeit, Aki felkelti az életető napot vetéseire. A zsoltáros imája minden ember ajkán felhangzik: „Mindeneknek szeme Benned bízik, Uram, és te idejében megadod ételüket, megnyitod kezedet és betöltesz minden élőt áldással” (Zsolt. 144,15-16). – Egyik japán asztali áldás pedig így hangzik: „Ó Isten, ki a mi táplálónk vagy, köszönetet mondok né-

ked ezért az eledelért; áldd meg azt, hogy testem javára szolgáljon”. S nemcsak keresztények kérése, hanem minden népé ostromolja az eget: „Engedj minékünk termékeny időket!” (a tűzföldi népek imája). A természet ölen élő s a természettel vívódó ember soha nem tagadta Istent, mindig tudta, hogy kell lennie egy Úrnak, aki parancsol a szeleknek, aki kiméri a tengerek határait s mederbe szorítja a folyók útjait (103. Zsolt.). A természet népei érezték mindig, hogy nincsen egyetlen nép sem, amelyhez oly közel lenne az Isten, mint hozzájuk.

d) Végül a **lelkiismeret szava** tesz kinek-kinek bizonyosságot Istenről. Nemcsak kőtáblákra van rávésve, de emberszívek hústábláin is írva vagyon: „Egy a te Urad Istened!” Továbbá minden ember hallja lelke mélyén a parancsot: tedd a jót, kerüld a rosszat! S ha a parancsot megteszi, tettéért jutalmat remél attól, Aki a parancsot lelkébe oltotta. Míg ha ellenszegül, ellenáll a belső parancsnak, lelkét aggodalom és félelem tölti el: fél a büntetéstől. „Kín és gyötrelem minden embernek, aki gonoszat tesz... Viszont dicsőség, tisztelet és békesség mindannak, aki jót tesz...” (Róm. 2,9 és 10). A jók a jutalom reményével, a rosszak a büntetéstől való félelem által vallják, hogy van Isten, Aki számonkéri az emberek minden tettét, szavát és szándékát.

Bef.: Minden nép bizonyosságot tesz Istenről, honnan mégis, hogy némelyek tagadják? Azok tagadják, akik jobb szeretnék, ha nem lenne. „Így szól szívében az esztelen: Nincs Isten! Romlottak és utálatosak lettek törekvéseikben...” (Zsolt. 13,1). Tehát, ha hallod a tagadást: nincs Isten, tudd azt, hogy évezredek óta az emberek összessége vallja, hogy van. A kevés tagadóval szemben áll a népek közmeggyőződése. Vajon a kevés Isten-tagadó, vagy az Isten-vallók járnak-e a helyes utat? Többre kell becsülnöm az emberiségnek hódoló kórusát az egyesekben fejét felütő tagadó szellemtől. Számomra is sokat mondó tény, hogy az egész földet betölti az Isten ismerete: „Nem ártnak és nem ölnek sehol szent hegyemen, mert eltölti a földet az Úr ismerete...” (Iz. 11,9) s hogy „Hiszen napkelettől napnyugtáig nagy az én nevem a nemzetek között” (Mal. 1,11).

5. beszéd: Az emberi élet teljes megoldása

Bev.: Jörgensen meséjével kezdeném gondolataimat. – Magas fáról fonalat ereszt le egy pók az alul lévő bokorra. Majd megszövi hálóját. Jól megy dolga, de egy késő őszi vihar alaposan megtépázza a hálót. A pók hosszasan jár körül, keresi a hibát, hogy rendbehozhassa a hálót. Ráakad a magasba nyúló fonálra, nem látja hamarjában, mire való ez a hosszú szál, dühösen elvágja. Ebben a pillanatban azonban az egész háló a pókkal együtt a sárba esik, nem lévén, ami fenntartsa a hálót. – Póklátóköri emberek el akarják vágni az emberi élet égbenyúló fonalát: az Isten-hitet. – Ennek a beszédnek célja: rámutatni arra, hogy 1) csak Istennel lehet emberies életet élni a földön, és 2) megnyugvást találni a halálban.

1. Hová sorvad az élet Isten nélkül?

a) Isten-hit és égi törvények megtartása nélkül romba dől a legnagyobb birodalom is, amit a történelem fényesen igazol (Lásd pl. a rómaiak történetét). De ne menjünk messzire: napjainkban bőrünkön érezzük, hová aljasítja az istentagadás az embert; hogyan válik az Istentől elfordult ember embertársá farkasává (Hobbes: homo homini lupus!). A társadalom és egyesek életében tapasztalható nyomorúság, szenvedések kézzelfogható igazolását adják annak a tételnek, hogy ha Istentől elfordítja arcát és a földre szegi tekintetét az ember, akkor előbb-utóbb siralomvölgyé változtatja a földi életet.

b) Emberi élet tehát csak Istennel lehetséges. Éltető Napja Ő az egyéni és társadalmi életnek; világosságot árasztó sugarait és meleget adó erejét nem nélkülözhetjük anélkül, hogy súlyosan meg ne sínylenénk ezt. Ahová a napfény eljut, ott egészség van, világosság, virul és fejlődik az élet. Napsugarak nélkül kóros betegség-csírák szaporodnak el és ölik meg a legerősebb emberi létet is. A ma emberének súlyos nyavalyái harsogva kiáltanak a gyógyító orvos, az életadó Nap után.

2. Isten nélkül nincs boldogság az életben, de teljesen hiányzik a vigasz a halálban. – Nincs mekkvés a nagy kaszás elől, akár hisz az ember Istenben, akár nem. Haldokló gyermekét megkérdezi az édesanya: mi a kívánságod, kislányom? Anyukám, szeretnék még egyszer kicsit élni. Azt nem tudom teljesíteni, mondta szomorúan az édesanya. – No igen, egyszer mindenki a sírba kerül s vele vége van minden földi hatalomnak, jólétnek, reménységnek. Ezt megnyugvásul fogadni csak egy feltétel alatt lehet: ha a halállal „vita mutatur, non tollitur”, ha nem megsemmisülés, hanem Isten vár reánk a földi élet után.

Bef.: A félmegoldások tragédiákat szülnek; teljes megoldást csak egy jelent: Isten házanépe vagyunk a földön, az Ő örökségének részesei leszünk a halál után. Tőle jöttünk, Hozzá megyünk, Vele

járjuk a földi életet. Az Isten neve a mi győzelmi jelünk (Lásd: Nagy Konstantin látomása: E jelben győzni fogsz!).

5 beszédből álló III. beszédsorozat – diáknépnek (fiúk)

1.beszéd: Az élet sarkpontja

Bev.: A tankönyve fölé hajló diákember gyakran sző csodás terveket. Földrajz leckéje nyomán mesés távoli országokba vágyakozik... A történelem nagyjainak hőstettei követendő példaként állnak előtte... Fizikai kísérletei nyomán fantasztikus gépekről álmodozik... Hát még mikor a csillagászatra kerül a sor, ki ne szeretne közületek egyszer elkerülni a szikrázó égítetek csodás birodalmába? Jöjjön hát aki velünk akar tartani, mert most oda készülünk!... De mielőtt elindulnánk a Verne regénynél is izgalmasabbnak ígérkező utunkra, tüzzük ki először magunknak a célpontot, ahová jutni akarunk. Válasszuk ki a csillagmilliárdok közül azt az egyet, amelyet meg akarunk ismerni. De vajon melyiket?... Talán az izzóan tűző napot..., vagy a folyton váltakozó holdat..., talán egy szédületesen keringő bolygót..., vagy egy tovatűnő üstökösöt?... Válasszuk az egy helyen álló, mindig egyformán ragyogó sarkcsillagot!... Jöjj hát, odavezetlek!

1. Induljunk a tudomány fáklyájával. – Magunkkal visszük Kopernikusz, Kepler, Newton, Laplace és a többi neves csillagásznak valamennyi felfedezését... És amikor odaérünk, csakhamar megismerjük sarkcsillagunk nagyságát, méreteit, anyagát, földtől való szédületes távolságát... De hát csak ennyi az egész?... Hiszen ez is csak véges valami... De kutassuk azt is, hogy milyen rendszernek központja ez a fénylő és álló égítet?... És látunk körülöttünk keringeni, tőlünk ezernyi fényévek távolságában megszámlálhatatlanul sok égítetet, melyek mind-mind a mi sarkcsillagunk körül futják meg hatalmas pályájukat... De ne álljunk meg! – Gyűjtsünk új lámpást, a célokat bevilágító észnek fényét, melynek világánál talán megláthatjuk ennek a hajmeresztő rohanásnak a célját... De jaj, csalódnunk fogunk!... A mi sarkpontunk körül keringő csillagvilágunk megint egy másik rendszer körül mozog, ez aztán újból milliárd kilométeres pályán száguldozik... De hát soha nincs vég, sehol nincs cél?... Hol van hát az a sarkcsillag, amely csakugyan nem kering egy újabb körül, hol az a szilárd pont, melynek nyomán eligazodhatunk?... Hol van a mi csillagunk, amely függetlenül, biztosan és célszerűen lebeg a világűr felett?...

2. És kössünk ki az élet, az emberi szellem örök sarkcsillagánál. – Kutató keresésünkben fenéges zene akkordjai ütnek meg fülünket: „...A mindenség nagy szent dala, az ég a föld és a csillagok ezre...” – melyek folyton ezt zengik: – „Dicsőít Téged, nagy égi Teremtő... Ki int s az égi csodák is remegnek...” – Megvan tehát a nyom, melyen megtalálhatjuk az igazi sarkcsillagot. Ne elégedjünk meg a végesség kutatásával és vizsgálatával. Keressük az egész világ **ősi sarkpontját!** Keressük az **emberi élet** igazi sarkpontját. Legyen ez a kérdés: honnét jöttünk, hová megyünk? Van-e ilyen élő sarkpontja a mi életünknek? – Ez hevítsen, ez indítson bennünket erős munkára! Rajta, fiúk, keressük meg a változatlan sarkpontot! Szédületes magasokban járunk, nincs vesztegetni való időnk! Olyan problémák fognak most megoldódni, mire tapasztalat és tudomány már nem tud kielégítő feleleteket adni...

Bef.: Föld sarában horgonyzó emberbolygók! Verjünk aranyhidat közte és köztünk!... Földre tekintő emberbolygók! Akartok-e csillagnézők lenni? Jöjjetek hát velem, keressük az élet örök Sarkpontját!

2. beszéd: Isten az örök sarkpont – első érve: „Van”

Bev.: Szfinx arca örök kérdőjel. De nem tagadja, hanem az Isten létének kutatására ösztökéli az embert. – Hogy Isten létéről lehet vitatkozni, nem azt jelenti, mintha léte bizonytalan volna, hanem hogy oly nagy igazság, mellyel az emberi értelem alig bír megbirkózni. „Léted világít, mint az égő nap, de szemünk bele nem tekinthet” (Berzsenyi). Aki sok bizonyítékot akar kételyei lecsillapítására, az annak a jele, hogy nagyon gyöngye felfogású. Hiszen: Istenbizonyíték oly sok van, amilyen sokrétű és változatos a világ. „Coeli enarrant gloriam Dei”. Ég és föld, magasság és mélység, fű, fa, virágszál, állat és ember mind, mind Istenről beszélnek. Vajon nem az-e a baj inkább, hogy kevesen vannak, akiknek jó fülük és szemük van?... A fogékony lelket egy bizonyíték is teljesen betölti Isten létének fölségével. – „Csak azt hiszem, amit látok!” Mily tyűkperspektíva. Észre kell egyszer s mindenkorra

mindenkinek vennie, hogy minél magasabb rendű valami, annál inkább láthatatlan, illetve foghatatlan. Elektromosság, mágnesség, földi vonzóerő, éterhullámok, lélek, igazság, eszmény, szeretet: senki nem foghatja kézbe, szemmel sem láthatja, de erejüket, hatásukat, fellépésüket bárki megtapasztalhatja. Istent nem lehet szemmel látni, de meg lehet tapasztalni, érezni, fel lehet fogni végtelen Erejét és Főlségét, melynek révén mindennek fenntartója és sarkpontja.

Tárgyalás két fő évről szól.

1. Isten az örök Sarkpontja (corda) – a fizikai világunknak. Földünk kering a nap körül, napunk is kering (a csillagászat legújabb megállapításai szerint) naprendszerünk még „ismeretlen” középpontja körül. De a többi naprendszer (Androméda, Orion köd), melyeket spirális halvány foltoknak észlel a legerősebb távcső is, szintén keringenek egy még „ismeretlen” erőközpont körül. Az atomok világában, mely miniatűr naprendszer, a negatív töltésű elektronok keringenek – mint köztudomású – a pozitív töltésű atommag körül, és – a legújabb kutatások eredménye! – ennek is megvan a láthatatlan középpontja, mely körül az atommag is – aránylag! – szédítő távolságban kering. Íme az „istentagadás” természettudománya (rák módra bár), de egyre inkább közeledik az Isten hit tudományos fogalma felé. – Ez a modern természettudomány bizonyossága az örök Sarkpont tekintetében a mai ember számára, mely ezt a problémát – most már látjuk – gögijében és a természettudomány első sikereitől megbabonázva kitalálta. Hisz nem élt oly nép a történelem folyamán, de nem találunk ma sem a földi kerekben olyan népet a tűzföldi indiánoktól, a Becsuán fennsík pigmeusain keresztül Észak Kamcsatka eskimójáig, melynek lelkében ne élne az Istenarc tisztultabb vagy homályosabb képe. Ennek kidolgozása minden ember saját feladata. A festék anyagot a világ palettájáról kell kölcsönöznie.

2. Isten az örök Sarkpontja – lelki világunknak. Őbenne gyökereznek az erkölcsi világ alapjai. Igazságra, jóságra csak akkor lehet törekedni, ha van egy legfőbb norma, mintakép, melyhez igazodhatunk. Értelmünk, akarati képességünk is Óréa utal. A világban van rend, törvény. Ha értelmünk ezt felismeri, jól lehet nem ő hozta létre értelmünket, akkor annak az Értelemnek, mely azt létrehozta, **legalább** olyan okosnak kellett lennie, mint amilyen értelmes az ember. Ezt könnyű elismernie az embernek, mindenkinek ha azonban tovább gondolkodik, rá fog jönni, hogy abszolút, vagyis korlátlan és végtelenül **önálló** Szellemnek kellett lennie annak, aki ezt a világmindenséget elgondolta és **főleg** létre is tudta hozni. Ego Deus et non mutatur.

Bef.: Volt idő – nem is olyan régen-, amikor az ember azt hitte, hogy maga is végső értelmét és magyarázatát tudja adni a világnak. Pedig minden jelenség, lény csupa titok, melyet csak felületes szemlélet vesz magától értetődőnek. A világ részleteiben magyarázatra szorul, így egészében is. Isten létének állítása, mint mindenek legvégső magyarázata, nem az értelem mankója vagy zsákutcája, hanem a biztos, megingathatatlan sarkpont, melyen minden megáll az állandó változások ingó hullámain, az a szilárd kampó, melyre érveink füzérét, láncát fölerősíthetjük, az a napfény, melyben minden látóvá válik, mely nélkül végeredményben sötétségben tapogatózunk. – Hogy Isten van, íme erre értelmünkkel is reá tudunk nyitni, de ezen túl hittel kell azt átkarolni, hogy valóban egész életünk sarkpontjává váljék, hogy megépülhessen az az aranyhíd Isten és ember között, melyet vallásnak hívunk és amely hídon a mi legfőbb vezérünk az: Úr Jézus Krisztus.

3. beszéd: Az örök Sarkpont – második érve: esetlegesség

Bev.: Oh, boldog gyermekkor!, mikor minden kétkedés és fenntartás nélkül hittük, tudtuk és természetesen vettük, hogy **van Isten**. És nyugodtak, biztosak voltunk. – De vajon ki nem tapasztalta, hogy ez a tudás, meggyőződés és hit satnyul annyira, hogy megmarad ugyan ez a most már szokássá vált „tudás”, de negatív előjellel beszélünk Róla, halljuk emlegetve nevét, és megszűntünk tevőleges, pozitív módon állást foglalni Vele szemben; kihúltunk. Mi ez? Az egykori tűz kialudt: lelkesedésünk lelohadt azzal szemben, Akit legnagyobb kincsünknek éreztünk. Nem csodálni való tehát, ha felébred a kérdés: van-e hát Isten?! **Létezik-e** az a Valaki, akiben, mint örök sarkpontban teljes nyugalomunkat bírjuk? Azaz: elérkezik számunkra is Kodolányi Juliánuszának az az ideje, amikor gyermekkori fogalmait, gyerek-ésszel megszerzett tudását revízió alá veszi és elhatározza: „Magam megyek oda, magam kezével tapasztalom, fülével hallom, orrával szimatolom meg a csudákat”. – Így látja helyesnek az egészséges jellem is: öntevékeny munkával, az igazság utáni olthatatlan szomjjal megtalálni és újra bírni az Igazságot! Ne féljünk ettől: ha egy vadember megszűnt fából készült istenének hinni, ez nem annyit jelent, hogy nincs Isten, hanem csak annyit, hogy Isten nem fából van (Tolsztoj)... – Hogyan keressük az Istent, vagy hogyan kötözzük magunkat Hozzá szorosabban, ha Benne való hitünk meg-

gyengül? Vezető szempontunk legyen ez az élményünk, melyet így foglalhatunk össze: volt Isten-hitem – most nincs; van Isten-hitem – esetleg elveszíttem. Ez a tapasztalati tény kifejezi azt az igazságot, amit a pogányok és az elvallástalanodott népek története is bizonyít: ha az Istenben való hit kihülhet az egyesek és nemzetek lelkéből, minden, ami a világon van, múlandó, esékény, **esetleges**, tehát nem változhatatlan, örök és maradandó. – Mindezt beláthatjuk, ha ráeszmélünk az emberiség történelméről szakadatlanul végighúzódo erőfeszítéseire, melyekkel az egyes ember és nemzetek a múlandóságot, a dolgok változékonyságát, egyszerűen: az **esetlegességet** le akarták győzni. Ez a törekvés nem tudott sohasem megbékélni, főleg az ókorban nem, az elmúlással, a halállal mint az élet, a teremtett valóság esetlegességének megtestesítőjével. Minél inkább csak e világi, a földi élet van az érdeklődés középpontjában, annál nagyobb szabásúak ezek az erőfeszítések: halottak bebalzsamozása, piramisok, mauzóleumok, irodalmi alkotásokban tovább élni akarás („Exegi monumentum aere perennius...”)... mind, mind azt mutatja: az elmúlás, változékonyság, esetlegesség, ami ma van, holnap nincs, nem a legnagyobb úr a földön, nem ez a végső és első kérdés, aminek birtokában megnyugodhat a kérdező, vizsgálódó ember. Nem is lehet ez az ember sarkpontja, hisz harcol ellene minden erejéből. Az embernek nem kell a múlandóság, az ember nem éri be az esetleges dolgok birtoklásával. – Honnan tudjuk ezt? Csak szét kell nézni a világban és megfigyelni: minnek a birtokában érzik az emberek boldognak magukat úgy, hogy azt mondják: „Nos, most semmi egyéb nem vágyom, mindenem megvan és nem szorulok senkire, mert semminek és senkinek nem érzem a hiányát!”? És ekkor ezt tapasztaljuk: vannak, akik elmondhatják az ószövetségi Bölccsel: „Nagy dolgokat alkottam: palotákat építettem magamnak és szőlőket ültettem... Ezüstöt és aranyat gyűjtöttem magamnak... És felülmúltam gazdagsággal minden elődömet... Rájöttem arra, hogy az is csak hiúság” (Préd. 2,4; 8; 9 és 15); sokan a hatalomtól, a társadalomban való tekintélytől („beérkezett”), karriertől várják a teljességet, tökéletességet. Pedig ez is szélkergetés (Préd. 2,4). A szemünk előtt lejátszódó történelmi események a legtanulságosabb példákkal szolgálhatnak: milyen esetleges az ember és a nemzetek kezében lévő hatalom és vezérszerep. – Ha tehát mindez nem kell az embernek, ha nem éri be az e világban megszerezhető, de mégiscsak fogható és legalább ideig-óráig kielégítő esetlegességekkel, remélheti-e, hogy rátalál valami másra, tökéletesebbre?! Mire kell rátalálnia? Egyszerű a felelet: arra, ami nem ez, ami mindennek állítása. De vajon van-e ilyesmi? S nem pusztán csak üres, soha ki nem elégülő vágy ez a sóvárgás? – Már az a tény, hogy rádöbben az ember az esetlegesség tudatára, újabb ösztönzést ad számára a további keresésre. Mi módon keres most már tovább az ember?

1. Megfigyel. S a megfigyelés eredményeképp ilyen kérdések merednek eléje: „Ki hasított csatornát a sűrű zápornak és utat a csattogó villámnak... Együtt tudnád-e tartani a Fiastyúk ragyogó csillagait?...” (Jób 38,25 és 31)...

2. Következtetést von le: a világban tapasztalható mindeme változatosság, szépség, erő, fenség és csodálatraméltó jelenség, ami az embertől függetlenül van, kifejezésre juttatja a harmónia, a szerves egymásrautaltság és egymástól való függés törvényét. A látható világban minden valami láthatatlan szállal egybefonódik: az egyiknek léte feltételezi a másikat: ha az egyiknek tulajdonítok valamit, megalapozottságát egy másikban találok; ha az egyik létre jön, a másikat létrehozónak mondom stb. Azaz: semmire a látható világon nem mondhatom: ez semmiképp sem függ más valakitől, ez nem esetleges, ez nem szorult és nem is fog semmire rászorulni. Hanem **mindegyikről** mit mondhatok? Azt, amit kiolvashatok belőle!: minden, ami van, valamiképpen vestigium, nyom, ami **utal** egy előzőre. S ezt az utalást mindenki észreveszi, aki néz: az egyszerű arabtól kezdve, aki a tevenyomból következtet a tevére, a természettudósig, aki a fizikai törvényekből törvényhozóra következtet. Mindenki rájön: minden egy nálánál tökéletesebbre, kiválóbbra utal: „A hársfa nemcsak illat, hanem keménység is, a tölgy nemcsak lombkoszorú, hanem a fejszével dacoló hatalom is, a fenyő nemcsak olaj, de árbóc is, az oroszlán nemcsak puha szőr, de szagató fog és karom is...” (Prohászka).

3. Ezzel feleletet kapunk az igazságkereső ember harmadik tevékenységére: **e következtetésekhez tartja magát:** „Mert balgák mindazok az emberek, kikben nincsen Isten ismerete, kik nem tudták a látható jókból megismerni azt, aki nagyon, s a műveket szemlélve nem ismerték föl az alkotót... s a holdat tartották világot kormányzó isteneknek a nappal együtt!” (Bölcs. 13,1 és 2)... „Mert, ha tudásban annyira vitték, hogy át tudták kutatni a világot, honnét van, hogy ennek urát nem tudták előbb megtalálni?” (Bölcs. 13,9). (Úr!: Omnia in Ipso constant... Col.1).

Bef.: A maga és a világ esetlegességein keresztül botladozva járó, igazságkereső elme tehát kutatása gyümölcseképp leborulhat a változatlan Való előtt ezzel a meggyőződéses tudással: „Miért léteznék a tökéletlen és ne léteznék a tökéletes?! Miért léteznék az, kiben sok van a semmiből és ne létez-

nék az, kiben a semmiből semmi sincs?!” (Bossuet)

4. beszéd: Az örök Sarkpont – harmadik érve: cél

Bev.: Amikor az ember iránytű nélkül éjjel útra kényszerül, s amikor a földi támpontok mind bizonytalanokká, útmutatásra képtelenné válnak, a vándor égre tekint, hogy onnan felülről a sarkcsillag állásából állapítsa irányát vándorlása sikeres célbaéréséhez. A csillagos éj azonban nemcsak így mutat utat, hanem azáltal is, hogy a csillagok és bolygók hatalmas arányaival és bámulatra méltó rendezettségével a végtelenül bölcs Alkotóra utal és sürgetve követeli, hogy ne csak az élettelen csillagok világa, de az eszes ember élete is Istentől vegyen irányt: Őt tegye meg mozgási központjának, hogy földi vándorlása Istentől nyerjen értelmet és Istenhez szabja kialakulását.

Tárgyalásunkban arról lesz szó, hogy a mennyboltozat óriási arányaival, a maga millió égitestjével bámulatos rendezettséget, törvény- és célszerűséget árul el.

1. Hatalmas arányaival lenyűgöz. – Az Uránusz 14-szer, a Neptunusz 17-szer, a Szaturnusz 93-szor, a Jupiter 1279-szer, a Nap pedig 1,300.000-szer nagyobb a Földnél. De még a Napnál is vannak nagyobb égitestek. Pl. a Szíriusz 12-szer nagyobb, mint a Nap, pedig ez sem a legnagyobb égitest. – Az égitestek óriási távolságokban keringenek egymástól. A Hold 384.400 km-re van a Földtől, a Nap pedig 149.480.000 km-re. Ez annyit jelent, hogy egy óránként 100 km-es sebességgel rohanó gyorsvonatnak 170 évig kellene rohannia egyfolytában, hogy ezt a távolságot megtehesse. De ennél még sokkal nagyobb távolságok találhatók a világűrben: a Centaurusz alfája 260-szor 149.480.000 km-re van tőlünk. Pedig ez a legközelebbi állócsillag, mert „csak” 4 és 1/3 fényévre van tőlünk. A Szíriusz azonban már 8 és 1/2, a Wega 36, a Sarkcsillag 40 és 1/2, a Perszeusz 170, a Tejút 20.000 fényévre van Földünkötől. És ezeken túl még mindig egyre újabb és újabb égitestek következnek, melyek fénye – noha a fény terjedési sebessége 300.000 km másodpercenként – csak millió évek alatt érhet el hozzánk. – Ha a Földet pontnak képzeljük, amely egy centiméter területű körön mozog, akkor a legközelebbi állócsillagot, a Centaurusz alfáját majdnem másfél km-re, a Szíriuszt 3 km-re, a Wégát 12 km-re, a Sarkcsillagot 13 km-re, a Kanopuszt pedig 160 km-re kellene a Földtől elképzelni.

2. Sokoldalú rendezettséget mutat. – És ez a gigászi világ nem mozdulatlanul áll, hanem állandó törvényekhez igazodó, sokféle mozgásban van: a bolygók nemcsak saját tengelyük, hanem központi égitestjük körül is forognak, s vele együtt egy sarkcsillag felé rohannak iszonyú sebességgel. A Föld a Nap körül másodpercenként 30 km-es sebességgel rohan, az Aldebaran 49, a Pollux 53, az Arkturusz 674 km-t tesz meg egy másodperc alatt. – És a sok égitest nem céltalan összevisszaságban kering a világűrben, hanem az egyik mozgása a másikat szabályozza: a csillagos ég a maga milliárdnyi égitestjével óriási rendszert alkot. Olyan, mint egy finom, sok alkotórészből álló, pontosan működő gépezet. Oly pontos törvények szerint keringenek a bolygók, hogy az ismertek mozgásából ki lehet számítani a még fel nem fedezettekét. Így számította ki Leverrier csillagász – anélkül, hogy ismerte volna – a Neptun súlyát és keringési pályáját. A csillagászok aztán pontosan a Leverrier által kiszámított helyen rátaláltak a Neptunra. A csillagok vaskövetkezetességgel alkalmazkodnak forgási törvényeikhez. Másodpercnyi pontossággal előre ki lehet számítani, hogy mikor lesz nap- vagy holdfogyatkozás, hogy ebben vagy abban a pillanatban a világűr melyik pontján jár ez vagy az a bolygó. – A Merkúr keringési ideje pontosan 87.969 nap, a Vénuszé 224.70, a Földé pedig 365.256 nap. – Ekkora rendszer és ily sokoldalú törvényszerűség azonban elégséges okot követel. Ez a pompás, ezernyi törvényhez alkalmazkodó „kozmosz” nem lehet véletlen műve, hanem egy eszes, végtelenül bölcs alkotóra utal. Az ember esze követelésének tesz eleget, hogy ha valahol jól megépített házat lát, amelyben a hasznosság, egészség, kényelem és csinoság szempontjai egyformán érvényesülnek, vagy ha bámulatos leleménységgel összeállított gépezetet lát, ahol egyik rész munkája a másikat pontos törvényszerűséggel szabályozza, akkor ezeket nem a véletlen, hanem eszes, nagy látókörű ember alkotásainak tekinti. Ugyanaz az eszes természet követeli, hogy a világmindenség hatalmas gépezetét is eszes alkotó művének tekintsük. – A nagy Newton egyszer a csillagos égre igen ügyesen elkészített modelljét szemlélte, mikor egy isten-tagadó jött oda és csodálkozva kérdezte, hogy ki készítette az égboltozatnak azt a kicsinyített mását? Newton ránézett és lakonikus rövidséggel csak ennyit mondott: „Senki”. – És ha már az egyszerű modell vasszigorúsággal eszes alkotót követel, mennyivel inkább a csodálatos, millió tagból álló, fenséges lény bölcsességétől és akaratától függő világmindenség. Érthető Newton kijelentése: „Az a gyönyörű kötelék, mely az égitesteket egymáshoz fűzi, csak egy mindennél értelmesebb és hatalmasabb lény bölcsességétől és akaratától származhatik. Ez az Egy kormányoz mindent, nem mint a világ lelke,

hanem mint a mindenség ura. S uralma miatt Úrnak, Istennek, Mindenhatónak nevezzük” („Principia philosophiae naturalis mathematica” c. művében).

Bef.: A föld tanácstalan éjszakai vándora a csillagok fényétől kap eligazodást nemcsak evilági, hanem örök célpontok felé is. Mert a Sarkcsillag nemcsak az északi irányt jelzi csodálatos pontossággal, hanem a csillagvilág egyúttal lenyűgöző bizonyítóerővel a végtelenül bölcs teremtő Isten létét is hirdeti, amint azt oly szépen ecseteli a zsoltáros: „Isten dicsőségét beszélik az egek, és keze művét hirdeti az égbolt. Ezt harsogja az egyik nap a másikkal, erre tanítja az egyik éj a másikat, nem hanggal, nem beszéddel, nem hallható igéekkel, de az egész földre elhat szövegük, s a földkerekség határaitra szavuk” (Zsolt. 18,2-3). – Mert ezt a nyelvet, az örök törvényekhez való vaskövetkezetességgű alkalmazkodás nyelvét minden eszes embernek meg kell értenie és szent tisztelettel kell felé fordulnia, Aki nemcsak mindennek alkotója, hanem mindennek végső célja is!

(Felhasznált forrásmunka: Dr.Tóth Tihamér: „A vallásos ifjú” c. könyvének 1-22. old.).

5. beszéd: Az élet sarkpontjainak dinamikája

Bev.: Kedves Fiaim! Tüzes lángbetűkkel üzenetet irt Valaki a sötét égboltozatra, üzenetet a föld lakója, az ember számára s ez üzenetből egy mondatot így olvasunk: a változó csillagok között van egy változatlan sarkcsillag, s ez irányt mutat földi vándoroknak. A sarkcsillag analógiájára mondhatjuk, hogy mindennek, ami van, él, történik, örök változatlan sarkcsillaga és irányítója: Isten. Az örök Sarkcsillag irányulását azonban nem ismerheti fel az összes élő való. Fontoljátok csak meg: nem csodálatos-e, hogy az állat lefelé, a föld felé szegzett fejjel és tekintettel járja végig életpályáját? Mintha jelezne testi alkata, hogy nincs jussa az égi üzenethez: a sarkcsillag nem üzen neki semmit. És járja életpályáját az ember is, szálegyenes büszke tartással, a felfelé ívelő tekintetével, s irányt mutat a sarkcsillag. Miféle irányt mutat? Hová, merre vezet?

1. Irányt mutat földi utakon. – Az örök Sarkcsillag eligazít minket először is a földi élet útjain. Hogyan? – kérded. Okvetlenül szükséges, hogy itt ezen a földön olyan távoli fényesség igazítson el bennünket? Nos, emlékezzél csak vissza olvasmányaidra: a sötét éjszaka eltévedt utasai, a viharos tenger hajósai honnan tájékozódtak volna, ha a széteszlott felhők mögül elő nem ragyog a sarkcsillag!? Az embert földi utakon az ég menti meg az eltévedéstől. – Kedves Fiaim! A ti életek mindennapi útjain is el lehet tévedni. S tudjátok ki nem téved el? Aki vágyaiban, célkitűzéseiben, tetteiben az örök Sarkcsillagnak, Istennek útmutatását követi. De nézzétek csak, mennyien követik a maguk önkényesen választott útjait, következőleg hányszor megismétlődik az evangéliumi tékozló fiú sorsa! Gondolok például azokra a tekintélyt nem ismerő fiúkra, kik csak legyintenek szüleik s nevelőik segítő támogatására, intésére, feddésére, önmagukat okosabbnak tartva bölcs felnőtteknél. Ezek a fiúk elkallódnak a téves úton és összetörik jó szüleik reményeit. Pedig az örök Sarkcsillag mutatta a biztos irányt: atyádat és anyádat tiszteld! Lásd azután az égi irányítás más elhanyagolóit: nem egy fiú nem veszi komolyan ezt az iránymutatást: tested nem játékul adatott; tested Isten szent ajándéka az Ő szent terveinek valószínűsítésére. Nézd, mily súlyosan eltévednek az örök Sarkcsillagnak e megvetői. – Az élet különböző és ellentétes utakat kínál fel. Van gyengeség és van jellemzilárdság. S vajon ki az köztetek, aki a gyengeségért lelkesedik és nem az erős jellemért?! Van káromkodás és van térdrehullás Isten szent fölsége előtt; s ki az köztetek, aki a káromkodást választja inkább, mint az imádságot?! Van kötelességmulasztás s minden alól kibúvás, és van következetes kötelességtudás; s kérdelem: ki az köztetek, aki magányos óráiban lelkiismeretlen számító kötelességmulasztónak álmodja meg önmagát és nem életfeladatát minden körülmények közt teljesítő férfinak?! – Itt nincs többé kétség a földön afelől, hogy milyen irányadást kövessünk, mert amely utat Isten világossága ragyogja be, azon el nem tévedünk. „Aki engem követ, nem jár sötétben.” (Jn 8,12) – mondja az Úr Jézus: – Mi tudjuk, hogy életünknek itt a földön az örök Sarkcsillaghoz kell igazodnia!

2. Irányt mutat az örök élet felé. – Feltekintve a csillagos égre, az Úr Isten lángbetűs kezeirására, nemcsak azt olvassuk le onnan, hogy van irányt adó Sarkcsillag, hanem másik üzenetként megfoghatatlan vágy kél a lelkünkben ismeretlen messzeségek felé. Újra említem azt a megfigyelést, hogy az állat földre szegzett tekintettel járta útjait: mintha ez jele volna annak is, hogy rendeltetése csak erre a földre szól. Az égre tekintő ember pedig földi terekre nyer eligazítást, de továbbiakat is kap: az ember felé a Sarkcsillag a magasságok hívó szavával szól s biztató ígérettel hívja ennél a földinél magasabb rendű elhivatottság felé. Egészen nyilvánvalóan azt üzenik a magasságok: ember! Földi utaid végén a „halál” nem jelenti egyszersmind életed végét is! Bármilyen változatos is a mai élet, emberi szívek

legmélyén nem ennek a világnak lármája zsong, hanem az örök Sarkcsillag hívásának visszhangja: erőteljes, örökké nyugtalanító vágy a jelenleginél tökéletesebb állapot után, vágy felemelkedni: ad astra! – Talán ti még nem tudjátok kielemezni lelketekből ennek a visszhangnak, ennek a vágnak sürgető szavát. Valamit mégis megérthettek belőle, ha felfigyeltek arra a jelenségre, hogy senki sem akar tökéletlen lenni, senki sem akar gyenge tanuló, rossz futballista stb. lenni, ellenkezőleg, mindenki a legkiválóbb tulajdonságokra törekszik. És amire rá akarok mutatni: hogy ebben a törekvésben a tökéletesség és kiteljesülés után soha sincs beérkezés, végállomás a földön. Érje el bár legmerészebb célkitűzését az ember, máris elhagyja ajkát a szó: tovább! Az embert a földön semmivel sem lehet ki-elégíteni; az embernek itt a földön minden kevés. Íme, ez az a visszhang, kedves Fiaim, mely a magasságok felől érkezve megszólal lelkünk mélyén, ez az a vágy, mely pihenést nem enged, mely készlet mindig tökéletesebbre törekedni, s ez a vágy pihenést nem enged – ismétlem-, s nem más, mint vágy az Isten után, az örök Sarkcsillag után. – A ti földi sorsotok attól függ, hogy megértitek és követitek-e a magasságok hívó szavát.

Bef: Néhány szentbeszédben megértettétek, hogy az egész világmindenség Sarkcsillaga az Úr Isten. Megértettétek, hogy nem mi vagyunk a középpont, nem mi kicsiny emberek. A mi életünk folyása csak egy csillagnak pályája, a csillag maga pedig útban kell, hogy legyen az örök Sarkcsillag, az örök haza felé. Van olyan szerencsétlen csillag, amelyik beleszédül az örök sötétségbe s ott örökké mardos-sa – kínozza őt a vád: pedig én csillagnak születtem...! De azután: van olyan is, amelyik azt mondja, hogy az örök Sarkpont nem mese. És el is érkezik oda, ahol a csillagpálya célba ér, hol megszűnik a törtetés, beteljesül az élet kergető vágya s örökre megpihen a Sarkcsillag mindent teljesítő fényében. Amen.

2. Az Isten-fogalom megalkotása

Isten létének megismerése után annak helyes fogalmát kell megállapítani. E fogalom akkor lesz helyes, ha Istent a) **Önmagában**, b) **a világhoz** és c) **hozzánk való viszonyában** törekszünk megismerni. – (Marcell dr.: „Katolikus hittan”).

a) **Isten Önmagában.** – Itt is a világban tapasztalható két tényből indulunk ki: α) a világ **van**, β) a világ **célszerű**.

α . A világ okok sorozata, vagyis minden az előzőből való. Ezzel kapcsolatos, hogy Isten **Önmagától való**. A világban minden szépség, tökéletesség részleges, ezzel együtt jár, hogy Isten **legtökéletesebb**. A világ időben lett, tehát kezdete van, ezzel együtt jár, hogy az Isten **örökkévaló**.

β . A világ célszerű, ezzel együtt jár, hogy Isten **eszes** és **szabad** lény. **Eszes** azért, mert célokat gondol ki, **szabad** azért, mert ezt a mostanit valósította meg a számtalan lehetőség közül. Ámde minden tökéletesség foglalatja nem lehet véges, Isten tehát **végtelen**. A végtelen pedig csak **egy** lehet, mert több végtelen korlátozná egymást. Az egységgel a belső egység, az **egyszerűség** is jár, mert ellenkező esetben az egész és rész oszthatóságát, az esetlegesség bélyegét hordaná magán. De lehet-e egy ilyen lény anyagi? Anyagi semmi esetre, tehát Isten **szellemi**.

b) **Isten a világhoz való viszonyában.** – Minden, ami a világon van, a függés és esetlegesség bélyegét viseli. Minden kiutal önmagából s alapját a Végtelenben, az Istenben bírja. Ebből az következik, hogy Isten a **világ teremtője**. De a világ fennmaradása szintén az Istentől függ, mert a véges világ egész léte a Végtelenben gyökeredzik; ezért az Isten a világ **fenntartója**. Mivel azonban a világ minden porcikája egészen az Istenen épül, ezért Isten **mindenütt jelenlevő**. De végül, mivel nélküle semmi sem történhetik, hisz mint működő végső ok mindenütt szerepel, azért az Isten **mindentudó**.

c) **Az Isten az emberhez való viszonyában.** – Az ember a földi lények legjelesebbike. Ezen kiválóságát annak köszönheti, hogy a világ **tárgyaival** szemben **alanyisággal** rendelkezik. Nem **vele** történik valami, de **ő** cselekszik. – **Én** – mondja mindig a cselekvő ember. Mondhatja ezt. Ez a **személyiség** ténye. Ha a teremtmény ilyen, a Teremtő sem lehet kisebb, sőt Benne a **személyiség**, az **önrendelkezés** abszolút formában jelentkezik. Így tehát Isten a **legtökéletesebb Személy**.

α . Ámde már itt a földön is észleljük, hogy a **személyeknek** egymáshoz való helyes viszonya így fejezhető ki: segíteni egymást a célok elérésében. Isten szintén ilyen **személyes** viszonyban van az emberrel és segíti őt a természetes és természetfeletti céljának elérésében. Isten tehát **gondviselője** az embernek.

β . Az embert mint **személyiséget** tekintve, észleljük, hogy vannak benne bizonyos erkölcsi érzületek. Mindenben keresi a **jót** és kerüli a **rosszat**, mindenkinek meg akarja adni a **magáét**. Sőt, ha ellene

cselekszik ezen lelki készségének, akkor lelkifurdalások figyelmeztetik helytelen cselekvésére. Épp ez teszi lehetővé, hogy az ember **erkölcsi lény** legyen. Ámde ezen erkölcsi törekvés csak úgy magyarázható, ha feltesszük, hogy Isten a teremtésben **akarja a jó és rossz** közti különbséget s **akarja**, hogy mindenki végérvényesen a jó felé törekedjék. Vagyis Isten **szent**. De ha Isten akarja a rossz és jó különbséget s akarja a jónak érvényét, akkor természetesen megjutalmazza a jót és megbünteti a rosszat. Ez pedig azt jelenti, hogy Isten az emberrel szemben **igazságos**.

Íme, így alakul ki az a helyes Isten-fogalom, melyet a Katekizmus e két meghatározásba foglal: **„Isten önmagától való, legtökéletesebb szellemi lény, mennynek és földnek ura”** és **„Isten az egész világnak ura és a mi mennyei Atyánk”**. Az első Istent inkább **önmagában** állítja elénk, a második inkább a **világhoz és hozzánk való viszonyában**.

d) Ha ilyen módon állítjuk elénk Istent, eloszlanak nehézségeink s elmosódnak gyerekes képzetek. Ilyen nehézségeink volnának:

α. Az Isten **mindenütt jelen van**. Hogy volna az lehetséges, mikor a tapasztalat szerint valaki egy időben csak egy helyen lehet? – Ha az Isten **anyag**, úgy e tétel lehetetlenség, ámde a **mindent átjáró végtelen szellem** jelenléte nem ütközik nehézségbe. Szép analógiát adnak erre az elvont igazságok, melyek hasonlóképpen mindenütt jelen vannak. Pl. $2 \times 2 = 4$.

β. Az Isten **mindent tud**. Az emberi tapasztalat itt is ellenkezőt mond. – Azonban e tétel sem úgy értelmezendő, hogy Isten valamely eszköz (pl. szem) révén észlel, hanem úgy, hogy mivel végelemzésben Isten minden létnek és eseménynek gyökere, tehát Benne és Vele van és történik minden, mégpedig nemcsak a jelen, de a múlt és jövő is.

γ. Az Isten **örül, haragszik, beszél** stb.? Hisz ezek teljesen emberi cselekvések, sőt egyik-másik a Végtelenhez méltatlan... Ezen fogalmakat nem szabad teljes tartalmukkal átvinni az Istenre, csupán annyit, amennyit vele az Istenről mondani akarunk. Az örömben és haragban az embernél érzület szerepel, sőt a harag fogalmához tartozik a szigor, továbbá néha-néha belegondoljuk a hangos és durván fenyegető beszédet is. Az Istennél csupán **odafordulást** és **elfordulást** fejez ki az öröm és harag. Az Isten örül a jó cselekedetnek és haragszik a rosszra. Az egyik azt jelenti, hogy Isten kegyelmével odafordul a jóhoz, a másik pedig azt, hogy Isten elfordul **egész lényével** a rossztól. – Isten beszél. Ez sem úgy értelmezendő, hogy nyelv, száj, hang **segélyével** szól, hanem úgy, hogy Isten **közli** Magát. Mivel pedig az odafordulást, az elfordulást, a gondolatközlést így fejezzük ki: az ember örül, haragszik, beszél, azért **per analogiam** ezen kifejezéseinket Istenre is átvisszük. Ezen szempontok szerint ítélelendők meg a Szentírásnak ama részei, melyek az Isten haragvó, örvendező ábrázatáról stb. szólnak.

De mármost miért ábrázolják Istent **ember** formában? A rövid felelet így hangzik: csupán az érzékítés szempontjából. Az ember természetéhez tartozik ugyanis, hogy minden ismeretét az érzékszervek révén szerezze s ismereteinek elseje is az érzéki kép. Sőt még elvont fogalmait is szereti érzéki formába önteni. Így a **szépség** fogalmát mindig valamiféle **valódi szép tárgyban** gondolja el. És az Istent hogy gondolja el? Az ember Isten képmása, s mivel a képmás közelíti meg leginkább az eredetit, azért emberi formával próbálják megközelíteni a Végtelent. Nagyon természetes, hogy azon hasonlatosság, mely Isten s ember közt fennáll, nem a külső, testi formára értendő, hanem az **értelmi és akarati működésre**. Mivel pedig ezen szellemi hasonlatosság magában meg nem rajzolható, azért azt a formát választja az ész, amelyben az értelmi és akarati hasonlatosság megvan; s ez az emberi alak.

Annyi tény, hogy minden egyes Istent ábrázoló kép alá oda lehetne írni, de mindenesetre oda kell gondolni e korrektívumot: „ez csupán **emberies érzékítése** az érzékíthetetlennek...”

3. Az Isten belső élete. A Szentháromság.

Isten egy egyszerű személyiség. Ámbar az egységet a Szentírás is állandóan hangsúlyozza, mégis az Istenségről mint háromságról is beszél. Krisztus ugyanis egy alkalommal úgy szól: „Menjetez tehát, tegyetez tanítványommá minden népet, kereszteljetez meg öket az **Atya** és **Fiú** és **Szentlélek** nevében...” (Mt 28,19). Majd később a Szentírás a **három személyről** egyenként **külön** mint Istenről tesz említést.

Az Atyáról így szól: „Az örök élet az, hogy ismerjetez téged, egyedül igaz **Istent**...” (Jn 17,3).

A Fiúról ezt mondja: „Kezdetben volt az Ige, és az Ige Istennél volt, és **Isten volt az Ige**” (Jn 1,1).

A Szentlélekről így nyilatkozik: „Ananiás, hogyan csábíthatta el szívedet a sátán, hogy be akarod csapni a **Szentlelket**...” (Ap.Csel. 5,3). „Nem embereknek hazudtál, hanem **Istennek**” (Ap.Csel. 5,4).

A Szentírás ezen nyilatkozatai határozottan egy Istenről, de amellet külön Atya, Fiú és Szentlélek

Istenről beszélnek. Az Anyaszentegyház, mint Krisztus tanításának élő lépviseelője, a múltban és jelenben állandóan tanította a hittételt, s épp azért, mert teljes valójában fel nem foghatjuk, azért **Szentháromság titkának** nevezte.

Mivel maga a Szentháromság ténye egészen nyíltan kiviláglik a Szentírásból, viszont a tény **mi-kéntje** érthetetlennek látszik, azért a kutató észnek állandó munkát adott, hogy e hittitok mibenlétét valamiképpen közelítse. – A kutatások eredményeként leszögezhetjük a következőket:

a) E hittétel nem ellenkezik az ésszel. A Szentháromság ugyanis az **egy** Istent valamiképpen **háromságnak** is mondja. Ez azonban nem annyit jelent, hogy $1=3$, de annyit, hogy az Istenség mint egység, három öntudatban, személyben él.

b) A Szentháromság homályosan bár, de analógiákkal megközelíthető. A földön sok dolgot látunk, melyhez hozzátartozik a hármasság fogalma. Pl. mindennek van kezdete, folytatása, vége. A térnek hármasság dimenziója van, szélesség, hosszúság, magasság. Stb. Sőt **egységeket** is találunk, melyek **tevékenységükben** hármasságok. Pl. a parázs világít, gyújt és éget. Szt. Ágoston mélyebb alapokat keresett, midőn a Szentháromság titkát próbálta megvilágítani. Az embert véve alapul, így okoskodott:

Esse = Lét = Atya Isten

Nosse = Ismeret = Fiú Isten

Velle = Akarat = Szentlélek Isten

Eme értelmezés feltételezi azt a gondolatot, hogy a Végtelenben az **ismeret** és **szerelem** külön személy.

Nagyon természetes, hogy mindezen okoskodás csak gyenge kísérlet arra, hogy a Végtelen **belső** életét megközelítsük. De annyi ezen kísérletekből is nyilvánvalónak látszik, hogy a Szentháromság azon nagy ténynek pregnáns állítása, hogy a lét alapja a viszonylagosság. Még Isten sem elszigetelt, hanem önmagában élő, önmagával viszonyban levő egység.

E hittétel eme kutatások után is titok marad az ész előtt, mert hisz **véges** ésszel a **Végtelen benső életét** megérteni sohasem tudjuk. Oly titok marad, melyet a kinyilatkoztatás közöl, az emberi ész nagy megfeszülésekkel megközelít, de soha teljesen meg nem ért és ki nem merít.

4. Az Isten kifelé való tevékenysége

Van Isten, tehát Ő az abszolút kezdet. Tőle függ minden eredetben, fennmaradásban, kifejlődésben. A **kezdet** gondolata minden világmagyarázatban megtalálható. Az egyikben az **öntudatlan** való (nevezhető **örök** anyagnak is), a kereszténységben **öntudatos, személyes** Isten. A Szentírás gyönyörűen fejezi ezt ki, midőn így szól: „Kezdetben volt az Ige, és az Ige Istennél volt, és Isten volt az Ige” (Jn 1,1). Majd így folytatja: „Minden ő általa lett, és nélküle semmi sem lett, ami lett” (Jn 1,3). E két szöveg alapján annak a gondolatnak kifejezése, hogy az abszolút kezdet az Isten s hogy az egész lét a Végtelenben, a **személyes** Istenben bírja alapját. Előttünk áll a tapasztalati világ, a föld az egész világegyetemmel, az ember értelmi, akarati erőivel s mindez nem független, véletlen alakulás, de a személyes Isten műve.

A létező világ örök problémája volt az embernek, mégpedig két szempontból: honnan az öntudatlan és öntudatos lét? és: van-e egyáltalában értelme, célja az életnek? Egyszóval: honnan?, illetve: hová? Örök problémák, melyek feleletet sürgettek.

Ha az örök anyag elméletével próbálkoztak, akkor érthetetlen maradt alapjában a világ meghatározott, véges volta, de különösen sötét maradt az emberre nézve az életcél kérdése. Hová és miért? Erre a nehéz kérdésre nem tudott felelni a pogányság, és azért sötét, értelmetlen rejtély maradt előtte az emberi élet.

Ámde a keresztény gondolat más szint kölcsönöz a világnak. Létét alapjában a **személyes** Istenre vezeti vissza, Ki teremtő erejével létesíti, fenntartó erejével fenntartja, szeretetével gondozza. E gondolat szerint érthető lesz a véges világ eredete (a véges – Végtelentől), fellelhető az egész világ célja. És ez utóbbi rendkívül fontos! Hisz a céltalanság érzete a legleverőbb, mert értelmetlennek és eredménytelennek mond minden történést, de különösen az emberét, ki minden munkájában célokat keres s azoknak végérvényére áhítozik.

Bár mindenki előtt kívánatos az élet ilyenén magyarázata, mégis sokaknak idegenül hangzik a **teremtés** gondolata. Hogyan lehetséges a teremtés? Erre a kérdésre nincs más felelet, mint ez: van lét, tehát kell alapjának lenni az egésznek. Semmiből semmi sem lehet. S ha az örök anyag véges mivolta miatt nem lehet magyarázat, akkor a Végtelenben található fel a kielégítő felelet. A teremtés valójában

azt mondja: **a létnek személyes alapja és elérendő célja van.** Maga a mód itt is ismeretlen, de némi analógiával megközelíthető. Az ember magának fogalmaival világokat **teremthet** (arany hegyek); igaz ugyan, hogy ezek csupán fogalmi világok s így csak **lehetőségek**, de hisz az ember potenciális helyzete csak ezt teszi lehetővé, ámde; a Végtelennek, a „purus actus”-nak kifelé való működése **valóság, a lét.**

Mármost a teremtést véve a létező világ alapjául, a kinyilatkoztatás alapján a teremtmények három fajáról beszélhetünk: a) az anyagi világról, b) a szellemi világról és c) az emberről.

a) **Az anyagi világ teremtése.** – A Szentírás a Genézis első lapján írja le a világ teremtését. Rövid szavakban foglalja össze az összes lények teremtésének egymásutánját. Hat napról szól, mely alatt bizonyos egymásutánban alakult ki a világ és különösen a föld.

Ez a közlés azonban sem akarhatja formailag lekötni a teremtés módját, mert hisz emberi fogalmakkal szól a Végtelen tettéről, nem akarhat adni tudományos magállapítást sem, mert hisz a Szentírás valláserkölcsei mű, tehát célja a valláserkölcsei tartalom közlése. A leírás valláserkölcsei tartalma ez: minden az Istentől, semmi sincs önmagától. Isten a világ ura, ki akarátának erejével mindent létesít. Ez a gondolat tényleg tisztán valláserkölcsei eszme, mert az Istent mint a mindenség szuverén urát mutatja be.

A Szentírás szövege a világ kifejlődését leírva mindenütt kiemeli, hogy az Isten külön-külön teremti az élettelen világot, majd a növényeket, alsó- és felsőrendű állatokat s végül az embert. A tudomány is beszél világkialakulásról (evolúció); az anyag itt az az ősalap, melyből később a növényi, állati és emberi élet kifejlődött. Ezen felfogás alapgondolata az, hogy egységes belső erők létesítik a további kialakulást. A fejlődés eme gondolata nincs merev ellentétben az Írás szavaival. A teremtés hat napja ugyanis évezredeknek is gondolható, hiszen a szó szoros értelmében még a szöveg szerint sem lehet napról említés (Isten a negyedik napon teremti a napot). De az **egységes teremtő aktus** sem ellentét, mert a szöveg előadása alapján csak a **teremtés** gondolatát hangsúlyozza. Sőt nemcsak nem ellenkezik a vallási gondolattal, de ellenkezőleg, emeli a teremtő Isten fenségét. „Legyen és fejlődjék minden” – ez a gondolat szuverén erő hatalmas kidomborítása. Az ellentét csupán akkor lépne fel, ha az őanyagot önmagától való, szükségzerű, nem teremtett valóságnak állítanánk.

A világot illetőleg most már az a kérdés, mi lehet az anyagi világ célja? – Istenre vonatkozólag: az Ő hatalmának, dicsőségének kinyilvánítása; mert a végtelen szépség és erő számunkra csupán a teremtményekben észlelhető. A világnak minden egyes adata jobban és jobban tünteti elő Isten tökéletességét. Kevésbé mutatja az anyag, tökéletesebben az élő, legtökéletesebben a szellemi világ, a személységek világa, melynek képviselője itt az ember.

De másrészt az emberre vonatkozólag eszköz is az anyagi világ. A földi élet felfokozásának eszköze, amennyiben módot nyújt a felsőbb életet élő embernek, hogy rejtett erőit kibonthassa. Ámbar anyag, mégis szellemi és erkölcsi célokat szolgál s így a felsőbbrendű élet emelője. Még káros vonatkozásaiban is azt a célt szolgálja (anyagi csapások), mert midőn anyagilag lesújt, szellemileg emel, ugyanis kicsiségünk tudatára ébreszt és a Végtelenhez vezet.

b) **A szellemi világ teremtése.** – Az anyagi világot észleljük, de a kinyilatkoztatás szellemi világ létéről is beszél. Angyalok és rossz szellemek gyakran fordulnak elő lapjain. Teremtésükről külön nem szól, de ezen kijelentése: „Kezdetben teremté az Isten a **mennyet** és földet” (1Móz. 1,1) – a szellemi világot is magában foglalja.

A szellemvilág léte csupán a Szentírás alapján ismerhető; ésszel csak annyiban közelíthetjük meg, hogy bennük némileg áthidalva látjuk azt a nagy űrt, mely ember és Isten között van. Az ember test és lélek; az Isten a legtisztább, végtelen szellem; középhelyet foglal tehát köztük az anyagtól mentes véges szellemi világ.

De mi lehet a szellemi világ célja? Istenre vonatkozólag világosnak látszik Isten dicsőségének tökéletesebb hirdetése. Ők a legtökéletesebb teremtmények, bennük tündököl leginkább a művész alkotó ereje. De a kérdés így is feltehető: mi a célja és értelme a szellemvilágnak reánk vonatkozólag? A kérdésre csak akkor felelhetünk, ha elsősorban alapul vesszük azt a tagadhatatlan tény, hogy minden valóság a másikkal viszonyban van. Viszonyban áll az egyik élettelen a másikkal, az élő az élővel, a személy a személlyel. Az élettelen természet nyújtja az alapot, melyen az élő fejlődhet, ez adja táplálékát, ez biztosítja fennmaradását. De a növényvilág az állatvilágot hordozza. Valamiképpen úgy áll a helyzet, hogy az egész teremtés oly bonyolult szerkezet, melyben minden egyes résznek megvan a hivatása, mely az egész célját szolgálja. Az ember viszonya azután még felsőbbrendű, mert embertársával **személyes** viszonyban él. Az ember **megérti**, hogy másokra van utalva, másoktól kap segítséget s

viszont ő is köteles felebarátját céljai elérésében segíteni. Ennek a viszonynak az alapja a szeretet, melyről Szt. Pál így ír: „Si charitatem non habuero, nihil sum” (1Kor. 13,2). Ezen kölcsönös viszonyosságból senki és semmi sem vonhatja ki magát. Flammarion mondása: „letépsz egy rózsát és megbolygatod az egész világ rendjét.” Ezen viszonyok azután lehetnek térbeliek, időbeliek, okbeliek, de legmagasabb rendű a személyek viszonya: a **személyes viszony**.

Mivel a szellemi világ személyekből áll, azért az ember és a szellemi világ viszonya személyes viszony lesz. Ámde a személyes viszony alapja mindig ez: segíteni, vagy károsan befolyásolni mást a cél elérésében. Ezen elv alapján kell a szellemi világnak hozzánk való viszonyát is megállapítanunk. A jó szellemek segítenek a cél elérésében, a rosszak pedig gátolják azt. A szellemi világ ismerete világosabb s céljainkat, azok eszközeit világosabban ismerhetik s lelki befolyásukkal, Istennél való közbenjárásukkal segíthetnek rajtunk. Nagyon természetes, hogy a szellemi világ befolyása nem bír kötőerővel, nem pedig azért, mert az ember életében a szabadság van előtérbe állítva. Még maga a kettős irányú befolyás **lehetősége** is azon épül, hogy az ember a **küzdelem** jegyében áll.

A szellemi világ léte és befolyása pusztán érzékeink révén nem észlelhető. Csupán olyan eset alkot kivételt, midőn e titokzatos világ érzékelhető formában jelentkezik. Elvileg nem lehetetlen, hogy az érzékfeletti érzéki módon is jelentkezzen, azért nem lehetetlen, hogy a szellemi világ érzéki formában jelentkezzen. A Szentírás többször tesz is erről említést (Gábor angyal stb.). Mivel azonban a jelenések nagyon gyakran téves tapasztalatok, vagy pedig túlzott felcsigázott beteges idegrendszerre vezethetnek vissza (hallucináció), azért ezen jelenségek megítélésében az Egyház alapos kutatásokon alapuló ítélete a döntő.

Összefoglalva az egészet, röviden azt mondhatjuk, hogy a szellemi világ léte és működése nem az észnek, de a hitnek követelménye, de mint követelményt, az ész megközelítheti s értelmét fellelheti és megértheti.

c) **Az ember teremtése.** – Az ember úgy áll a világban, mint része, darabja az egésznek. Legáltalábbis anyagi mivolta szerint így. Ámde másrészt értelmi és akaratú erői szerint olybá tűnik fel, mint koronája, ura a természetnek. És ez más szóval annyit jelent, hogy az ember bele is tartozik, meg nem is az anyagi világba.

Ennek a gondolatnak ad kifejezést az Írás szövege, midőn az ember teremtését közli: „Megalkotta tehát az Úr Isten az embert a föld **agyagából**, arcára lehelte az **élet leheletét**...” (1Móz. 2,7). Így az ember a Szentírás szerint testből és lélekből álló valóság.

A Szentírás ezen állítása mellett szól az a tény, hogy az ember mivolta egységesen, csupán anyagiilag nem magyarázható. Értelmi és akaratú működése ugyanis szellemi erőt tételez fel.

Tekintsük először az embert az **értelmi működések** szempontjából. Az ember ugyanis nem csupán érzéki képzeletet, képzetet nyer a külső világról, de azok nyomán elvonásokat végez, megállapítja az egyes tárgyak közös jegyeit s ezek révén **fogalmakat** alkot. A pad érzéki képe után annak jellegzetes jegyeit vonja el s a **pad** egyetemes **fogalmát** alkotja. De tovább haladva, a fogalmakat másokkal kapcsolja, azokról gondolkodik s újabb és újabb fogalmakat alkot. Majd később egyetemes **eszméket**, erkölcsi fogalmakat alkot, melyek életének irányítói lesznek. Ezek a fogalmak és a velük való operációk teljesen anyagtalán valóságok, melyek **anyagtalán alapot** tételeznek fel.

Még tovább haladva azt tapasztaljuk, hogy az ember nem csupán adott tények megismerésére és fogalomalkotásra alkalmas, de a dolgok okait kutatva mélyebb, metafizikus törekvést árul el. Nem elégszik meg pl. a világ létének tapasztalatával, hanem tovább kutatva, annak **végső** okát iparkodik megállapítani. Ez a metafizikus törekvés szintén többlet az **anyaggal** szemben. Saját létének tapasztalata sem elégíti ki, de alapot, magyarázatot, sőt értelmes életcélt keres, mely az ő létének valódi **értelmet** tulajdonít. Ezen **önismerés** szintén túlhalad az anyag természetén.

Végül az ember az anyagnál nagyobb, felsőbbrendű világok megismerésére is alkalmas. Szellemi világot ismer s Istenről mint tiszta szellemről is gondolkodik. Ha pedig szellemi világ megismerésére alkalmas, akkor részesének is kell lennie legalább részben annak a világnak, amelynek ismerésére képes. Így tehát nem csupán anyagtalán erőkre, de **szellemi** erőre vezetendő vissza az ember értelmi működése.

A második szempont az **akaratú működések** szempontja. Mik az ember akaratú törekvései? Legnagyobb általánosságban a jónak bírása. Ámde nem csupán az értéki javakra törekszik az ember, hanem erkölcsiekre is. A megismert erkölcsi jó is igénye az embernek, sőt mi több, oly elemi igénye, hogy bátran állítható, hogy **erkölcsi természetéhez** tartozik. Aki megveti, vagy mellőzi őket, lelkiifurdalást érez ennek nyomán. Egyszóval olyannak tűnik föl az ember, mint aki föl van emelve az állatvi-

lág fölé, melynek vágyai az érzéki jókat nem haladják meg.

Sőt tovább haladva azt is tapasztaljuk, hogy az ember független az **egyes** jónak kényszerítő képzetétől s mint önrendelkező állapítja saját maga meg adott esetben, mi legyen **reá** nézve jobb és inkább követendő. Más szóval az ember a **szabad rendelkezés** jogával bír, ami szintén az anyagi világ fölé emeli őt. Az anyagi világban ugyanis a **törvényszerűség** kötöttsége, az állatvilágban az **ösztön** kényszere, az emberben pedig a **szabadság** a domináló elem.

Legvégül az ember nem elégszik meg a véges léttel, neki a végtelenség kell. Hiába töltekezik a világ javaival, sohasem nyer betetőzést. Mindig többet és többet akar. Csupán akkor nyerne kielégítést, ha minden jót megszerezhetne. Ez azonban a földön teljes lehetetlenség, s azért vágyai átcsapnak a fizikai világ határain s az **örök életben** nyernek kielégítést. Ez a törekvés pedig az élet olyan megnyilvánulása, mely élénken ráutal arra, hogy nem anyagi, de **szellemi** valósággal állunk szemben.

Összefoglalva az egészet, azt mondhatjuk, hogy az ember értelmi és akarati működése arra enged következtetni, hogy az ember valójában két részből: testből és **lélekből** áll.

Ebből azután az is következik, hogy mit kell tartanunk arról az irányzatról, mely az embert kizárólagosan **anyagi valóságnak** tartja (szélső darvinizmus). Ha ugyanis igaz is a világ kifejlődésének (evolúció) története, akkor sem kapcsolható bele oly szorosán az ember, hogy mint utolsó láncszem, a legtökéletesebb, de lényegileg az előzőkkel azonos. Nem pedig azért, mert épp az értelmi és akarati működések kényszerítőleg követelik, hogy az anyag felett álló szellemi erőre, a **lélekre** is következtessünk.

A Szentírás a lélek teremtését az Isten egyenes tényének mondja. Isten az embert agyagból (földből) teremtette és **lelket lehelt belé** (1Móz. 2,7). E kijelentés alapján annyit jelent, hogy Isten a **meglévő anyagból** teremtette az embert. Épp azért azon evolúciós felfogás, mely testileg az állatvilágból, de lelkileg az Isten **külön** teremtményének mondja az embert (mérsékelt darvinizmus), nem jut egyenes ellentétbe a Szentírás kijelentésével.

A teremtés **értelmét** keresve, itt is felmerül a kérdés, miért az ember? A kérdést súlyosbítja az a megfontolás, hogy az ember az **öntudat** földi képviselője.

Az **Istenre** vonatkozólag az lesz a helyes felelet, mely az ember célját a Végtelen erőinek tökéletesebb jelentkezésében látja. Mert feltétlenül több az öntudat az öntudatlanságnál s mélyebb ismerete az Istennek a **személyes mivoltának** ismerete, mint valami absztrakt erőre való következtetés. De egyébként hol is jutna értelmes jelentkezésre az Isten, ha nem az öntudatos emberben? Valamiképpen úgy áll a helyzet, hogy Isten nélkül értelmetlen a világ, de a világ számára az ember nélkül ismeretlen az Isten.

Az **embert** tekintve a célnak külön személyesnek, egyéninek is kell lennie. A kereszténység állít is ilyet, amidőn egyrészt a tökéletes földi életet s ennek természetes folyamányaként a természetfeletti örök életet állítja célul az embert elé. Oly távlatok ezek, melyek minden igényt kielégítenek s az embert fokozott tevékenységre serkentik.

Ezzel ellentétben áll az a felfogás, mely az embert a legtökéletesebb állatnak mondja s életcélját kizárólagosan a földi élvezetek kiélvezésében keresi. De emelhet-e ez a tudat, mely mindennek abszolút végéről beszél? Élvezet, öröm, erő kifejtés, élet, egyszóval minden véget ér a sírnál? Az ember csupán csak akkor talál igazi megnyugvást, ha életéről magasabb felfogást alkothat s ha végkifejlődését az örök életben remélheti. Ezt pedig nem adja meg más, mint a keresztény felfogás, mely az embert Isten teremtményének s mint ilyet, örök életre hivatott lénynek mondja.

Az ember az Istentől ered s az Istenhez tér vissza. Erre a gondolatra is értelmezhető Szt. Ágoston szava: „**Deus creavit te sine te, sed non salvificat te sine te**”. De leginkább Isten szava: „Ego sum a et co”. A kezdet és a vég! Teremté a világot, de kivált az embert; boldogító befejezés!

5. Az isteni gondviselés

Ámde hogyan érhető el a cél? – ez a sürgető kérdés. **Egyoldalú** tevékenység jutott-e célhoz, vagy szerep jut itt Isten és ember **kölcsönös** tevékenységének? E pontban is egészen megváltoztatja a felfogást a kereszténység.

a) A régi vallási bölcselet túlzottan előtérbe állítja az isteni hatalmat s az embert vagy **abszolút fá-tum** alatt nyögőnek, vagy a Végtelen **szolgájának** tünteti fel. Az ember a sorsát a sötét **fátum** intésével kapja. Ami meg van írva, az föltétlenül megtörténik. Ha az **istenek** azt határozták, hogy Ödipusz királynak meg **kell** ölnie édesatyját, akkor bármiképpen is fáradozik, hogy elkerülje rettenetes sorsát,

mégis beteljesedik rajta a sötét átok (régí tragédiák). Nem ritkán találkozunk olyan felfogással sem, melyben az **ellenséges** istenség kegyetlenségének áldozata az ember. Vetélkedés tárgya a jó és rossz isten között (dualizmus) s végül a győzelmes rossznak áldozata. Sőt oly felfogással is találkozunk, mely az embert a vak erők labdájának tekinti. E felfogásban a csillagok járása irányítja az ember sorát. – Ezen felfogások leginkább a pogány vallásokban találhatók. De még a tisztultabb vallásokban sem jut kellő szerepre az ember **egyénisége**. Még a zsidó vallásban is mindig mint hatalmas **Úr** jelenik meg az Isten, kitől megremeg az ember (10-parancsolat kihirdetése). Áldozatok, önmegtagadások mind azt a célt szolgálják, hogy a sértett isteni fölséget kiengeszteljék, vagy az isteni kegyet kiérmeljék. Még az Isten nevének kiejtése is tilos volt s azért a „Jahve” helyett „Adonáj”, „Elchin” olvasandó. Ily hatalmas lény az Isten, Kinek szavára megrendül a föld s térdre hull az ember.

b) És a kereszténység? Benne kölcsönös szerep jut embernek, Istennek egyaránt. – Az Isten teremtő, Ki célt hoz, Ki „Dominus noster” („A mi Urunk”). De **szerető Atya** is, Ki személyes viszonyban áll az emberrel. Segíti őt a célok elérésében és ez a segítség a szerető Atya segítsége. Amint az analóg elnevezés mondja: olyan az Isten és ember viszonya, mint az atyáé és fiúé. Az ember ne csupán remegjen a végtelen Istentől, de így imádkozzék Hozzá: „Mi **Atyánk**, Isten”. – Szépen hivatkozik erre az Úr Jézus, midőn kiemeli, hogy még a szenvedésekben, szorongatásokban is a szerető Atya kezét kell keresnünk. Ha nem is látjuk át azonnal, hogy miért is bocsátott reánk csapást, vagy szenvedést, utóbb érezni fogjuk, hogy ez is javunkat célozta. Ha tán lesújtott is a földi dolgokban, emelt az örök életcél szempontjából. Elvette a földit, hogy az örök értékek felé irányítson. A sötét kétségek felett álljon az a tudat: mennyei Atyátok tudja, befolyásolja s céltudatosan vezeti életetek folyását. Az Evangélium ezen tanítását méltán mondjuk „**eu-angelion**”-nak, **jó hírnek**, mert valóban új és jó, hisz az ember **emberi** érzületét teljesen megragadó és kielégítő hír. Az Isten Úr, de Atya is, ki szeretettel irányít mindnyájunkat természetes és természetfeletti célunk felé. Ez az Istennek **gondviselése**.

c) De az ember megérzi az Isten leereszkedését s saját szabad akaratával valósíthatja, vagy eltávolíthatja az isteni kegyelmet. Nem nyög kényszer alatt, de saját akarat elhatározásával bonthatja ki lelki erőit. A fátum **felett** áll a **szabad elhatározás**, a lenyűgöző függés helyett felemeli őt az istenfiúság tudata. Mindez önérettel, önbecsüléssel tölt el s nagy lelki erőfeszítésre képesít. Az ember valójában a teremtés koronájának érzi magát s egyéniségének kialakítását életcéllul tűzheti. Amíg a régi felfogásban az ember egész életében a **van**, addig a keresztény felfogásban a **lesz** a domináló elem. Íme így jut érvényre a kereszténységben az ember szabadsága, **egyénisége**. – De ez mégsem abszolút. Nem mondható, hogy a szabadság korlátlan. Vannak törvények, amelyekben belül kell érvényesülnünk. Élhetünk szerintük, vagy elvethetjük őket, a végső döntés mégsem az emberé. Az utolsó szó Istené, ki mint szent Bíró, dönt az ember élete felett.

Így lesz az Isten **Kezdet** a teremtés tényével, **Vég** a végső ítéletben, szerető, **Gondviselő Atya** pedig az élet egész folyamán keresztül.

Az Isten és ember tudatos kapcsolatai (vallás)

Bev.: Milyen az élet két pólusának relációja? Idegen? Együttműködő? – Deizmus. Teizmus. – Miben áll?

1. A szeretet sugárzásában.

a. Reveláció. Az Úr beszéde... „Facta loquuntur”. Tettek...

b. Az ember felfogásában. **Csak** az ember hall így: **élő rezonátor**.

2. A Szeretet szolgálatában.

a. Parabola-alkotás... Ez időrendi.

b. Isteni életteremtés... Ez létrendi. És mindkettő? **Tudatos dinamika!** Ennek jelei és mozgatói – a szertartások.

Bef.: De nem a félelem-e az egésznek oka? A félelem – elriaszt és menekülésre késztet. A tisztelő hódolat – szeretetet fakaszt és magával sodor. Nem – Tőle, hanem – **Hozzá** (Pl. kisgyermek és az anya...). – Lenni **hasonlóvá** és élni – gyermekként!

6. Az Isten és az ember viszonya; az eredendő bűn

Isten elgondolása szerint az ember olyan lelki tehetségeknek és adományoknak hordozója, melyek a szellemi élet kidomborítására alkalmasak. Értelmi világa felismeri, hogy rejtett energiái kifejlesztés-

re szorulnak, akaratí erői arra képesítik, hogy azokat valójában megvalósíthassa.

a) Ámde az **értelem végessége** minden jót relatívnak mutat s épp így lehető, hogy a nagyobbat kisebbnek minősítse és viszont. Szembetűnően tapasztaljuk, hogy ítéleteink a dolgokról váltakozók. Amit egyik ember jónak tart, azt a másik rossznak mondja. Valóban érvényesül a közmondás: „ahány fej, annyi vélemény”. Sőt még önmagunk ítélete is váltakozó. Amit ma jónak tartunk, azt esetleg holnap bánkódva rossznak mondunk. – Hozzájárul ehhez még az is, hogy az **akarat szabadsága** lehetővé teszi, hogy a választás esetén olyat válasszon, amit saját kifejlődése érdekében választania nem lett volna szabad. Hányszor észleljük önmagunkon, hogy ösztönös természetünknek engedve, saját testi-lelki életünk ellen cselekszünk (bűn). Íme a végességgel és szabadsággal együtt jár a bűn lehetősége. – Az ember teremtése után a Szentírás említést tesz arról, hogy az Isten törvényeket szab az ember elé. Ezek a törvények alapjukban azt hangsúlyozzák: ezek betartása mellett életed kibontakozik, megszegésük károsan hat vissza (tiltott fa). Majd hozzáteszi, hogy az első ember megszegte Isten parancsát s ezáltal elkövette az első személyes bűnt. Ámde a szabadsággal a felelősségérzet is kapcsolatos, azért halljuk mindjárt az Istennek büntető ítéletét. Végesség és szabadság, ezekből folyó **bűn** és **bűnhődés** természetesnek látszik. Azért Ádám vétke és bűnhődése könnyen értelmezhető.

b) Ámde Isten büntető szavából kicsendül, hogy a bűn büntetése nem csupán személyes, hanem az egész emberiségre vonatkozó, egyetemes jellegű lesz: **„Ellenségeskedést vetek közéd és az asszony közé, ivadékod és ivadéka közé; Az széttiporja fejedet, te pedig a sarka után leselkedel”** (1Móz. 3,15). Itt nem csupán Ádámról és Éváról, de utódaikról is szó esik. Valamiképpen az a helyzet, hogy Ádám és Éva vétkeznek s utódaik is bűnhődnek miattuk. Épp ezért nevezzük az első bűnt **eredendő bűnnek**. – A Szentírás ezen közlésénél az első pillanatra kettős nehézség ötlük szemünkbe: **α)** a bűn és büntetés aránytalansága, **β)** az egyetemes betudás. Ádám és Éva eszik a tiltott fának gyümölcséből s büntetésük a paradicsomnak, Isten kegyelmének, természetfeletti adományinak elvesztése s a halál. **Egy** kicsiségnek látszó cselekvés nyomán a **legsúlyosabb** büntető szankció! Ugyancsak a betudást illetőleg: az **első emberpár vétke** és súlyos büntetése kihatással van az **összes utódokra!**... E nehézségeket enyhítik a következő megfontolások:

α. A bűn és büntetés aránytalanságára vonatkozólag. – Isten **nagyot akar**. Próbára akarja tenni az embert, de világos ismeretet ad neki a próbát illetőleg. – Az ember **nagyot akar**. „Olyanok lesztek, mint az Isten” – mondja a kísértő (1Móz. 3,5). Éva hajlik reá s az isteni törvény felett győz a nagyot akarás. – Miként minden bűnnek, úgy az eredendő bűnnek is szimbolikus jellege van. Nem maga a tény (alma evés) a döntő, de az, hogy vele valami felsőbb sérelem történik. Isten parancsol, ember megszegi, tehát a felsőbb rendelkezés megszegésével van dolgunk. A sértés tehát az Istenre hat vissza. Valamely nemzet zászlaja az egész nemzetet szimbolizálja. Ennek meggyalázó elégetése az egész nemzet meggyalázását jelenti. Nem az elpusztult **érték** a fő, de az, hogy e gyalázat a nemzetet érinti. Az érte kirovandó büntetés nagyságánál szintén ezen szempont az irányadó.

β. Az egyetemes betudást illetőleg. – A kezdet mindig más, mint a folytatás. Nincs függő lánc, melynek elseje is láncszem lenne. Nincs cselekvés, vagy bárminemű kikezdés, melynek első mozzanata azonos lenne a következőkkel. Az **elsőtől** függ a többi, az **elsőnek viszonyai** kihatnak a következőkre. Egyszóval a kezdetnek **kivételes** és **kiható** jellege van. Ámde az emberiséget illetőleg **kezdet**. Mint az emberi nem reprezentánsa s mint az élet, az erkölcsi élet kezdete. Szóval itt a legnagyobb kezdetről van szó. Ádámiban megszemélyesül az egész emberiség. Benne él az egész s vele elbukik mindenki. A nagy személyiségekhez van láncolva sok ember sorsa. Velük sokan buknak, vagy emelkednek (királyok, fejedelmek...). – Isten szuverén az Ő rendelkezéseiben. Akármilyen módon is magyarázzuk Isten és ember viszonyát, annyi bizonyos, hogy az ember teljesen Istentől függ. Isten tehát a világot rendező terveiben abszolút. Az eredendő bűn is abban tűnik fel nagy nehézségnek, ha csupán **akcidens** jellegű eseménynek tekintjük. Ámde ha az isteni világterv egy **mozgató tényezőjének** gondoljuk, akkor eloszlik, vagy legalábbis enyhül a nehézség. Az Isten szabadnak gondolja az embert, ebből következőleg megvan a bűn lehetősége; küzdővé, fáradozóvá avatja az első bűn, de a végtelen Szeretet megváltó kegyelme felemeli s állandóan gyámolítja. Az első ember a paradicsomban a **kegyelmi ember** típusa, a bűn őt és utódait a **küszködő ember** típusává teszi. Még kisebb lesz a nehézség, ha megfontolja azt, hogy az utóbbi típus is igazán **emberi**. A nehézségek ösztökélik a nagy erőfeszítésekre s mellettük mindig ott a felemelő hit: Isten segítségével a természetfölötti végcél elérhető. – Analógiai példákat is felhozhatunk e nehézségek enyhítésére (Marcell dr.: „Katolikus hittan”). A családfő hibája visszahat az utódokra is. A grófi méltóság elvesztését érzik a késő unokák is.

γ. Ha mármost azt kérdezzük, hogy miben jelentkezik valójában az emberiség életében az eredeti

bűn, akkor a bűnös hajlamokra kell gondolnunk: „nitimur in vetitum” (törekszünk a rosszra). – Épp ez magyarázza, hogy már a legősibb filozófiák is valami alapot kerestek az emberi természetben jelentkező rosszra. Ősi rosszról beszélnek, vagy a természet megromlását említik. Az ész nem tud kielégítő magyarázatot adni, mert az ősi rossz elvileg lehetetlen, a természet **teljes** megromlása sem érthető; a kinyilatkoztatás segítségül jós a rosszat a kezdet kezdetén is a **személyes** tetteire vezeti vissza. Ez a bűn azonban mégsem az én **személyes** bűnöm, – hisz ez lehetetlen-, hanem az első ember személyes tetteiből reám vonatkozó következmény.

Röviden azt mondhatnók: az első bűn miatt kiesett az emberiség a természetfölötti életrendből és ettől kezdve ebben a másik rendben születik minden ember.

Isten – Minden!

1.beszéd: Isten az élet törvénye

Bev.: „Légy azzá, ami vagy” – ez a legelemibb természeti törvénye a fejlődésnek. A természeti lényekre kényszer erővel érvényesül. A magból fa lesz, ha rendes körülmények közé kerül. De mi lesz az emberrel? Hogyan bontakozik ki az ember? Teljes-e az ember autonómiája, vagy szerep jut az Isten heteronómiájának is?

1. Legfőbb az erkölcs.

A többi cselekedet a lélek külső tényei közé tartozik. S kényszerült, vagy tudat nélküli gépies cselekedeteket kevesebbre becsüljük, mint az öntudatos, szabad tettet. Sőt az előbbiekre a bűn és erény viszonyait nem is alkalmazzuk. Mit mutat ez? Hogy a legfelsőbb megítélésnél a szándék és érzület belejátszását keressük. Ha ítélem cselekedeteimet, kettős szempont dominál: mit létesítettem és milyen lelküllettel? Az első, az külső. Mások látják, de önmagam előtt a szentélyben végbement cselekedet a döntő. Ez emel, vagy lesújt. A palotát emelőt nem mindig nyugtathatja **igazán** az újságok és hízelgők tömjénezése. Mit tettem **belsőmben**, ez a kérdés. Belső érzületével teremt, vagy rombol, s hogy ebben alanyisága révén szabad, de felelősségteljes, ez az ember autonómiája. – De ez a szabadság a szabadságig menő autonómia? Kell alapjának lennie, amire támaszkodik, hisz enélkül nem volna vezető szempont, csak összevisszaság. De hol van ez? Talán az emberi természetben magában? Nem valószínű, hisz ez nem valami abszolút, hanem részleges. Ez nem ősi, mert eredetét keressük. Sőt célját is másképp és másképp állapítják meg a különböző világfelfogások. Lehet-e **ez** a természet az erkölcsi-ség abszolút törvénye? – „Az erkölcsi tevékenység **személyes** szabad művelet; az lesz tehát a helyes megoldás, mely a tevékenységet egész kiterjedése szerint, úgy a kezdet, mint a végpontnál a **személyes erő** gondolatával köti össze” („A kat. ker. szelleme”, 63,1). A világmagyarázatok közül pedig egyedül a teizmus ilyen. Az anyagelvű, vagy erő-elmélettel bajlódó magyarázat a kezdet kezdetén az **öntudatlant**, a folytatása a **véletlen** erőműködést helyezi élre. A teizmus pedig a **személyes** Istent, ki világot alkotó rendelkezésében az egésznek törvényeket adott. Ezek a törvények az emberre nézve csak irányítások. A **Személynek** beszédje a **személyhez**. Ezért hághatja át az ember. De a szuverén **Személy** erőteljes felszólítása, mert érvényét az igazságos jutalom, vagy büntetés kíséri. Ez az **Isten heteronómiája**.

2. Mármost hogy egyesül a kettő?

Az erkölcs szabad tett, a törvény ránk erőszakolt szabály. Valóban így van-e? Az erkölcs tényleg szabad tett... De kérdem: ha Istentől mindez, nem olyan-e az emberi természet ösmegnyilvánulása a fő felé, aminőt az Isten akar?...Nem lehet-e szabadon akarni a legmélyebb megnyilvánulástól? – Az isteni törvény ránk erőszakolt szabály... De kérdem: nem lehet-e a törvény a kifejlődés törvénye?... Szoros a kapocs. Csak így fejlődhetem ki. Megkönnyítem magamnak az életet. Törvények letűntek, de lettek kedves életelvek.

Bef.: Kérdem magamtól: milyen törvények nehezek nekem? Nem kényszer! De létfeltétel! Uram, add ezt nekem! Amen.

2. beszéd: Isten a Legfőbb Lény

Bev.: Ha az Isten az élet forrása, akkor mint **legfőbb** lény mutatkozik be. A forrásból a patak, a patakból a folyó, a folyókból a tenger, és így valamiképp a forrás több, mint a tenger, hisz az elsőben benne van a második is. – De ha az Isten a **legfőbb lény**, való-e az embernek?

1. Nem látszik valószínűnek, hogy a világ legfőbbje elzárt valami legyen.

Minden összefüggést mutat, föld, növény, állat ember. Különösen az élőknél látjuk a szoros összefüggést. A növény külső táperővel gyarapodik, az ember sem bezárt épület. Fejlődő valóság. „Kapuk nyílnak rajta, nevezetesen az érzékek, melyeken bejár a világ s ő meg kijár a világba!” A világ élettelen folyam; a zúgó patak nem tudja méltányolni a forrás mivoltát s nem érzi létével való szoros kapcsolatát. Pedig van! Az ember mint szellemi élő, kijár a világba. Kutató erővel veszi vizsgálat alá a tárgyakat, összefüggéseket, de nem állapodik meg. Tovább hatol a lét rejtélyeibe... Honnan és miért? Ösztökéje viszi bele a végtelenbe! Ő már felismeri az élő és élettelen lét forrását, mert a végezt csak a végtelenben lehet megismerni. A rész az egész fogalmában érthető, Így az embernek mint ésszel bíró lénynek, az Isten nemcsak való, de szükségszerű. Benne nyer megoldást mindenekre kiterjedő kutatásában. – De a szív nem oda juttat-e? Feszül a lélek a boldogság utáni vágytól. Keresi, gyűjti a kincseket, földit, anyagit, szellemit egyaránt. Igazi felhalmozódás folyik. Belemerül a lélek. Fürdik benne. De van-e befejezés? A lelkifeszülés tovább megy. Nincs megállás. Több és több kell! A rész itt sem elég, az egész kellene. De van-e a világban, a töredékben egy szempontból is egész? Megnyugtató? Nem! Tovább megyek. Az egész, a végtelen kell nekem! Más, mint én, de való nekem, sőt kell nekem, mert nélküle töredékes szívem vágya. Van arány képesség és érvény között! Van végtelenbe csapó igény, van Végtelen, a Legfőbb, a Legjobb, van kielégítés Benne. A Legfőbb Lény – az ész és szív igénye szerint- szinte egyenesen szükséges a léleknek.

2. De a Legfőbb csak akkor legfőbb, ha Személy.

Különálló, öntudatos lény. Hisz az ember is személy, tehát nála kevesebb nem lehet. A személytelen Isten csak holt formula. Ez nem éltető forrás. Az „Erő”, az „Anyag”, még ha nagybetűvel kezdik is, akkor is adat marad; létesítője a világnak a személy. – Az ember is személy. Hozzá a földön valók az emberek. Társas lények vagyunk. Elmondhatjuk: nem jó az embernek egyedül lennie. De a földi létezők csak a jelen eseményeiben vannak vele. A jövőn dolgozhatnak, de kialakulását nem látják. Milyen jól esik egy jövőbe látó próféta lelkű ember mint barát. Erőik azonban emberiek. Segítségük is emberi. A lélekig nehezen hat. A belső megindulás már valamivel több. Pedig igénylem a Gondviselő kezét. Mily megnyugvás! Kis gyerek... Az őrangyal ismeretével halad... Ő velem van. Ez erős segítség! Erdőn megyek... Erős fegyveres őrség... És az élet folyamán... A világba is kimegyek... Annak nagy, rettenetes hatalmát érzem. Gyenge az ember! Van Isten! Személy! Aki tud rólam! Akihez fordulhatok! A krisztusi viharban elhangzik a Miatyánk! Erőt, vigaszt nyerek! – Az Isten kívülem áll, de nem való-e nekem? Nagyon is való! Mint Legfőbb Személyhez, Atyához odasimul a gyenge gyermek! A Legfőbb Lény az embernek, mint földi személynek, feltétlen és szükséges igénye.

Bef.: Örülök annak, hogy Istent megtalálom.

3. beszéd: Isten a lélek ereje és megnyugvása

Bev.: Ha Isten mint a **Legfőbb Lény** az ember igénye, kérdés, hol és hogyan hat a lélek életére?

1. Mi a lélek első nagy megnyilvánulása? Az erőfeszítés.

Az őszi kikirics belső erői is kibontakozásra feszülnek. Rügyet fakaszt a gyökér, kihajt és virágot termel. Az ember legegységesebb törtései a vegetatív élet tünetei. Itt csak annyiban működik Isten, mint kezdet a folytatásban, a művész a műremekben. De az emberi élet nagyobb megfeszüléseket hoz. Ide már nagyobb és közvetlenebb isteni erők kellene. Milyenek ezek? A tudás problémái, az erkölcs problémái és a természetfeletti élet problémái. A lélek a kutatás és tudás irányában feszül meg elsősorban. Egyik ember a földet túrja, a másik a fát gyalulja, a harmadik a könyvet bújja... Mind a tudás fokozásával fáradozik... Hol itt az Isten mint erőforrás? A földműves imával kezdi, a mester a tökéletesebb formát keresi, a tudós az értelem felvilágítását kéri... **A magára maradt** ember árva a munkában, szegény a formákban, gyarló a tudásban. Erőt merít a végtelen Istentől. És az emberi életben hogyan állunk? Állunk-e mindig és biztosan? „Aki tehát azt hiszi, hogy áll, ügyeljen, hogy el ne essék” (1Kor. 10,12) – int az Írás bölcs szava. Magam erői emberi erők. Kicsinyek, különösen ha erős nehézséggel küzdök. Az Úr maga mondja: „Sufficit tibi gratia mea” (2Kor. 12,9). Saját erőink gyengék. Itt új és fokozott forrás kell. Ez a természetfeletti személynek, Istennek segítsége. – Megáll-e a lélek a természetes jó határainál? Tovább tör. Természetfeletti igényei is vannak. Mik ezek? Isten-közelség... bűnbocsánat... örök élet... Elég-e az ember? Ezekben a természetes erők egyenlőtlen erők. Ide természetfeletti, ide isteni kell! Íme, a lélek erőfeszítésénél erőforrás az Isten!

2. A lélek hol nyugszik meg? Elég-e ehhez az ember maga?

Meg kell nyugodni elsősorban az elért eredményben. Annak örülni kell. Szóval élvezni a munka gyümölcsét. De ez nem mindig a várt eredmény. A világot meg nem nyerhetem. „Mit ér az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de lelke kárt szenved?” (Mt 16,26). A vágyak és törekvések nem mindig valósulnak. Mi vár reám? Vagy zúgás, vagy Isten akaratában való megnyugvás. Az első nem segít. Felzaklat. Elkésérít. Letör. Ez helyes? Az élet iránya nem lehet az egzisztenciák letörése... A másik segít, megnyugtat. Isten rendelte így! Dolgozom ugyan a célért, de alárendelem ennek: Isten jobban látja! Lelkemben is hallgatom az Isten hívó szavát, de a döntésbe beleélem magamat! Nem: beletörődöm. Ez már kényszer. Beleélem magamat! Új munkakörömet Isten akaratának nézem és dolgozom benne. De nemcsak a jót, a rosszabbat is annak nézem. Pályám elfordulását is! Anyagi helyzetem nehézségeit is... Bízom... Isten velem van... Hiszem! Íme, ismét erőforrás az Isten, még a lélek megnyugvásában is. – De a lélek sokszor nagy szenvedéseket, csapásokat visel. Elég-e itt az emberi segítség? Elég-e a jó szó? A barát szava? A szülő vigasza?

Valami ez is. De mikor ez is hiányzik? Harctéren... Kórházban... Idegenek között... Vadonban... Pincelakásban... A temetésnél... A lélek magányában... Mi és ki segít? Hol itt a forrás, az erőforrás? Csak ez: „Dominus meus et Deus meus”. Pl. Krisztus a harctéren... A feszülethez boruló... anya... Igazán ez áll: „Deus meus...” Ha ez nem volna, értéktelenebb volna az élet, mint az öntudatlan lét... Minek viseljem én a szenvedést?... Vakon! Hisz az élet nem ad annyi örömet, mint a nehézség! De van Isten, Akiből merítek, Akiben megnyugszom. – Íme: Isten az erőforrása és megnyugvása az életnek.

Bef.: Istenem, légy nekem is erőforrásom és megnyugvásom! Amen.

KRISZTUS

1. A megváltás általában

Az első bűn elkövetése után felhangzik a büntetés szava, de vele együtt a kiengesztelődés lehetősége. Elbukott az ember, de Megváltót ígért az Isten: „Ellenségeskedést vetek közé és az asszony közé, ivadékok és ivadéka közé; Az széttiporja fejedet, te pedig a sarka után leselkedel” (1Móz. 3,15).

a. A zsidó nemzet története egyenes képviselése ezen várakozásnak. Az egész Ószövetség mindig ezzel a tudattal emelt: jönni fog a Messiás. Emeli ezt a tudatot az a tény, hogy az első ígért a történelem folyamán az isteni kinyilatkoztatás révén bővül. A próféták évezredek át ezen szebb jövővel vizsgálták a zsidó nemzetet s lépésről lépésre haladva mindig többet és többet közölnek az **Eljövendőről**.

b. Ez a hit még a pogányok között is elterjedt; azért olvassuk a pogány írónál, hogy ők is a szebb jövőt a Kelet nagy prófétájától várják.

A kérdés most az: minő kinyilatkoztatásokat ad Isten a Messiásra vonatkozólag s kiben teljesülnek ezek? Majd a további kérdés az lesz, hogyan és miben nyilvánul meg tulajdonképpen maga a megváltás?

2. A megváltás előkészülete. Jézus az ígért Messiás

A megváltás előkészítését szolgálja az Ószövetség. A próféták állandóan a Messiás országáról beszélnek s Személyét illetőleg nagy súlyt helyeznek jövődöléseikben: a) a családra, melyből születni fog, b) az időre, amikor meg fog jelenni, c) a helyre, ahol születnie és élnie kell és d) azon körülményekre, melyek életét jellegzetessé teszik. – Lássuk ezeket egyenként.

a) Azon **családfáról**, melyből a Megváltónak születnie kell, a következőket találjuk az Ószövetségben. A Szentírás legelső lapjain csupán nagy általánosságban hangzik fel a Messiás ígérete: „Ellenségeskedést vetek közé és az asszony közé, ivadékok és ivadéka közé; Az széttiporja fejedet, te pedig a sarka után leselkedel!” (1Móz 3,15). Később, midőn Noénak nyilatkoztatja ki Magát az Isten, akkor már három fia közül Szem családjára száll át az ígért: „Áldott legyen az Úr, Szem Istene, Kánaán a szolgálja legyen. Terjessze ki Jáfetet az Isten s lakozzék az Szem sátraiban s Kánaán a szolgálja legyen” (1Móz. 9,26-27). Majd később Ábrahámnak ígéri: „ivadékokban nyer áldást a föld minden nemzete...” (1Móz. 22,18). Azután Júda törzsének és ebből is Dávid király családjának ígéri Isten, hogy belőle származik a Messiás.

b) A születés **idejét** illetőleg két kiváló jövődölést ismerünk. Az egyik azt jelzi, hogy meddig

nem jön a Messiás, a másik pedig azt a **határt** adja, amely **előtt** jönnie kell. Az első Jákob jövendölése, melyet halálos ágyán Júdának mond: „El nem vétetik a fejedelmi pálca Júdától..., míg el nem jó az... akire a népek váraognak” (1Móz. 49,10). A másik pedig Aggeus próféta szava, mely akkor hangzik fel, midőn az újonnan épült jeruzsálemi templom kisserűségén siránkoznak a régi templomot ismerő zsidók. Vigasztalja őket a próféta és így nyilatkozik: „Nagyobb leszen ez új háznak dicsősége az elsónél, úgymond a seregek Ura; ezen a helyen adok én békességet, úgymond a seregek Ura” (Ag. 2,10). Jákob jövendölése azt jelzi, hogy **addig nem** jön el a Messiás, míg Júda törzse uralmon lesz, Aggeus pedig kijelenti, hogy a második jeruzsálemi templomban fog a Messiás megjelenni.

c) A **születési hely** megjövendölését Mikeás prófétánál találjuk. „De te. Efráta Betlehemje kicsiny vagy ugyan Júda ezrei között; mégis belőled származik majd nekem Izraelnek jövendő uralkodója” (Mik 5,2). E szöveg érthetően jelzi, hogy a kis Betlehem az a hely, ahonnan Izrael váltsága kiindul.

d) **Életkörülményeire** vonatkozólag a következőket olvassuk a Szentírásban. – Izaiás és Malakiás próféta egy követről beszél, ki megelőzi a Messiást: „Kiált egy hang: Készítetek utat a pusztában az Úrnak, csináljatok egyenes ösvényeket a sivatagban Istenünknek” (Iz. 40,3). „Íme én elküldöm angyalomat, hogy elkészítse az utat színem előtt...” (Mal. 3,1). Izaiás megjövendöli továbbá, hogy szüztől fog születni; Zakariás elmondja, hogy el fogják árulni és bérül harminc ezüstöt mérnek ki (Lásd: Zak. 11,12). Izaiás megjegyzi, hogy feláldozzák mint a bárányt. A királyi zsoldáros többek közt így ír: „Átfürták kezemet és lábamat, megszámlálták minden csontomat... Szétosztották egymás között ruhámat, és köntösömrre sorsot vetettek” (Zsolt. 21,17-18).

e) Mindeme szövegekről a régi zsidó hagyomány azt tartotta, hogy a Messiásra vonatkoznak. A kérdés tehát most az, vajon **beteljesedtek-e** ezen jövendölések, s ha igen, kiben?

A jövendölések Róma alapítása után 712 és 819 közé teszik a Messiás eljövetelét („El nem vétetik...”, „Nagyobb lesz e ház...”). Ugyanis Róma alapítása után 712-ben vétetett el a fejedelmi pálca Júdától s 819-ig állt a második jeruzsálemi templom. Ezen hosszú idő alatt tényleg léptek is fel emberek, kik magukat Messiásnak hirdették, de csupán a názáreti Jézus az, akire a szövegek illenek. – Jézus valóban Dávid családjából származik. Édes anyja, sőt nevelő atyja is Dávid családjának ivadéka. A Szentírásban szereplő származási törzs Dávid királyt említi Jézus ősenek. De egyébként is! Szűz Mária Augusztus parancsára megy Betlehembe, hogy összeírassék. A rendelet szerint pedig mindenkinek abba a városba kellett mennie, **ahonnan származott**. A Szent Szűz Dávid városába, Betlehembe ment, tehát **onnét** is származott. Jézus születésének éve 749 p.u.c.; ez az időpont beleesik a jövendölt időközbe csakugyan. Jézusról tudjuk, hogy Augusztus római császár és Nagy Heródes uralkodásának idején született s Tiberiusz császár uralkodásának 15-ik évében lép fel nyilvánosan s reá 3 és fél évre meghal. Mivel azonban Nagy Heródes már 750-ben meghal, azért Krisztus születése 750-nél előbbre teendő. De csak nagyon kevéssel előbbre, mert a Heródes elől menekülő Szent Szűz a menekülés után **nemsokára**, hallván, hogy Heródes meghalt, visszatért Galileába, Názáretbe. – Jézus születésének helye Betlehem. A Szentírás egyenesen megemlíti Betlehemet, sőt kiemeli, hogy a városban magában nem találtak helyet az összeírásra odament szülők, s így egy istállóban született a kis Jézus. Így a születés helye is összevág. – Nyilvános életének körülményeiről már többet tudunk, mert erről bőven beszél a Szentírás, sőt említést tesznek róla egyes pogány vagy zsidó történetírók is. Tényleg egy követ előzte meg: Zakariás és Erzsébet fia, Ker. Szt. János. Ő Tiberiusz császár uralkodásának 15-ik évében a Jordán folyónál prédikál s hirdeti az eljövendő Messiást. Bűnbánatot hirdet, hogy alkalmasak legyenek a szívek a Messiás befogadására: „Tartsatok bűnbánatot, mert közel van a mennyek országa” (Mt 3,2). Majd midőn kérdést intéztek hozzá, vajon nem ő-e a Messiás, így felelt: „...aki utánam jön, hatalmasabb nálam. Arra sem vagyok méltó, hogy saruit hordozzam. Én a bűnbánat jeléül csak vízzel kereszteltem titeket. Ő Szentlélekkel és tüzsel fog megkeresztelni titeket” (Mt 3,11). Krisztus nyilvános életén át tanított, gyógyított, csodákat tett, 30 ezüst pénzen elárulták, megfeszítették, majd harmadnapon feltámadt.

f) De ha ez így van s oly szembeötlő, hogy Jézus a Messiás, miért nem hittek benne a zsidók? – A zsidók **politikai** Messiást vártak. A sok évszázados pogány uralom a politikai szabadulás gondolatát fejlesztette ki. A szegény, alamizsnából élő Jézus nem elégítette ki ezen igényeiket. – Jézus tanítása teljesen **ellentétben** állt az akkori hivatalos zsidó felfogással. A szószerinti, a törvény betűszerinti magyarázataival szemben szellemiesített magyarázatokat hirdetett. Mindent bensőített. A szeretet törvényét alapul tette, de kötelező erejét az ellenségre is kiterjesztette. Istent nem rettenthetetlen Úrnak, de szerető Atyának mondotta. Jézus keresztfán hal meg mint gonosztevő, s így a zsidó felfogás szerint **nem teljesítette** a megváltó szerepét.

De különben nem mondható, hogy a zsidók visszautasították Krisztust. Hisz az első tanítványai is zsidók voltak s híveit a zsinagógában toborozta. Krisztust csak a hivatalos zsidóság vetette vissza, de a nép nagy része követte őt. És 71-ben, mikor megszűnik a hivatalos zsidóság, Krisztusban is többen és többen hisznek (hogy Ő a Messiás).

3. Kicsoda Jézus Krisztus?

Kérdés most már Krisztus személyének megállapítása. A személyiség megállapításánál a következő kérdések irányadók: a) kinek tartja Magát, b) kinek tartja környezete, c) mivel igazolja állítását.

a) Kinek tartja **Magát** Krisztus? Nyilvános fellépésének elején Magát Messiásnak mondja. Názáretben Magára magyarázza Izaiás szavait: „Az Úr lelke van rajtam, mert felkent engem az Úr, elküldött engem, hogy örömhírt vigyek a szelídeknek, meggyógyítsam a megtört szívűeket...” (Iz. 61,1). – Majd a szamaritánus nővel beszélve Messiásnak mondja Magát. – Majd később célzást tesz arra, hogy Ő ennél is több, Isten Fiának mondja magát: „...az én házam az imádság háza...” (Lk 19,46) – ugyanis az Atyához imádkoznak... „Atyám szüntelenül munkálkodik, ezért én is munkálkodom” (Jn 5,17). – Messiási hatalmát azzal is mutatja, hogy az inaszakadtnak ezt mondja: „Fiam, bocsánatot nyertek bűneid” (Mk 2,5). – Mind a tanítványok, mind a zsidók gyanakodva kérlik, kinek tartja ez magát, de később Jézus nyíltan is hivatkozik arra, hogy Ő Isten Fia, mikor Péter Őt az Isten Fiának vallja: „Boldog vagy Simon, János fia! Nem test és vér nyilatkoztatta ki ezt neked, hanem az én mennyei Atyám” (Mt 16,17). – Működésének utolsó évéig annyira elterjedt az a vélemény, hogy Ő **magát** Isten Fiának tartja, hogy éppen emiatt akarják káromlás címén halálra ítélni. A főpap kérdezte: „Esküvel kényszerítlek az élő Istenre: mondd meg, te vagy-e a Messiás, az Isten fia?” (Mt 26,63). És ezt Krisztus eskü alatt állítja: „Én vagyok” (Mt 26,64). – Elviseli a halált elveiért.

b) Kinek tartja Krisztust **környezete**? A nép eleinte prófétának, majd Messiásnak tartja. Tanítványai hasonlóképpen gondolkodnak róla, de lassanként elterjed a nép közt az a hit, Ő Isten Fia. Apostolai nevében Péter nyíltan megvallja. A nép felfogását pedig Kaifás főpap kérdése tükrözi, mert érthetetlen volna e kérdés, ha nem tudná a népről, hogy Isten Fiának tartják. De nemcsak életében, hanem halála után is Isten Fiának tartják tanítványai. Az első keresztények is Isten Fiának tartották. Minden ősi ima így végződött: „A mi Urunk Jézus Krisztus által, amen”. – Így tehát nyilvánvaló az, hogy Krisztust környezete is Isten Fiának tartotta.

c) Mivel **igazolhatók** állításai? Csodáival, jövendöléseivel, szent életével.

Az Ő csodáit sok ember látta; nyíltan tette, történeti értéke nem vonható kétségbe.

Jövendölései mind beteljesedtek.

Szent élete kizár minden hazugságot, mert ha Krisztus nem az, kinek magát mondja, akkor szent élete is céltalan lenne, hisz félrevezetne százezreket. Mind Krisztus, mind tanítványai meghalnak azért, amit vallanak. Márpedig nem szenved el halált senki azért, mert tudja, hogy nem igaz.

Összefoglalva az egészet, azt mondhatjuk, hogy Krisztus Magát Isten Fiának tartotta, közvetlen környezete szintén annak vallotta. Cselekedetei ezt igazolták s így Krisztus valóban úgy jelenik meg előttünk, mint az Istennek Fia. De hiszen Krisztusról az Evangélium azt mondja, hogy született mint ember, élt, meghalt. Hogy egyeztethető ez Krisztus Istenségével? Krisztusnak csak Személye ez (ti. Isten), de természete kettős: Isten és ember. És ezen kettőssége a természetnek egy személyben: *hipostatica unio*-nak nevezetik. Tehát Krisztus nem isteni természetben született, élt és meghalt, hanem emberi természetben élt, született és meghalt.

Jézus Krisztus személyisége

(Szabadegyetmi előadás, 1942. II. 23.)

Bev.: A következő kérdés Jézus Krisztus személyiségének meghatározása és annak a kérdésnek eldöntése, hogy és mit tanít a katolikus Egyház Krisztus személyiségéről. Ez a kérdés azért fontos, mert az egész keresztény hitrendszer kérdését teszi vizsgálat tárgyává. Az első prelúdium az Isten, – Róla volt szó. A második tétel: kicsoda Jézus Krisztus? Hogy áll az ember lelke elé Krisztus személyisége és hogyan alakul ki Róla az a megállapítás, amit az Egyház három tételben közöl, ti. Krisztus a megígért Messiás, Krisztus Isten-ember, Krisztus az élet eszménye. Ennek a három alap gondolatnak kell kiverődnie Krisztus arcéléről.

Most térjünk át arra a bevezetésre, mely ennek az előadásnak prelúdiuma. – A színjátékban húz-

zuk szét a függőnyt, és feltűnik Isten mindenhatóságának alakja. Az összezárult függöny mögött egy akció áll, Krisztus életének akciója. Róma fennállásának 749. évével kezdődő és 33 évvel záródó élet pereg le előttünk: Betlehem, Golgota, Arimateai József kősziklába vájt sírja. Három olyan tény, mely születést, halált és feltámadást jelent. És ez a három tény szimbolizálja azt, hogy ebben a különleges életdrámában van isteni, van tragikus áldozat és van befejezés, a dinamikus feltámadás. Ennek a Krisztus-történetnek pergése élettörténet. De emögött keresendő az, hogy aki ennek a nagy drámai akciónak személye, annak az arcélén milyen különleges jegyeket és életvonásokat talál meg az ember. – Ha ezt keressük, eszembe jut a történet az emmauszi tanítványokról. Előttük pergett le Krisztus élete, halála, szemük láttára fejezte be életét, fektették sírba és a tanítványok most mennek Emmausz felé és arról beszélgetnek, hogy íme, elmúlt már a három nap és nem történt semmi, holott a Mester azt mondta, hogy ha lebontják a templomot, három nap alatt felépíti azt. Ekkor hozzájuk csatlakozik egy idegen és kérdezi tőlük, hogy miről beszélgetnek. S azt mondák neki: csak te vagy-e idegen Jeruzsálemben, ki nem hallottad, amik ottan történtek eme napokban? Három napja, hogy a Názáreti Jézus meghalt és még nem történt azóta semmi. Az idegen megpróbálja magyarázni nekik az Írást, hogy mindezeknek meg kellett történnie, mielőtt a Messiás bemehetett az ő dicsőségébe. A tanítványoknak gerjedezett a lelkük. „Maradj velünk” – mondták neki, mert már esteledett. És betére, hogy náluk maradjon. És amikor vevé a kenyeret, megáldá és megszegé és nekik nyújtá, a tanítványok megismerék őt, Krisztust. (Lásd: Jn 2,19 és Lk 24,13-35). – Az emmauszi tanítványok előtt a Mester mintegy ködben jelent meg útításként; a mai emberek előtt is valahogy ködben áll alakja és keressük mindnyájan: ki vagy, Uram, aki szólsz nekünk? Keressük a vonásokat és a belső nagy értékeket, amelyeknél fogva valamely különleges helyet talál az Egyházban. Ennek a nagy drámai történetnek alakja, Krisztusé, a nagy nemzetek életében is olyan kiemelkedő Valaki, hogy például Dél-Amerikában is 43 méter magas szoborban mered a távolba Krisztus arca. De mintha a világ ennek a Tiberiusz császárnak idejében élt és halált szenvedett Krisztusnak személyiségét többnek tudná, mint ami az emberek életéről közismert. – Az tehát a kérdés, ha mi szembenézünk azzal, hogy kicsoda a Galileai, akkor egyetemes feleletében, a prelúdiumot megelőző bevezetésben azt mondja az Egyház: **Krisztus az emberiség részére megígért Messiás.**

1. Hogy mit jelent ez, arra azt feleljük, hogy **egyike a legkönnyebb arcraajzolásnak** az, amit a Názáretiről hozunk, mert az emberiség kezdettől fogva keresve keresi a maga számára a Megváltót. Az emberiség történetéből mindenütt látjuk a Megváltó-keresést. Olyan egyetemes ez, mintha valahol valami csodálatos csillag lép fel, a világ végét magyarázzák abból az emberek. Ezek naivitások, de az egyetemes törekvés, hogy az emberek az élet nagy szenvedéseinek nyomát viselik és ebből emelkedni szeretnének; ez egyetemes, humánus, ösemberi tendencia. A Messiás megérkezésének tételét a legkevesebb ember vette tagadásba, még az eretnekek sem tagadták azt. – Az emberi életben annyi gyarlóság, gyöngeség van, szenvedélyek tobzódása, nyomorúság és egyebek. Ezt mindenki érzi és menekülni akar ebből, valamiképpen szellemi életet kezdeni. Ez valóban univerzális igény. A Galileai úgy jelenik meg, mint a próféták jelzései nyomán, ugyanabban az időben, a megjelölt községben lép az emberiség elé. Önmag két titoknak középpontjában áll, emberileg bele van ágyazva a földbe, de van metafizikai mottója, – emberi és isteni természet, s az isteni és emberi természet egy személyben jelentkezik.

Hogy ennek a keresztény gondolatban jelzett krisztusi életnek megváltó jelentősége mit hoz, olyanformán lehet megközelíteni, ha arra gondolunk, hogy az ember életének útkeresése útbaigazítást, a gyöngesége erőt, a szenvedélyei kegyelmet várnak s ezeknek a felszabadítására jelentkezik a Megváltó utáni vágy. Nagyon természetes, hogy az a tényszerűség, mely a megváltást tényekben bonyolítja le, az élet, a tanítás és a halál. A lényeg mindenütt Isten gondolatának közlése, Istennel szemben való áldozat és az emberiségnek Istenhez való fűzése. A gondolatsor eleje azon az alapon indul, hogy az emberiség számára a földre ereszkedik a Megváltó, hogy a földet, az emberiséget Magához emelje. Neked az örök üdvösséghez közöd van, mert te több vagy, mint a köznapi lények bármelyike, te az Isten rokona vagy és az isteni természetnek is részese vagy. Ebbe bekapcsolódik a keresztény gondolat összes problémája, amelyben más bűnözök és én bűnhődöm és amely problémának megoldása az, hogy minden esemény sorban más a kezdet, mint a folytatás. Az első ütem mindig másrendű, mint a következő. A lánc sorban, amelyet a földre bocsátok, az első szem nem láncszem, hanem horog, mely a földbe kapaszkodik. Az ember megváltásának kezdetén a bűn áll, ehhez kapcsolódik Isten szeretete folytán az emberi élet megemlése. Ha ezen gondolkodunk, rádöbbenünk arra a szent igazságra, hogy az embernek minden cselekvése csodálatos kifelétörés, amelyben a szabadon gondolkodó embernek

döntő szava van; másfelől azonban az egekből leáramló isteni erő segítséget biztosít, mellyel ebben a szabad cselekvésében világosabb lesz, az erősebb akarat lendületét veszi. Miért tud szentebben cselekedni a tisztultabb gondolkodású ember? Mert Isten kegyelme segíti, ösztöneit meggyengíti Isten kegyelme, lemondásában erősíti Isten kegyelme. Az Istentől földreszálló belső erő megemeli a földön élő embert.

Mármost, ha tovább nézzük az egész megváltásnak alap gondolatát, még egy lényegbe vágó pontot találunk. Az egész megváltó életdráma Krisztusban önfeláldozó erőfeszítés, és a megváltott embernél az örök igények felé vágyódás. Sohasem tud megnyugodni az az ember, aki Krisztusban megváltóját tisztelti abban, hogy ő a földnek egyszerű férge, hanem igénye az, hogy ő a földnek gyermeke és Isten Atyánk Elsőszülöttjének testvére. Felsőbb érzettel van tele, mely erőfeszítésre kényszeríti minden vonalon. Ez annyit jelent, hogy az Istentől teremtett embert felsőbb életre, a megváltás által magasabb skálára emeli az Isten. És ennek a felemelésnek isteni követe a megígért és Krisztus személyében jelentkező Megváltó.

2. A második vonás a következő: Krisztusról az Egyház azt tanítja: Isten-ember, vagyis van emberi természete és isteni természete s a két természet egy személyben jelentkezik a földi életben. Mit akar ez jelenteni tárgyilag?

Ezt kissé részletekre kell bontani és akkor világos lesz. Külön nézzük: Krisztus ember és Krisztus Isten; vajon e kettőnek egyezése lehetséges-e, vagy képtelenség? – és azután le kell vonni a konklúziókat. Krisztus ember. Beillesztendő tehát Krisztus az emberiség életsorába. Van törzse, nemzete, családja, otthona, szülője, teste, minden, ami a földi embernek igénye és ami földi életének értéke. A test és lélek mint emberi természete, Krisztus lényegéhez tartozik: látjuk, hogy Ő is jár, utazik, beszél, tanít, sír, eszik, vagyis emberi tulajdonságai vannak. Ezt így is lehet fogalmazni: Krisztus mint ember a világból kiindulva immanenter néz át a transzcendens világból. Minden, amit Ő mint ember tesz, törés a transzcendencia felé. Krisztus – Isten: annyit jelent, hogy Benne, az Ő személyiségében él Isten transzcendenciája. Az ember vizsgálódás útján a perifériákról tör a centrum felé, kívülről halad az igazság felé. Transzcendencia annyit jelent, hogy a teljesség világáról bírom az igazságot, az őszalóság erejénél fogva birtokban tartom. A perifériális gondolat sokszor csonk. Miért látja Krisztus a jövendőt? Azért, mert a transzcendentális valóban benne van, s így nyitva van előtte a múlt, jelen és jövő. Krisztust olyanformán kell Istennek elgondolni, mint aki a transzcendenciában lát, tud mindent.

Az a nagy kérdés, hogy nem képtelenség-e az, amit az Egyház Krisztusról mond, hogy Ő Isten-ember. Annyit jelentene ez, hogy az Istenség, mint Személy, birtokában tartaná az isteni és emberi természetet. – Azt a gondolatot, hogy képtelenség-e ez vagy nem, így világíthatom meg: mi az ember?, mi az Isten? Más szavakkal: teremtmény és Teremtő. Ez annyit jelent, hogy a relatív valaki az abszolút Valakitől függ. Az, hogy az Isten teremt, fenntart, valószínű, világos; a Végtelen Lét nélkül a véges fenn sem állhat. Ebben az a gondolat, hogy isteni, nem idegen, mert az a törtetés, ahogyan az ember a végtelenbe tör megismerés útján, a szeretet útján, az örök élet igénylése útján, ez sokkalta több a köznapi életnél és a világon csakis az embernél található meg. Benne is van valami isteni, sőt ha a természetfeletti életet vesszük, akkor ő mérhetetlenül több, minthogy csak a föld egyszerű embere legyen. Tehát már az átlagemberben van isteni alaphang, s így nyilvánvaló, hogy az élő élet tartálya, aki magát embernek mondja, mennyire specializált helyet foglal el, és benne Isten sokkal közelebből jelentkezik és sokkal erősebben nyilvánul meg benne.

De ha Isten közvetlenül birtokába veszi az embert és benne szól, ez csak annyit jelent, hogy még a természet útján, az emberen keresztül jelentkezett csak és a teremtés erejével tartja birtokában. Ezzel szemben Krisztus Személyében magában a személyben, aki szól, jelentkezik. Nem képtelenség az, hogy az emberen keresztül az isteni Személy jelentkezik a világban. S nézzük, morális életben mit hirdet Krisztus az emberről? Apoteózist hirdet az emberről. Azt hirdeti, hogy az embernek Istenhez abszolút köze van. Nemcsak mint teremtmény, hanem relációját tekintve, az ember Isten fia. Krisztus Isten egyszülött Fia és ez apoteózisa az embernek, hogy mindenki Isten fia. Semmi nem emeli az ember értékét annyira, mint az Egyház tanítása, hogy az ember Isten fiává lett Krisztus által. Csak az az igazi érték, ami az Istenhez való közösséget és a Vele való lelki összefüggést hirdeti.

Hogy ezt az ész világosságával átvilágított Isten-ember problémát maga a Messiás hogyan látja, azt egész története során mindenkor hirdeti és állítja. Önmagáról mondja ezt és ezért meghal. Emlékezzünk Kaifás kérdésére: „Mondd meg, te vagy-e az élő Isten fia?” Amire Krisztus így felelt: „Én vagyok”. Ha átvitt értelemben értette volna ezt, valószínűleg így felelt volna: úgyis tudod, hogy mindnyájan azok vagyunk, ne értsd ezt úgy, hogy én Isten személyiségét hordozom magamban. De ő azt fe-

lelte: „Te mondád” (Lásd Mt 27,11-12). És hogy a főpap mire értette, mutatja, hogy Krisztus felelete után megszárgatta ruháit és kijelentette, hogy Jézus méltó a halálra. Pilátusnál nem felel a vádaskodásokra, csak arra a kérdésre: „Király vagy-é?” feleli: „Az én országom nem e világból való” (Jn 18,36). Heródesnek, aki bűvészmutatványokat, csodákat szeretett volna látni, kérdéseire semmit sem felel, mert Heródes a világ legzüllöttebb embere volt. Ennek tehát egy szót sem szólt. Amikor visszavitték Pilátushoz, ott is keveset beszélt. Hallgatásában fenséges hatalom van, mely több az emberinél. Ha továbbá tanítását nézzük, olyan csodálatos világot veszünk észre, mely az egyetemes Egyháznak különös, szent értéktartamát adja. Többről van itt szó, mint emberi tanításról. Az egész Evangéliumból Krisztus hangja így szól: az égben csak egyet: az Atyát, a földön csak egyet: a lelket kell nézni. Az emberből kilúgozza az abszolútumot, a lelket. A legszélsőségesebb ellentéteket, melyeket a világ nem tud összefüggésbe hozni, Krisztus összeegyezteti. Atya, Fiú, Teremtő – teremtmény. Minden embernek a megváltást hozza. Halál és élet végtelen történésnek látszanak, mert összekapcsolja az örök élettel, tehát nincsen halál. Megoldja az öröm és szenvedés problémáját egy magasabb síkon: boldogok, akik sírnak, mert ők megvigasztaltatnak (Lásd: Mt 5,4). A gyöngeség és kereszt örök értékek e mulandó világban.

A végtelen távlataiban pihenő ellentéteket csak Isten keze tudja összekapcsolni és olyan közel hozni, hogy az élet egyszerű kerete lesz. Bougoud Krisztus istenségét abban látja meg, hogy míg a világ minden ténye befejezettséghez jutott, Krisztus minden gondolata végnélküliséget mutat. A Pantheon utolsó kövével befejeződött az ókori Róma élete. Krisztus azonban a világ minden szépségét állandóan újratelemi. Az Isten-ember megkezdte az életet és ez az élet hatalmas lendületével állandóan továbbfejlődik, itt nincsen befejezés. A meginduló élet olyan, mint a csúcsára állított piramis, melynek vonalai szerteterülnek. Nem úgy fejlődik az ember, hogy tető alá kerül tökéletessége. A szerteágazó vonal végnélküliséget mutat. Nincs ember, aki joggal gondolhatná azt, hogy a tökéletességét elérte. A tökéletesség nem emberi kvalitás. Olyan hatalmas megindítás, melyet csak az ember tud felfogni, aki a transzcendens világból nézi az egész életet és aki az embert is ebben a világban akarja felemelni. Itt eltűnik minden külsőség, nem számít, hogy milyen ruhád van, nem számít semmi külső gazdagságod. A lélek az örök értékű. Az embert valami csodálatos republikába állítja, ahol valóban embertestvérek élnek, hogy ennek a nagy-nagy egységnek minden egyes tagja Istent keresse és s lelket szolgálja. Isten szent országában élünk és a lélek emelésével gazdagodunk. Az Isten-embertől származik ez az evangéliumi tanítás és ez árad és hömpölyög az én lelkembe. Ez az a két tétel, melyet az Egyház Krisztusról tanít.

3. A harmadik tétel annyit jelent, hogy **Krisztus az egész emberiségnek életeszmenye**. Nietschevel kell indulnunk, aki azt kérdezi, hogy kicsoda ez a galileai zsidó, aki azt mondja magáról, hogy ő Isten fia és mi ezt elhittük neki. Talán akkor még nem botránkoztunk meg túlságosan ezen, mert a cinikus hangnak akkor van könnyű csengése, amikor valaki még az élet könnyebb oldalán jár. Ha megfigyeljük a nagy írókat, sokszor találkozunk ezzel a tétellel. Merezkovszkij, Strindberg, Francois Coppée, Huysmans, Fellico Silvio, hogy egy olaszt is említsünk, azok, akik az életnek derűs világába könnyen beleültették ezt a hangot, ahol az istenek tanyáznak. Amikor azonban életük bölcsőbb szaka következett, érettebb fejjel, mindegyik otthagya ezt az álláspontot. Úgy hallottam, Strindberg halála közeledtével a „Könyvet” kívánta kezébe venni. Az utolsó percek fénye más fénybe vonja azoknak arcát, akik előbb másképpen beszéltek. O. Wilde Krisztusról tisztelet nélkül beszélt, de amikor ránehezedett az élet, ezt írja: valamiképpen keresnünk kellene azt, aki az életet megemeli. Élete végén megírja a „De profundis”-t. Azután emlékezzünk Ady ismert költeményére. Fiatal korában milyen hetykén ment el a kereszt mellett, később azonban „megemelte a süvegét”. Nietsche megörült és őt nem érhetette el a kegyelem, hogy mélyebb belátásra és megismerésre jusson. Hartmann és Eu..... bölcsészek voltak, akik azt kérdezték, hogy lehet az élet eszménye az, aki csak egy személy? Ez a Galileai nem volt tudós, nem töltötte idejét és életét szaktudományos kutatással. És mégis olvassa az Írást. Tizenkét éves korában azt állítja Róla, hogy megszegyenítette okosságával a bölcséket és megfelelt a legnehezebb kérdésekre is. Később emlékezzünk a dénár esetre. Amikor azt kérdezték tőle, kell-e adót fizetni a császárnak. Fogós kérdés volt, mert ha zsidó létére azt feleli, hogy kell, a zsidók megkövezik, ha pedig azt mondja, hogy nem kell, a pogányok vesztették volna el. Ő azonban megkérdezte: „...mutassátok az adópénzt!... Kinek a képe és felirata ez? A császáré, felelték... Erre azt mondta nekik: „Adjátok meg tehát a császárnak, ami a császáré, Istennek pedig, ami az Istené” (Mt 22,19-21). Azután, amikor a bűnös asszonyt vitték el hozzá és megkérdezték, mit kell vele tenni, „Jézus lehajolt és ujjával írni kezdett a földön... Aki bűn nélkül van közületek, az vesse rá az első követ!... Aztán új-

ra lehajolt és tovább írt a földön... Jézus egyedül maradt az előtte álló asszonnyal... Asszony, szólj hozzá, hol vannak a vádlóid? Senki sem ítélte el téged?...” (Jn 8,6-10)...

Nem tudós, de az élettudást mutatja. Nem művész, nem is keresi soha az élet különleges szép helyzeteit. Szegény, elhagyatott, a legutolsó népséggel jár együtt, és nem is a szívnek érzélgős embere, nem is király, aki parancsol, csak jelzi, hogy az Ő országa nem e világból való (Lásd: Jn 18,36). Nem áll egy vonalon, azért nem is kereshetjük egy vonalon Krisztus tanítását, Krisztus tanítása egyetemes életeszmény az embereknek. – Ez pedig azt jelenti, hogy mindenben lásd az Istent és mindenben keresd az Istent, a többi nem számít. Lehetsz bármily szegény, ha krisztusi stílusban élsz, az életnek teremője és alakítója vagy. Ez a krisztusi stílus az Isten és a lélek felé terel mindig. Még egy nagyon fontos mozzanatot hoz előtérbe, s ez az, hogy az emberi élet a szenvedés és áldozat vállalásával nemesedik. Saját útja a keresztút, amelyről azt mondja: „Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye föl keresztjét és kövessen engem” (Mt 16,24). – Mindörökre bezárul a Venus-barlang ajtaja, ez ugyan nem mindenkinek tetszik, – de Jézus Krisztus a lélek keresését hirdeti és elszakít a föld örömeitől. Ki kell emeled magadat a földből! El kell jutnod az Istenhez! A Megfeszítettnek kitért két karja a világ üdvözítésére utal. De ennek útja nem az, hogy az élet örömeit kínálja, hanem a földi élet szenvedéseiből nyújtja az örök életet. – Krisztus mint életeszmény, Isten és Lélek. Cél: az örök üdvösség, és ezen cél elérésének lehetőségét hirdeti és biztosítja. Mit érne, ha egy olyan eszmény állana előttünk, mely meg sem közelíthető? Mit ér, ha az eszköz nem áll rendelkezésre, melyen keresztül elérhető a cél? Krisztus egész élete azt hirdeti, hogy az a cél, mely az örök élet felé lendíti az embert, az tulajdonképpen az örök Atyához való hazatérés, mely egyetemes. Nem élhetsz itt olyan életet, mely téged csakis ehhez a földhöz kötne. Egyszer meg kell érkezned Atyádhoz. A szenvedést Isten kegyelme olyanná teszi, hogy ezt a szenvedést el tudod viselni, sohasem tesz próbára erődnél jobban. És ha életedet veszi el, nyújtja helyette az örök világosságot.

Ezeket a gondolatokat lélektelen élettel és kufár módra számítva nem lehet megérteni. Az élet áldozati szolgálat, oltáron-égés, mely azonban nem elégs, hanem áttüzesedés. Ebben az életeszmény Krisztus. Ezért van az, hogy személyiségét nem lehet megérteni emberi történéseken keresztül, hanem Arimateai József sírkövének elhengerítése után, az ifjú szavából: Akit kerestek, nincs itt, feltámadott (Lásd: Mt 16,6). – Mert ha csak élete tragikus végét nézzük, akkor csak életösszeomlást látunk benne. Sokszor hallani intelligens emberektől, hogy az emberi életet csak valami belső tartalom tehetné szépé. Lehetetlen, hogy az élet tartalma az legyen, hogy eszünk, iszunk, lefekszünk, felkelünk. Valami nagy drámaiság igényeltetik az emberi életbe. Szent drámaiságot! Igen. – de nem hiszem, hogy azt igényelné az ember, amelynek vége a sír. A földi kötelekekből Isten kegyelmével megszabadulva, az örök élet kiteljesítésében találja meg az ember drámáját.

A **befejezés** ezekben a gondolatokban foglalható össze: Isten terve Krisztusról és az emberiségről a megváltás. Krisztus személyiségében valóság az Isten-ember élete és a megváltó munka. Az emberek életében mindig volt és mindig lesz örök szent keresés, mely az egyetemes megváltás mellett saját életének megváltását keresi. Ez a keresés néha különösen erőteljes az erkölcsi élet hajótöröttjei között. És ha ezek valamiképpen ráeszmélnék arra, hogy Krisztus ember formában közénk lép és Magához vonz, akkor ezek az újrafelfrissülésnek megragadó példáit adják. Papini fiatal éveiben ezt írta: kérem, készen vagyok. Lerongyolódtam testileg, lelkileg. Azután gondolkozott Szt. Ágoston „Confessio”-ja fölött. És akkor azt írta: kész ember nemcsak én voltam, hanem volt egy Ágoston nevű ember, de ő nem végső pontot keresett, hanem a pontok sorozatát. Megpróbálok én is, hogy legyűrjem ösztöneimet, megpróbálok más ember lenni. Még később ezt írja: az Evangélium Mesteréhez kell fordulnom. Ő a büntörlő Isten-ember. Utolsó könyve: „Az új szőlőmunkások”. A kész embert a megtérés után Krisztusnál megtalálta és új életében az Evangélium szőlőmunkásává nemesült. Önnön életünket is csak akkor tudjuk egészen Krisztus eszménye felé lendíteni, ha a testiségből, hibákból emelkedést keresve, Krisztusban találjuk meg ezt az emelkedési lehetőséget. Ha az ember ilyen szempontok szerint tud nézni az evangéliumi Mester arcára, ha a Mester életében követendő példáját látja, ebből az emberből kirobban ez a tétel: mi az ember? – mi az Isten?, és ki a földi élet és történelmének szent példaképe?! Jézus Krisztus, a második isteni Személy.

Az Ige értelmezése

1.beszéd: Isten és az Ige (A második isteni Személy lényege)

Bev.: Hitünk legmélyebb hittitka – a Szentháromság. – Egy az Isten és három a Személy: Atya, Fiú és Szentlélek. – A természet adja az egységet, de a Személyben fennáll a háromság. – Tárgyalásunkat így lehetne **az élő tanításra** építeni:

1. Isten létehez jutunk – az értelemmel.

- a) Ész nyomozza.
- b) Értelem találja.

2. Az Isten belső tartalmát közli a kinyilatkoztatás.

- a) Kinyilatkoztatás szavában.
- b) Ószövetségi előképek jelzik (Ábrahám angyalai, Emmánuel a Messiás).
- c) Újszövetség sokszor említi (Jézus keresztsége, az Úr színeváltozása; „Én és az Atya egy vagyunk”: Jn 10,30; „Aki engem lát, az Atyát is látta”: Jn 14,9; „...kereszteljétek meg őket (minden népet) az Atya és Fiú és Szentlélek nevében”; Mt 28,20).

Bef.: Lehet az a gondolat, amelyet János 1. fejezetéből vehetek: „Kezdetben volt az Ige...” (Jn 1,1)...

2. beszéd: A világ és az Ige
(A teremtő Ige)

Bev.: Vegyük abból a gondolatból, amelyet János apostol így fejez ki: „Minden ő általa lett, és nélküle semmi sem lett, ami lett” (Jn 1,3). Majd agy folytathatjuk: otthont adott tehát az isteni Ige, hogy Vele élhessen a föld embere. – Tárgyalásunk ilyen lehetne:

1. Az Isten teremtette világ az átfutó hazánk.

- a) Az Isten teremt. – Ő adja a világot. De ez is azt jelenti: az Isten a Teremtő.
- b) Az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek tulajdonított „megosztott munka” (teremtés, megváltás, megszentelés) tevékenység és nem az Isten egységének megbontása.

2. Az Úr Egyszülöttje az örök boldogságot hozó, a várva vártat.

- a) Isten ígérte. „Ellenségeskedést vetek közéd és az asszony közé...” (1Móz. 3,15). „...benned nyer áldást a föld minden nemzetsége” (1Móz.12,3). „Prófétát támaszt neked az Úr, a te Istened a te saját nemzetségedből s a te testvéreidből...” (5Móz.18,15). „El nem vétetik a fejedelmi pálca Júdától, sem a vezér az ő ágyékától, míg el nem jő az Elküldendő, az, akire a népek vároznak” (1Móz. 49,10).

- b) Ember várta...
- c) Életét az Ige köztünk emberként élte.

Bef.: Vehetjük ebből a gondolatból: ez az adventi lélek **egyéni** életünknek is szent Adventje.

3. beszéd: A megváltás

Bev.: Krisztus önmagát megváltónak mondja, ezzel kapcsolatban a következő a kérdés: miben áll a megváltás?

Annyi bizonyos, hogy a megváltás tényét Krisztus életében kell keresnünk. Viszont az is világos, hogy a mi egyéni életünkben is kell hatását észlelnünk. Mert hiszen nem lehetne Krisztus megváltó, ha nem az Ő életében volna a megváltás ténye. Viszont érthetetlen volna, ha csupán másnak cselekedete váltana meg engemet. – A kérdésnek így kétoldalúsága vagy: az autosoteria és a heterosoteria. Ezen alapokon beszélve a megváltásról a megváltást egyrészt ténynek (Krisztus), másrészt egyéni munkának (ember) tekinthetjük. Eszerint a megváltást objektíve és szubjektíve tekinthetjük.

1. Mi a megváltás **objektíve**? Először is Krisztusnak összes tanítása. Összes cselekvése. Specialiter: Krisztus kereszthalála. Elméletileg tény ugyanis az, hogy Krisztus bármely ténye mint az Istenember ténye elégséges lett volna az Isten kiengesztelésére. Ámde kereszthalála, ennek áldozati jellege, a legtökéletesebb elégtétel az első bűn miatt.

2. A megváltás **alanyilag**: minden egyes ember egyéni cselekvése, melynél a Krisztus által szerzett kegyelmeket önmagára alkalmazza. Az ember ugyanis nem lesz megváltva, mentesítve tevékenységtől, egyéni munkától. Ellenkezőleg, Krisztus megváltása alapot, eszközöket nyújt arra, hogy önmagunkat ezek segítségével átalakítsuk. Hangsúlyozza az egyéni munkát, mert nem azt mondja, hogy a megváltás végérvényesen befejeződött s tőlem semmi munkát nem követelő tény. Ezt a gondolatot fejezi ki valamiképp Szt. Ágoston: „Deus creavit sine te, non te salvificat sine te”. Mert hisz ennek a

mondásnak ilyen értelmet is adhatunk: Isten teremtett téged nélküled, de nem üdvözít nélküled.

Bef.: Összefoglalva az egészet azt mondhatjuk, hogy a megváltás ténye Krisztus halála, amely megváltást egyénileg az embernek cselekvései a kegyelem eszközök használata révén juttatja kifejezésre. Ha pedig a megváltás tényét az eredeti bűnnel vetjük össze, akkor azt vesszük észre, hogy úgy az eredeti bűnnek, mint a megváltásnak lényegében más is szerepel (Ádám – Jézus). De kifejezésre jut az ember egyéni mivolta is, mert az ember egyéni életében jelenik meg mindkettő konkrét valóságban.

SZENTLÉLEK és kegyelem

Azt a működést, melyet Isten az egyének lelkében és az Egyház egyetemében véghezvisz, a Szentlélek működésének tulajdonítjuk. Ez a titokzatos működés az egyeseket illetőleg kegyelemben, az Egyház egyetemét illetőleg pedig láthatatlan vezetésben és kormányzásban valósul és nyilvánul meg.

Kegyelemről: a kegyelem a Szentlélek titokzatos adománya, amelyben minket a természetfeletti életre képesít. Kétféle fajtát különböztetjük meg. un. a) segítő és b) megszentelő kegyelem.

a) A **segítő kegyelem** az értelem megvilágítása, az akarat megindítása, hogy üdvre szolgáló jót könnyen tehessünk. Alapjában tehát természetfeletti segítség.

b) A **megszentelő kegyelem** a Szentlélek azon természetfeletti adománya, mely által minket megtisztít Isten minden bűntől, gyermekeivé fogad és a mennyország örökösivé tesz. Ez utóbbi tehát nem egy cselekvésre képesít, hanem a lelket Isten előtt kedves, állandó természetfeletti helyzetbe juttatja.

A **kegyelem** általában az Isten ingyenes ajándéka, melyek közül az elsőt kiérdemelni nem lehet. Az Isten későbbi segítsége kiérdemelhető. Ezen állítás jelentősége az, hogy az emberi üdv végeredményben mégis Istentől függ. Ámde ez nem úgy értendő, hogy Isten csak egyeseknek ad malasztot, hanem hogy Isten az üdvöt akarja és mindenkinek ad elegendő kegyelmet. – Ámde az elégséges kegyelmen azt értjük, hogy azzal munkálkodva mindenki üdvözülhet, de nem azt, hogy mindenkinek kell azzal működni. Ennek jelentősége pedig az, hogy így az üdv kérdésében tevékenységhez jut a szabadsággal megáldott ember is. – A segítő kegyelmet imával és jócselekedettel szerezheti meg az ember. A megszentelő kegyelmet (mely nélkül senki sem üdvözül) a szentségek, illetőleg a tökéletes szeretet felkeltésével lehet elnyerni. – Segítő kegyelmet még a bűnös embernek is ad Isten, ámde a megszentelő kegyelmet elveszítjük a súlyos bűn elkövetése által. Ez pedig úgy értendő, hogy nem lehet tökéletes odafordulás bennünk Istenhez, ha egy halálos bűn által elfordultunk Tőle.

Mind a segítő, mind a megszentelő kegyelem gyarapodhat, vagy fogyhat az emberben. Ez pedig úgy értendő, hogy a jó és rossz cselekedet által gyarapodhat, illetve fogyhat az emberben a készség, amely lelkét az Isten felé fordítja.

A kegyelem

(Elmélkedésre alkalmas vázlatpontok idézetekkel)

1. Mivé tesz a természetfeletti kegyelem?

a) Isten előtti szeretetre méltóvá:

- „Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, aki életét adja barátaiért. Ti barátaim vagytok, ha megteszitek, amit parancsolok nektek. Már nem mondalak titeket szolgálóknak, mert a szolga nem tudja, mit tesz az ura. Barátaimnak mondalak titeket, mert mindent tudtul adtam nektek, amit Atyámtól hallottam” (Jn 15,13-15).

b) Örök életre érdemessé:

- „...Örömmel adjatok hálát az Atyának, aki a szentek sorsára méltatott a világosságban. Ő kiragadott minket a sötétség hatalmából, s áthelyezett szeretett Fia országába” (Kol. 1,12-13).

- „Gyümölcsötök a megszentelődés, célotok az örök élet. A bűn zsoldja ugyanis a halál, Isten kegyelmi ajándéka azonban az örök élet Krisztus Jézusban, a mi Urunkban” (Róm. 6,23).

- „Benne (Krisztusban) kaptátok ti is a megígért Szentlélek pecsétjét, miután hallottátok az igazság igéjét, az üdvösségtek hirdető evangéliumot, és hittetek is benne. Ő örökségünk foglalója, amíg Isten dicsőségének magasztalására teljesen meg nem váltja tulajdonát” (Ef. 1,13-14).

c) Vele egybekötött:

- (a szentség állapota:) „...ölsétek magatokra az új embert, aki Isten hasonlóságára tiszta igazságban és szentségben alkotott teremtmény” (Ef 4,24).

- (természetfeletti szépség:) „Valaha ugyan sötétség voltatok, most azonban világosság az Úr-

ban” (Ef. 5,8).

2. Milyen kapcsolatok származnak belőle?

a) Isten fogadott fiai: „Nézzétek, mekkora szeretetet tanúsított irántunk az Atya: Isten fiainak hívnak és azok is vagyunk” (1Jn. 3,1).

„Nem a szolgaság lelkét kaptátok ugyanis, hogy ismét félelemben éljete, hanem a fogadott fiúság Lelkét kaptátok, melyben azt kiáltjuk: „Abba, Atyám!” Maga a Lélek tesz tanúságot lelkünkben, hogy Isten fiai vagyunk. Ha pedig fiai, akkor örökösei is: örökösei Istennek, Krisztusnak pedig társörökösei” (Róm. 8,15-17).

b) Az Úr Egyszülöttjének testvérei és képmásai, sőt tagjai: „Hiszen egytől van mindkettő: a megszentelő és a megszentelt is” (Zsid. 2,11). „Maga a Lélek tesz tanúságot lelkünkben, hogy Isten fiai vagyunk. Ha pedig fiai, akkor örökösei is: örökösei Istennek, Krisztusnak pedig társörökösei” (Róm. 8,17).

„Akiket ugyanis eleve ismert (Isten), azokat előre arra rendelte, hogy hasonlóká váljanak Fia képmásához” (Róm. 8,29). „Tagjai vagyunk ugyanis Testének, (húsából és csontjaiból)” (Ef. 5,30).

c) Isten barátai, temploma és különösen a Szentlélek temploma: „Aki szeret engem, megtartja tanításomat. Atyám is szeretni fogja őt, hozzá megyünk és benne fogunk lakni” (Jn. 14,23).

„Nem tudjátok, hogy Isten temploma vagytok és Isten Lelke lakik bennetek? Aki pedig Isten templomát lerontja, azt elpusztítja Isten. Hiszen Isten temploma szent, és ti vagytok az” (1Kor. 3,16-17).

3. Mik a további eredmények?

a) Természetfeletti operatív habitusok: „Éppen ezért legyetek igen buzgók és mutassátok meg sorjában hitetek által az erényt, az erény által a tudást, a tudás által az önuralmat, az önuralom által az állhatatosságot, az állhatatosság által az istenfélelmet, az istenfélelem által a testvéri jóindulatot, a testvéri jóindulat által a felebaráti szeretetet” (2Pét. 1,5-7).

b) Érdemszerző cselekedetek:

- „...Így ugyanis széles út nyílik előttetek Urunk és Üdvözítőnk, Jézus Krisztus országába” (2Pét. 1,11).

c) A Szentlélek ajándékának gyümölcsei:

- „A Lélek gyümölcsei viszont: szeretet, öröm, békesség, türelem, kedvesség, jóság, hűség, szelídség, (szerénység), önmegtartóztatás, (tisztaság)” (Gal. 5,22).

*

SZENTSÉGEK

A kegyelem megszerzésének eszközei a szentségek, szentelmények és az imádság, ámde a megszentelő malasztot a tökéletes szereteten kívül csupán a szentségek szerzik meg. Mivel a megszentelő kegyelem a lélek mélyén működő isteni adomány, azért önmagában még a megszerzés pillanatában sem észlelhető. Ámde, hogy az ember tudhassa, miszerint a kegyelem állapotában van, Krisztus látható jeleket rendelt, melyekkel a megszentelő kegyelmet megszerzik. E jelek a szentségek. Minden szentség lényeges része a látható jel, hogy belső kegyelem közlője legyen, hogy észlelhetően Krisztus rendelete legyen.

Eszerint 7 szentségről beszélhetünk: 1) keresztség, 2) bérálás, 3) Oltáriszentség, 4) penitencia tartás, 5) „utolsó” kenet, 6) egyházirend, 7) házasság.

Igaz ugyan, hogy a Szentírásban Sehol sincs számszerint felsorolva, viszont tény az is, hogy a Szentírásban 7 Krisztustól rendelt jeltől van szó, melyekben Krisztus megszentelő kegyelmet köt.

Így tehát könnyen megengedhető, hogy a szentségekről szóló kidolgozott tan későbbi eredetű, mert hisz a lényeg az, hogy ezek a jelek mindig olyanoknak tekintettek, melyek a lélekkel megszentelő kegyelmet közölnek.

1. Keresztség

Az első és legszükségesebb szentség, mely az eredeti és minden a keresztség előtt elkövetett bűntől megtisztít és az Anyaszentegyház kebelébe fogad.

Azért a legelső, mert előtte más szentség érvényesen fel nem vehető. Azért a legszükségesebb,

mert nélküle nem üdvözülhetünk. Azért mondja Krisztus Nikodémusnak: „ha valaki újra nem születik, nem látja meg Isten országát” (Jn. 3,3). – Hogy a keresztség valóban szentség, azt a Szentírás igazolja. Megvan benne a Krisztus által rendelt látható jel: „Menjetek tehát, tegyetek tanítványommá minden népet, kereszteljétek meg őket az Atya és Fiú és Szentlélek nevében...” (Mt. 28,19). És megvan benne a láthatatlan malaszt (lelki újjászületés). A keresztség szentségét minden még meg nem keresztelt ember felveheti, sőt felvétele az üdvözülés elnyerésének fő feltétele. Ámde ez nem azt jelenti, hogy aki önhibáján kívül nem részesülhetett kiszolgáltatásában, elvesztette üdvét. A víz keresztségét ugyanis pótolhatja a vágy- és a vérkeresztség.

Az Egyház újabb szokásai szerint kis gyermekeket is keresztel.

2. Bérmálás

A bérmálás az a szentség, melyben a megkeresztelt ember a püspök kézföltétele és olajkenése által megerősítették, hogy hitét állhatatosan vallja és aszerint éljen.

A bérmálás szentségének alapításáról egyenes rendelkezést nem ismerünk, ámde az apostolok másképp nem közölhették volna a kegyelmet, mint Krisztus egyenes rendelete alapján.

A bérmálás szentsége által a megkeresztelt különös kegyelmet nyer.

A bérmálás szentségét felveheti minden megkeresztelt ember, de felvétele az üdv elnyerésére nem szükséges. Hajdan a keresztség után azonnal, most pedig a felnőttébb korban (10-14 éves) szolgáltatják ki. Kiszolgáltatója a jogszokás alapján a püspök.

Ez a szentség meg nem ismételtető, mert végleges lekötöttséget létesített az elkötelezett ember lelke és a Szentlélek vezetése Egyház között.

3. Oltáriszentség

Az Oltáriszentség az Úr Jézus jelenléte a kenyér és bor külső színe alatt. – Először is tekinthetjük mint a keresztyén Isten-tisztelet középpontját. Másodszor mint a lélek eledelét. – Az első azt fejezi ki, hogy az Úr Jézus az Oltáriszentségben állandóan feláldozza Magát, a másik pedig azt, hogy a szentáldozás révén lelkileg táplál. Az elsőben az Oltáriszentséget mint Áldozatot kell tekinteni. A másodikban mint szentséget. Ámde bármiképp beszélünk az Oltáriszentségről, lényegileg mindig Krisztus titokzatos jelenlétére gondolunk. Ebből azután az következik, hogy az első és fő kérdés az Oltáriszentségnél a jelenlét megismerése.

A jelenlét kérdését illetőleg meg kell állapítani a: a) tény kérdését b) a mód kérdését c) a cél kérdését.

Az egyik azt jelenti: igazolható-e, hogy Krisztus az Oltáriszentségben valóságosan és lényegileg jelen van. A másik pedig, hogy hogyan tudjuk megoldani a jelenlét módját.

a) Tény kérdés. – Ez a kérdés úgy oldható meg, hogy keressük elsősorban: mit akart és mit rendelt Krisztus? Másodszor mit tartottak, tanítottak az apostolok? Harmadszor: mit hittek és tartottak a régi keresztyének. E kérdésekre adott feleletek megadják a tény kérdést, mert hiszen a jelenlét kérdésének megállapításánál Krisztus akarata és rendelete a döntő. – Lássuk a kérdéseket egyenként.

α. Mit akart és rendelt Krisztus? – A Szentírás az Oltáriszentségről két alkalommal beszél. Szt. János evangélista a 6. fejezetben az Oltáriszentség megígéréséről beszél. A többi 3 evangélista Krisztus szenvedés-történetében az elrendelésről ír. – Szt. János evangélista leírja, hogy a csodás kenyérszaporítás után odasereglett a nép az Úr Jézushoz, és Ő ezt mondta: „Bizony, bizony mondom nektek: Kerestek engem, de nem azért mert csodát láttatok, hanem mert ettetek a kenyérből és jóllaktatok. Ne fáradozzatok veszendő eledelért, hanem azért, amely az örök életre megmarad, amelyet az Emberfia ad majd nektek... „Én vagyok a mennyből alászállott (élő) kenyér. Aki e kenyérből eszik, örökké él. A kenyér, melyet adni fogok, az én testem a világ életéért” (Jn 6,26-27 és 51). Nyilvánvaló, hogy Jézus itt testről és vérről beszél, melyet enni és inni fognak az Ő tanítványai, s hogy az Ő gondolata valóságos test és vér vételére vonatkozik, az abból világos, hogy kijelentését még akkor sem mérsékli, mikor a megbotránkozott tanítványok távoznak. – Majd, ha hozzáteszük ehhez a Szentség szerzésének történetét, akkor nyilvánvaló lesz előttünk, hogy az utolsó vacsorán teljesíti ezen ígését. Az evangélisták elbeszélnek, hogy kezébe vevén a kenyeret, megáldá, megszegé és tanítványainak nyújtván mondá: „Ez az én testem, amelyet értetek adok” (Lk 22,19). Majd a borral telt serleget vevén, mondá: „Ez a kehely az újszövetség az én véremben, amelyet értetek ontok” (Lk 22,20). E szavakból nyilvánvaló,

hogy a kenyér és a bor külső színe alatt adja az Ő tanítványainak az Ő Szent Testét és Vérének. Mikor pedig szavait ezzel végzi: „Ezt cselekedjétek emlékezetemre” (Lk 22,19), akkor rendelést ad tanítványainak, hogy ezek ismétlésével megújítsák az Ő titokzatos jelenlétét.

β. Mit tartottak Krisztus tanítványai? – A Szentírásban sokszor olvassuk, hogy a tanítványok állhatatosak voltak a kenyérszegésben. Az Emmauszba menő tanítványoknál is azt látjuk, hogy az Úr Jézust a kenyérszegésről ismerik fel. – Szt. Pálnál olvassuk, hogy ő az Úrtól vette azt, amit tanított: „Az Úrtól kaptam ugyanis, amit közöltem veletek: az Úr Jézus elárulásának éjszakáján fogta a kenyeret, hálát adott, megtörte és így szólt: „(Vegyétek és egyétek), ez az én testem, melyet értetek (adok). Ezt tegyétek az én emlékezetemre.” Ugyanígy vacsora után (fogta) a kelyhet és így szólt: „Ez a kehely az újszövetség az én véremben. Ezt tegyétek, valahányszor isztok belőle, az én emlékezetemre” (1Kor. 11,23-25). És hogy Szt. Pál itt valóban az Úr Szent Testének szó szoros értelmében való vételét érti, azt a következő szöveg mutatja: „Ezért, aki méltatlanul eszi a kenyeret, vagy issza az Úr kelyhét, az Úr teste és vére ellen vét” (1Kor. 11,27). – Mindeme szövegek arra utalnak bennünket, hogy a tanítványok valóban Krisztus Szent Testének és Vérének tartották az Oltáriszentséget.

γ. Harmadik kérdés: mit tartottak róla a régi keresztények? – Erre a kérdésre az ő irodalmi feljegyzéseik felelnek. A legrégebb ezek közül: „Doctrina duodecim apostolorum” című irat. Egyszóval: Didache. Eredete Kr. u. 80-180-ra nyúlik vissza. Ez az irat ismételtén beszél a kenyérszegésről. Hangsúlyozza, hogy előtte meg kell tisztítani lelkünket, s le is írja azokat az imákat, melyeket vétele előtt és után kell mondani. – Justicianus vértanú Kr. u. 177-ben tesz említést az Oltáriszentségről Apológiájában (védőbeszéd), melyet Marcus Aurelius és Marcellus ..... császárhoz intézett. Leírja a régi keresztény szertartásokat, ebben természetesen kiemeli, hogy a szertartások középpontja bizonyos kenyér és bor feláldozása, melyet bizonyos imák után magukhoz vesznek a jelenlévők. De a keresztények felfogását mutatják a régi vádak is, melyeket ellenük felhoztak. Gyakran halljuk azt, hogy gyermekhús evéssel és vér ivással vádolják őket, ami szintén arra utal, hogy a pogányok is értesültek valamely hús és vér vételéről. – Figyelemre méltó az a körülmény is, hogy a még meg nem kereszteltet a szentmisének csak didacticus részébe engedték és az eucharisztikus részéből kizárták őket. Az Egyháznak ez a disciplinája csak úgy érthető, ha feltesszük, hogy azért zárta ki a még avatatlanokat, nehogy az ő félreértésük alkalmat adjon azon téves felfogásnak, hogy ők húst esznek és vért isznak. – A katakombákban is találunk oly jelképeket, melyek az Oltáriszentségre utalnak. Ily jelképek: a hátán kenyeret vivő hal, a kosárba tett kenyér stb.

Ha mármost összefoglaljuk a 3 kérdésre adott feleleteket, akkor azt találjuk: Krisztus az Oltáriszentségben titokzatos jelenlétét akarta megalapítani, továbbá, hogy az apostolok szintén így gondolkodtak az Oltáriszentségről és végül hogy az őskeresztények mindenkor Krisztus Testének és Vérének tartották az Oltáriszentséget. S ha ez így van, akkor nyilvánvaló, hogy mikor mi az Oltáriszentségben Krisztus valóságos lényeges jelenlétét tiszteljük és imádjuk, akkor a Megváltó szent gondolatát követjük, az apostolok hitét valljuk.

b) **Mód kérdés.** – .....

c) **Cél kérdés** – .....

4. Bűnbánat szentsége

A bűn lehetősége az ember szabadságából folyik. Az élet törvényei az emberre nézve kötelező irányítások, melyeket vagy követ, vagy elhagy az ember. Ámde ezen kiválóságával kapcsolatos a felelősség érzete, mely a szabad tettek nyomán azt súgja, felelni fogsz tetteidért. Az erkölcsi rend az emberért van és ennek betartása a helyes kifejlődés nélkülözhetetlen feltétele. Áthágása tehát az egyénre sújt vissza. Ez a visszahatás azután vagy erkölcsi, vagy erkölcsi és fizikai együttvéve (pl. hazugság, részegség...). Mivel azonban az erkölcsi törvény az Istenben van, azért annak áthágása egyúttal szembehelyezkedés az isteni akarral és így transzcendens jellegű. Éppen ezért beszélhetünk a bűnről úgy, mint Isten megbántásáról is. Így tehát a bűn, azt mondhatjuk, egyrészt egyéni kifejlődésünket gátló rossz, másrészt Istennel való harmonikus életünket megbontó cselekvés.

Ámde az eredeti bűn folytán gyengült akarat és értelem hajlik a rosszra és a hajlandóság nem ritka esetben bűnös cselekményre. Az emberiség történelmén sötét fonálként húzódik át a rossz. Ezen bűnös cselekményeknek keserves kihatása észlelhető az egyesek és az egész társadalom életében. Ezért kiált az emberiség szabadulás után. Az áldozatok számtalansága, a hindu mosakodás, a mohamedán imája mind ennek a gondolatnak adnak kifejezést: Leve nos Domine. A katolikus kereszténység szintén

számol a rosszal. Számol vele úgy, hogy benne szabad cselekvést, de az Isten ellen való vétet lát. Krisztus két esetben tesz említést a kiengesztelődés lehetőségeiről. **Először:** mikor a vízből és Szentlélekből való újjászületést rendeli el. **Másodszor:** mikor így szól: „Akinek megbocsátjátok bűneit, bocsánatot nyer, akinek pedig megtartjátok, az bűnben marad” (Jn 20,23). Krisztusnak ezen szavai tehát hatalmat biztosítanak az apostoloknak és utódaiknak, és ennek a hatalomnak érvényesítése a bűnbánat szentsége. Első pillanatra úgy tűnik fel, hogy a bűnök megbocsátása külsőséges csupán (mástól ered és nem a lélekből), ámde alaposabb vizsgálat után nyilvánvaló lesz, hogy a legszellemibb cselekvény, mert hiszen lelki tevékenységet igényel a felvevőtől és csak azután következik a feloldozás. A bűnbánat szentsége tehát két tényező együttműködése: a) a felvevő előkészülete és b) a kiszolgáltató isteni hatalom.

a) A **felvevő** előkészülete. – Mivel a bűn legbelsőbb cselekvés, azért bűnbocsánat is az ember legbelsőbb cselekvésével kezdődik. Az ember vétkezik és ő maga tesz lépést a jóvátevésre. De mivel tette az Istent sérti, azért az isteni hatalom alapján közöltetik a bocsánat. A bűnbocsánat lelki átalakulást igényel s minden átalakulásnak első lépése az önismeret.

α. Azért a bűnbánó ember első tette a **lelkiismeret-vizsgálat**. Ez nem egyéb, mint a múlt felkutatása, a bűnös cselekvés öntudatra hozása. A múlt eseményei ugyanis nem tűnnek el nyomtalanul, a lélek mélyén élnek és elégtételt követelnek. Épp ez a nagy különbség a természet eseményei és a lélek tettei közt. A természet minden változata hullám, mely elsimul. A lélek minden tette egy erő kifejtés, mely örökké tart (még a rossz is). Azért hozzuk felszínre a múlt cselekményeit, hogy beszámolhassunk, elégtételt adhassunk Istennek. Ennek a lelkiismeret-vizsgálatnak minden bűnre számszerint kell kiterjednie, mert igazi lelkiismeret-vizsgálat csak az lehet, ha bűneink számáról is beszámolunk.

β. Az önismerésből fakad azután a **bánat** érzülete. Minden kiengesztelődés csak a bánás után lehető. Alapja annak azon megismerés, hogy tetteink az Isten törvényével jöttek ellentétbe. – Nélkülözhetetlen kellék, hogy minden bűnre kiterjedjen, hogy magával hozza a megjavulás akarását és ígérését és indító oka természetfeletti legyen. Ez utóbbi azt jelenti, hogy azért bánjuk bűneinket, mert Isten természetfeletti büntetését is kiérdemeltük (kevésbé tökéletes bánat), vagy azért, mert vele a végtelen jó Istent megbántottuk (tökéletes bánat). Minél inkább érezzük át tévedésünk súlyos voltát, annál könnyebb lesz az élet megjavítása.

γ. A harmadik feltétel a bűnök megvallása: a **gyónás**. Krisztus megbocsátásról és megkötésről beszél. De ezen hatalom gyakorlását apostolaira bizza. De ők kikkel közölgék azt? Természetesen azokkal, akik megérdemelték. Ennek megítélése pedig a bűn bevallásán fordul meg. De a bevallásban a bűn visszavonás is foglaltatik. Helyre lesz hozva a megsértett erkölcsi rend, mert saját magunk mondjuk rossznak azt, amit a múltban elkövettünk. De továbbá figyelemre méltó körülmény az is, hogy a szentség a jobb életért van, tehát egyéni irányításra is szükség van. Ez pedig csupán úgy érhető el, ha őszintén feltárjuk valakinek lelkünk rejtett világát.

b) A **kiszolgáltató** isteni hatalom. – A felvevő elkészíti, alkalmassá teszi magát a bűnbocsánatra és a felhatalmazott áldozópap Isten nevében megadja a feloldozást. Alapja mindig a krisztusi rendelet. Formája ezen kijelentés: „Ego te absolvo a peccatis tuis is nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.” E feloldozás ereje kiterjed minden bűnre. Ámde a legkomolyabb bűnöket (pl. gyilkosság, bíróság előtti hamis eskü...) nem mindenki oldhatja fel (fenntartott esetek). Ilyeneket vagy a pápa, vagy püspök, vagy az ő egyenes meghagyására oldozhatnak csupán az áldozópapok (halálos ágyon minden fenntartott eset feloldható). A feloldozás eredménye azután az elvesztett megszentelő malaszt közlése, vagy a meglévő gyarapítása. Továbbá a segítő kegyelem szerzése azon bűnök leküzdésére, melyek elkerülésére külön ígéretet tettünk.

De talán a részletes előkészület nem szükséges? Elégséges tán a sajnálkozás és a bánat, de a bűnvallomás nem szükséges? Ezzel ellentétben nyilvánvaló, hogy így a bírói tiszt nem gyakorolható, a visszavonás, a lelki irányítás nem lehető. Különben is a most szokásos fülgyónás hosszú időkre nyúlik vissza és így a kereszténység lényegéhez tartozik.

5. Az „utolsó” kenet szentsége

(a szekularizációval ritkult „utolsóvá”!)

Az Egyház a haldokló híveiről is gondoskodni akarva, Krisztus rendelete alapján ezeknek az „utolsó” kenet szentségét szolgáltatja ki. E szentségnek egyenes krisztusi rendelése a Szentírásban nem található fel. De Szt. Jakab hivatkozik rá, hogy ha beteg valaki, hívja az Egyház szolgáját, ki

imát mondván felette, olajjal megkenvén, bűnbocsánatot közölhet. (Lásd: Jak. 5,14-15). A Szentírás rámutat, hogy itt egy külső jel által kiszolgáltatott belső malasztnak eszközével, vagyis szentséggel van dolgunk. A szentség anyaga olajjal való kenés, formája e szavak: „Per iposum sanctam unctionem et suam piusissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus, quid-quid per seum (odoratu, tactua etc.) deliquisti.” E szentséget felveheti minden súlyos beteg, de egy betegségben csak egyszer, hacsak a halálveszedelem fel nem újul.

Az „utolsó” kenet felvételére a beteg szentgyónással és áldozással készül. Ámde eszméletlenül kívül is felveheti és amennyiben a bűnbocsánatot felindítani tudja, a szentség érvényes és minden bűnt eltöröl.

Az „utolsó” kenet-szentséggel kapcsolatban szokta kiszolgáltatni az Egyház a pápai áldást is, amely teljes búcsúval van összekötve, ami azt jelenti, hogy minden ideigtartó büntetés elengedést nyer.

6. Az egyházi rend szentsége

Krisztus az Ő tanítását nem írott formában közölte, hanem egy szervezetre, az Egyházra bízta. E szervezetnek hivatása közölni mindazon kegyelmeket, melyek az üdvösség érdekében szükségesek. E szervezetet Krisztus két részre osztotta, úgymint a tanító és tanuló Egyházra. Az első a krisztusi küldetés alapján közli és magyarázza Krisztus tanítását, az utóbbi pedig azt befogadja.

Krisztus apostolainak hatalmat ad arra, hogy tanítsanak, kereszteljének, áldozatot mutassanak be és a híveket vezessék. „Amint engem küldött az Atya, úgy küldelek én is titeket” (Jn 20,21). E hatalom közléssel alapítja meg Krisztus az egyházi rend szentségét. E szentségben megvan a krisztusi rendelés, a külső jel (kézföltétel, hatalom közlés), megvan a belső malaszt (szentségek kiszolgáltatására való hatalom). Az apostolok halála után a hatalom a küldetés révén átszállott az általuk küldött ún. püspökökre és áldozópapokra. Az egyházi rendnek két csoportját különböztetjük meg, ún. nagyobb és kisebb rendeket. A nagyobb rendek közül a püspök, pap és szerpapi szentség jellegű, míg az alszerpapi és a négy kisebb rend nem szentség jellegű. Mind a három nagyobb rend kiszolgáltatása krisztusi rendelésen épül és a Krisztus által adott egyházi hatalomnak megosztását képviseli. A szerpapi jogai a tanítás, keresztelés és áldoztatás; a pap jogai: áldozatbemutatás, tanítás és a szentségek legfőbbjének kiosztása; a püspök pedig a papi hatalom teljességét bírja.

Az egyházi rendet felveheti minden megkeresztelt ember, aki a megkívánt erkölcsi előélettel és képzettséggel rendelkezik. Ezen föltétlenül kívül – ellentétben a görög Egyházzal – a római Egyház a nőtlen életet is föltétlenül megköveteli (coelibatus). Ez utóbbi rendelkezés célja, hogy az Egyház szolgálatára rendelt pap minden más köteletől menten, teljes tüzetességgel és önfeláldozással szolgálhassa a lelkek ügyét.

Az egyházi rend fölvételében bizonyos rend követendő, ti. az alsó fokozatok felvétele előzi meg a felsőket.

E szentség kiszolgáltatója a püspök, ki az apostol utódja s így a Krisztustól nyert isteni küldetésnek továbbítója.

A protestáns vallásokban az egyházi rend szentsége hiányzik, mert az ő felfogásuk szerint Krisztus nem az apostoloknak, hanem az egész népnek adta a hatalom teljesítését és így nincs szükség hatalom közlésre sem. Ez magyarázza azt, hogy a protestáns vallások nem Krisztus rendelése alapján szentelik fel a papokat, hanem mivel minden hívő már pap, egyszerű választással nyeri meg a hatalmat.

7. A házasság szentsége

Az ember bármennyire individuum is, mégis társadalmi együttélésre teremtett lény. Ennek alapján a lelkek közösségén alapuló életszövetség, amely egy miniatűr társadalomnak, a családnak alapja. A családalapítás tehát az élet egy igen fontos mozzanata, melyet Krisztus szentségi rangra emelt. A Krisztus rendelte szöveg szerint nincs ugyan az Evangéliumban, de Szt. Pál beszél róla és a tradíció is emellett szól. Külső jel a két házasulandó egybehangzó kijelentése, amely szerint egymás iránt hűséget fogadnak. A belső malaszt az az isteni erő, mely a közös terhek viselésére képesít. E szentség felbonthatatlan szövetség (Amit Isten összekötött, ember fel nem bonthat). Fölvevője és kiszolgáltatója ugyanaz (ti. a házasulandók). A pap csupán a tanú szerepét tölti be. Felvételét bontó, vagy tiltó akadályok hátráltatják. A bontó akadályok azok, melyek fennállása esetén a házasság érvénytelen (pl.

vérokonség). Tiltó okok olyanok, melyek ha fõn is vannak, a házasság érvényes, de tilos.

A házasság megkötésének módja a „forma tridentina” szerint történik. Ez azt jelenti, hogy a házasságot 2 tanú és az illetékes plébános jelenlétében kell megkötöni. A kérdést újabban a „Ne temere” és a „Provida” bullák rendezték. Mivel az újabb polgári törvénykönyvek a házasság kérdéseit is jogkörükbe vonták, nem ritka az állam és az Egyház összeütközése. Ennek okai: mások a házassági akadályok az Egyház és az állam előtt; az Egyház soha, az állam pedig egyes esetekben érvényes házasságokat is felbont; az Egyház új házasságot ezeknek nem enged; a gyermekek vallása körüli problémák...

A polgári házasság az állam előtt feltétlen megkötendõ, mert a gyermekek törvényessége és a vele kapcsolatos elõjogok csak ez esetben nyerhetõk el.

*

EGYHÁZ

1. Az Egyház alapítása és szervezete

A vallások tartalma szerint egyszerűen vallásosnak nevezzük azt az embert, aki hisz Istenben; kereszténynek, aki hisz Krisztusban; katolikusnak, aki hisz az Egyházban, ki Krisztust követi.

Vajon alapított-e Krisztus egy szervezetet, mely Őt közvetítse? A protestánsok tagadólag felelnek. De ezzel szemben áll az a tény, hogy Krisztus különbséget tesz egyszerű követõi és azok vezetõi közt. Apostolokat választ, különös hatalommal ruházta fel õket és a Szentlélek erejével megerősítve nyájának pásztorává teszi õket. E képletes kifejezés pedig azt foglalja magában, hogy az apostolok valóban Krisztust közlik. A Szentírásban ui. olvashatjuk, hogy Krisztus **tanítói, papi** hatalmat adott és õrájuk hízta az Egyház kormányzását. „Amint engem küldött az Atya, úgy küldelek én is titeket” (Jn 20,21). Íme, Krisztus isteni küldetése és ebbõl kifolyólag az apostolok isteni küldetése: „Menjetek tehát, tegyetek tanítványommá minden népet, kereszteljétek meg õket az Atya és Fiú és Szentlélek nevében” (Mt 28,19).E szövegek elsõ része a tanítás közlésével, a második része a kegyelmek közlésével bízza meg az apostolokat. De hol látjuk ezen hatalom érvényesülését? A Szentírás beszél arról, hogy az apostolok tényleg tanítottak, kereszteltek, közvetítették a Szentlelket híveikkel és kenyértörésben is állhatatosak voltak. Így tehát nyilvánvaló, hogy az ókeresztény Egyházban a hatalom az apostoloknak adatott. Egyeseket azután „per impositionem manum” utódaikká tették, ami azt mutatja, hogy e külsõ jellel adták tovább az isteni hatalmat.

Egyforma hatalmat adott-e Krisztus minden apostolának? A felelet tagadó, mert Pétert kiválasztotta és a többiek fejévé tette: „Te Péter vagy. Erre a sziklára építem Egyházamat és a pokol kapui nem vesznek erõt rajta. Neked adom a mennyek országa kulcsait. Amit megkötsz a földön, megkötött lesz a mennyben is, és amit föloldasz a földön, a mennyben is föloldott lesz... Legeltesd bárányaimat” (Mt 16,18-19 és Jn 21,15). A fõhatalmat Péter csakugyan gyakorolta. A Szentírásban olvassuk, hogy õ beszél pünkösdkor, õ határozza el, hogy pogányok is felvehetõk az Egyházba, õ hirdeti ki az elsõ apostoli gyûlést, vele akar találkozni és tanításait megismerni a megtért Szt. Pál. Őt említik az apostolok sorában elsõnek maguk az evangélisták is. A tradíció is emellett szól, mert a fõhatalmat mindig a római püspök, Szt. Péter egyenes utódja vindikálta magának.

Így áll elénk tehát Krisztus szervezése alapján az Egyház mint elõjárókból és alattvalókból álló szervezet, melynek vezetõi közül egy a fõ és a fõpásztor irányítása mellett közlik a tanítói és kegyelemosztói hatalom révén Krisztust az apostolok egyenes utódai, a püspökök.

2. Az Egyház kiválóságai és ismertetőjegyei

Krisztus Egyházát olyanná akarta tenni, mely állandóan közölhesse Őt. Azért megígéri, hogy vele lesz mindörökké, hogy a vigasztaló Szentlelket küldi neki, hogy csakis általa nyer üdvöt a világ. Így lesz az Egyház csalhatatlan, fogyatkozhatatlan és egyedül üdvözítõ. Az elsõ jelenti, hogy a hit és erkölcs dolgában nem vezetheti tévútra híveit, a második, hogy a depositum fidei-ben nem fogyatkozhat meg. Az utolsó pedig, hogy az Egyház révén érhető el egyenesen az üdvösség. De az utóbbiból nem folyik az, hogy minden katolikus üdvözüln, a másvallású pedig elkárhozik. A katolikus részérõl tettek és élet szükséges. A nem katolikus pedig, ha hitét igaznak tartja és azt teljesíti és kész az üdvösségre szolgáló eszközt megragadni, elnyerheti az üdvösséget. Az ilyenek tartoznak lelkületileg az Egyházba.

Ámde a sok egyház közül melyik Krisztus igaz Egyháza? A legközelebbi felelet ez volna: amelyik Krisztust igazán tanítja. Ámde mivel épp ez a kérdés, azért ismertetőjegynek el nem fogadható. Az ismertetőjegy kérdésében Krisztus tervei és tettei az irányítók.

a) Egy fejet rendelt, egységes hitet tanított, egyféle kegyelmi eszközöket rendelt. Tehát az Egyháznak **egy**-nek kell lennie.

b) A lelki tökéletesség közlőjének tervezte Egyházát, tehát úgy tanaiban, mint tagjaiban **szent**-nek kell lennie.

c) Mindenki számára szerette az üdvöt, tehát Egyházának egyetemes jelleggel kell bírnia, vagyis **általános**.

d) Végül apostolaira bízta és őket ruházta fel tanítói, papi hatalommal, őket bízta meg a hatalom további közlésével, tehát az Ő Egyházának az apostolokkal szoros kapcsolatban kell lennie. Az igaz Egyház tehát: **apostoli**.

De melyik egyházra illenek ezek? Csak a keresztény vallásokról beszélhetünk, mert hisz Krisztusban csak a keresztény hisz.

A protestáns vallásnak nincs egy feje sem, egész precíz hitbeli egysége nem rendelkezik kegyelem bőségével. Alapítójában a szentség kiváló jegyei nem találhatóak, sőt az egyéni kifejlődésre sem ad oly mérvű segítyt, hogy szentnek mondhatnók, általános jellege is hiányzik, mert országoként más és más. Apostoliságát pedig épp a reformáció maga szakítja meg. Így csupán a katolikus vallás lesz olyan, mely Krisztus terveit valósítja, mert hisz benne valósul az: egység, szentség, általánosság és apostoliság.

3. A pápa csalhatatlanságáról

A katolikus tan szerint az egyetemes Egyházon kívül, amelyet a püspökök a pápával együtt képviselnek, a pápa egyedül is tévmentes a hit és erkölcs dolgában, amidőn mint az egész Egyház feje ex cathedra tanítja az egész egyetemes Egyházat. Már maga a tétel mutatja, hogy itt nem arról van szó, hogy a pápa mindig csak igazat szólhat, vagy hogy sohasem tévedhet, hanem arról, hogy midőn mint Krisztus helyettese beszél és az egész Egyházat vezeti, kivételes helyzetet képvisel és a **hit – erkölcs dolgában** nem tévedhet. E tétel igazolásának elsősorban azt kell nézni, vajon Krisztus megadta-e Szt. Péternek a privilégiumot, másodsorban vajon átszállott-e ezen hatalom s gyakorolták-e Szt. Péter törvényes utódai? Minő hatalmat adott Krisztus Szt. Péternek? „Te Péter vagy, erre a sziklára építem Egyházamat” (Mt 16,18). Ebből következik, hogy sziklának tervezte, melyen rendületlenül állhat Anyaszentegyháza és a pokol kapui sem vesznek erőt rajta. Vagyis híveit tévedésekbe nem vezetheti. „Simon, Simon, a sátán kikért titeket, hogy megrostáljon, mint a búzát. Én azonban imádkoztam érted, hogy meg ne fogyatkozzék a hited, hogy te egykor megtérve megerősítsd testvéreidet” (Lk 22,31-32). Itt egyenesen arról van szó, hogy a sátán kísértése idején Szt. Péter legyen, aki Atyja fiait megerősítse.

De vajon mi a helyzet a törvényes utódokat illetőleg? Mivel az elődök jogai az utódokra szállnak, azért inkább az a kérdés: vajon tudatában voltak-e a római püspökök a hatalomnak s gyakorolták-e azt?

a) Római Kelemen szt. János életében elintézi a korintusiak vitáját.

b) Szt. Ignác antióchiai püspök úgy ír a római Egyházról, mint az összesek legkiválóbbikáról.

c) A keresztelési vitában II. Sixtushoz fordul az alexandriai Dénes döntésért.

d) Szt. Cilpodan István pápához fordul.

e) Basilides és Marcialis spanyol püspökök, akiket a tartományi zsinat megfosztott hivatalától, a pápához fellebbeztek (251-ben).

f) A Niceai Zsinaton a pápa követői elnökölnék s határozatukat a pápa erősíti meg.

g) Általános az a köztudomásszerű felfogás (Szt. Ágoston): „Roma loquata, causa finita”. Mind ezekből az következik, hogy ámbár csak a Vatikáni Zsinat mondta ki hitcikkelynek a pápa csalhatatlanságát, mégis az Egyháznak ezen hite visszanyúlik az Ősegyházra, s az egész azon épül, hogy Krisztus valóban állított helyettest, aki kivételes helyzetet képviselve, Őt a hit és erkölcs dolgában tévmentesen képviselje.

AVÉGSŐ DOLGOKRÓL

Hozzáánk legközelebb álló igazságnak az látszik, amit maga a természet mond. Ha lélek vágyait tekintjük, azt látjuk, hogy az egész egyetemes emberiségnek három igénye van. Igényli az életet. Igényli a boldogságot. Igényli az igazságot. E hármas igény minden ember lelkében fellelhető, épp ezért szükséges, hogy ezen igényeknek felelete legyen. Ugyanis egyetemes igények nem lehetnek pusztán vágyak, melyek sohasem teljesülhetnek.

Ámde az első igény a földön nem nyer kielégítést, hiszen az élet végén a halál áll. De nem nyer kielégítést a második sem, mert hisz nem akad ember, aki a boldogságnak teljességét bírná. Nem nyer kielégítést a harmadik sem, mert hisz teljes igazság nincs a földön. Hol nyerhet tehát kielégítést a lélek igénye? A hit azt feleli reá: egy másik életben. Olyan életben, mely a megkezdett földinek folytatása. Ez az örök élet.

Ámde a túlvilági élet, mert egyetemesen folytatása a földinek, nem lehet mindenkire nézve egyforma. Nem pedig azért, mert a földi élet is egyedenként változó. Akinek a földi élete az isteni törvényekkel egyezik, annak a túlvilági élete is ezen irányban nyer folytatást. Viszont akinek az isteni törvényekkel ellenkezik, azé az isteni törvény végérvénnyé fog ismétlődni. Ez az igazság igényeinek kielégítése.

Ámde a boldogság igényei is fellépnek az életben. Ennek kielégítése nem lehet az igazság rovására. Épp ezért beszél a hit nem csupán fokozott boldogságról, hanem büntetésről is. Az Evangélium szerint a túlvilági boldogság az élet tökéletes folyása, ennek a gyötrelmei nélkül, a túlvilági szenvedés pedig bűnhődés és az isteni törvények végérvényessége.

Hogy miben áll a boldogság és miből a bűnhődés, arról képletesen beszél az Evangélium és homályos sejtélemmel bír csupán az ész. Az Evangélium szerint az Isten országába jutunk, Őt színről színre látjuk. Ez a boldogság.

Toletus szenvedést, lelkiismeret-furdalást említ osztályrészül a kárhozottaknak. Az ész úgy próbálja megközelíteni, hogy maga elé állítja a boldogság és szenvedés fogalmát, mindkettőt felfokozza és ebben akarja megállapítani a túlvilág mibenlétét. A túlvilági életben mentesül az ember az anyagi élettől és ezért az Evangélium szerint mind a boldogság, mind a szenvedés földi gondolattal megközelíthető, de ki nem meríthető. Magának a túlvilági életnek gondolata az élet legszebb gondolata, hiszen tulajdonképpen ez ad értéket a földi életnek. Enélkül csak töredékes és nem befejezett az élet. Kiürítése volna az életnek, nem pedig gyűjtés, mely után még kifejlődés következne. Gyertya lenne az élet, mely elég, nem pedig kőszételep, mely energiákat fejleszt és juttat más alakban a kifejlődésre. A túlvilági életben kel újra életre minden energia, mely a lélek mélyén lappang. Ezen felfogás mellett lesz érvényes az emberi cselekvés, mert hiszen míg az anyagi dolgok eseményei ideig tartó hatásúak, addig a lélek tettei örök életűek. Így jut befejezettséghez a lélek, aki igényli magát az Isten közelségét. Így jut Krisztushoz, Akiben nyeri meg a tökéletes boldogságot.

Az örök élet gondolata **felemelő** és nemes lélek indítéka. Ijesztő formában csak azok előtt jelenik meg, kiknek az Isten igazsága előtt **remegniük** kell. „Qualis vita, mors ita”. Akinek élete ellentétes az isteni törvényekkel, az előtt félelmetes lehet a halál után következő örök élet gondolata. De ki az Istenért és a lelke üdvéért élt, az előtt örvendetes, mert hiszen a halál csupán átlépés a részleges életből a befejezett életbe.

* *

SZENTHÁROMSÁGRÓL

I. előadás: Amikor az ész Isten felé fordul

Bev.: Az ész mindig kutatva kutat, próbálja elméjével lemérni a körülötte levő tárgyakat és azokat súly, kémiai összetétel, fizikai szempontból mérlegelni, azaz ítéletet alkotni. Az ész tulajdonképpen felvevő. – Maga ez a tény rámutat erre és az észnek tulajdonképpeni hivatása a tárgyak, jegyeik titkos törvényeinek leleplezése és gyakorlati felhasználása. Véges eszköz közelít a véges világhoz. Ha mármost a véges eszű a végtelenhez jut, akkor az első pillanatban világos, hogy annak léttartalmát, egész belső értékét meg sem közelítheti, nemhogy kimerítheti.

1. Isten a végtelen. – **Nem érintjük** most azt a kérdést, **hogy a véges ember a Végtelentől (szár-**

mazik), azt sem érintjük, hogyan teremthet a Végtelen végest. Csak azt a függést hangsúlyozzuk, hogy a Végtelentől kell függnie mindennek, és amennyit a Végtelen közöl a végessel, annyit tud ő értékesíteni. S mert a véges ember a szellemiségnek csak kis körét birtokolja és az Isten lényegét csak tükröképben hordja, azért a Teremtőhöz csak mint első okhoz, ősokhoz tud jutni, de nem tudja kimeríteni a Teremtőnek belső életét. – Ez annyit jelent, hogy mivel az ember egy létsorban utolsó, de legtökéletesebb, ezen a soron vissza tud menni az Elsőhöz, de sohasem fogja tudni megérteni az Első lényegét. – Egy láncsorban a legelső szem a kampó, és az előző láncszem nem tudná következtetni a következőről, hogy az kampó. Az az ősvita, hogy mi volt az első: a tyúk, vagy a tojás. Erre csak az a felelet, hogy a tyúk, mert a valaminek kell az elsőnek lennie, nem a lehetőségnek. – Az ember eltud menni a láncszemekre a kezdetig, de a kezdet belső tartalmát nem tudja megfogni. – Azt is figyelembe kell venni, hogy mindenki olyant tud megismerni, amilyen ő maga. Nem lehet az utód, a teremtett lét tökéletesebb, mit a Teremtő, de teremtmény csak annyit tud megismerni a Teremtőből, amennyit ő magában hordoz. – Istenről azt mondjuk, hogy Ő a legtökéletesebb. Istenről a legszebbet mondjuk, amikor azt mondjuk: mi Atyánk Isten! – Mivel csak olyant ismerhetünk meg, amilyenek magunk vagyunk, a Végtelent nem ismerhetjük meg. Az ember végnélküli, azt el tudja képzelni, hogy valami megkezdődött és nincs vége, de azt nem tudja elképzelni, hogy valami meg sem kezdődött és nincs vége.

2. Még kevésbé tudja Isten belső személyiségének, belső életének kérdését megismerni az ember, mert a Szentháromság kérdése akörül mozog, hogy kicsoda a belső világban az Isten. – A lét legősibb értelme a reláció, a kapcsolat. Ez annyira ősi, hogy az Istenben is belső kapcsolat van, az Istenség atyáságában, a Szellem fiúságában, és a Lélek akarati szeretetében. Érthető ezek alapján, hogy az Isten létét megközelítjük, de kevésbé fogjuk megközelíteni a Végtelennek belső életét. Tehát van misztérium, kell misztériumnak lennie. – Ne is azt kívánjuk, hogy ha eddig nem ismertük a Szentháromságot, most megismerjük. Eddig zavartabban állt előttünk, most annak kinyilatkoztatott, de misztériumba ívelő ..... mint tényt látjuk a belső tartalmát. Egy-két hasonlattal megvilágítjuk és gyakorlati értékét az emberre vonatkoztatva magunkra fogjuk alkalmazni. – Misztériumba torkollik végén is minden, ami Istenre vonatkozik. Egyik az Isten belső valóságának kérdése (örök szellemiség), másik pedig Isten tudatos életének kérdése (Szentháromság).

Bef.: Ne ijedjünk meg, hogy misztériumba torkollunk. Nemcsak az a tétel igaz, hogy az Isten belső élete torkollik misztériumba, hanem nincs egyetlen ismeret, amely nem misztériumba torkollik, és ez a misztériumba torkolló kinyilatkoztatott igazság ránk nézve rendkívül sok fontos gyakorlati valóságot közöl.

II. előadás: A misztérium értelme

Bev.: Minden probléma úgy születik, hogy az ember kutató szemmel, értelemmel akar a gyökérzetekhez lejutni, és érdekes, hogy minél mélyebbre száll, annál ködösebb lesz a legelemibbnek látszó igazság. – Amikor azonban a kutató szem mind mélyebbre száll, eltűnik az egyszerű ismeret és helyette misztérium, titok, probléma lesz a legelemibb dolog.

1. Az értelem első lépése: kutat. Akármilyen problémát lát, úgy tesz, mint az alagutat fűrő ember: vakmerően nekimegy, hogy átjusson rajta. És az Isten úgy is teremtette az ember értelmét, hogy az olyan, mint a sugár, arra tör, hogy áthatoljon a dolgokon. Az értelem sugara pedig még a Röntgennél is mélyebb áthatolást követel és legrejtettebb igazságok mélyére akar leereszkedni. Tehát az értelemnek ezt a természetes vonását, hogy kutat, Isten adta; viszont ezt a nagy akciót nem tudja végezni, ha minden ismert. Kutatni csak ott lehet, ahol probléma van, vagyis az emberi szellemnek tárgyi igénye a probléma. Mert ha mindent ismer, nincs feszülés, nincs lendülés, pedig ez az emberi természetnek lényege, hiszen ha semmi sem problematikus, nincs erőfeszítés. Abban talál örömet, ha dolgozhat. A szellem nagy erőfeszítést igényel, ez a csemegéje. A probléma az emberi értelemnek, a kutatónak egyenesen kötelező anyaga, enélkül nem is dolgozhat a szellem.

2. A probléma előtt mindig megakad a szellem. A probléma önmagáról szólva azt mondja: **feladat** vagyok. És éppen az, hogy a szellem megakad, vált ki belőle – nem letörtséget, hanem próbálkozó erőfeszítést. Ha valaki nagy úton megy és gát, erdő, szikla áll vele szemben, a gyáva ember azt mondja: hazamegyek, a bátor utat keres, hogyan lehetne átmenni. Keresi, hogy ez ne legyen neki gátja. A gát azt igényli az embertől, hogy leküzdje. – Ha én a kutatásommal a problémának nekimegyek, akkor az válaszol nekem, megtagadja önmagát és egy parancsot diktál: oldj meg. Itt egy szfinksz, rá-

nézek a bamba arcára és ez ködös tekintettel azt mondja: oldj meg. És az embernek minden ilyen akadály, rejtély olyan feladat lesz, amivel foglalkozni akar, vagyis nemcsak tárgyként jelenik meg a probléma az ember előtt, hanem állandóan tevékenységet forszírozó és kiváltó tárgy lesz vele szemben. – Ez azért fontos, mert ebből azt látjuk, hogy maga a mi problémánk, a **Szentháromság problémája** – ha hozzájut az ész kutatva – megtorpan a mélységek előtt, arra szorítja az embert, hogy ez előtt a végtelen titokszerűség előtt kereső, kutató módon próbáljon közelébe férközni. – Annál is fontosabb ez és nagy jelentőségű, mert az ember lényegéhez tartozik a tevékenység, és ha nincs tárgy, ami körül állandóan mozog, a lélek úgy jár, mint a víz, amely ha zuhatagozva megy, kristályszerű, eleven és üde, de ha elterebélyesedik, sár, szemét, mocsár lesz belőle... Kik mennek tönkre? Az erőfeszítés nélkül tengődő emberek. Lett legyen anyagiakról, vagy szellemiekről szó, akiknek csak arra van gondjuk, hogy mindenük legyen és meglegyen. Az ilyenekből aztán olyan „Naturmensch”-félék lesznek. Lessing mondta: ha Isten megkérdezné, hogy földi életemben mit akarok, az igazság birtoklását, vagy az igazságra törés feszülésének nagy kínját, akkor az utóbbiért imádkoznék.

3. A probléma – az ember felé fordulva – **hódolatot és elismerést** követel a Végtelennel szemben. Ez már metafizikum. – Az 1) pontban azt mondtuk, hogy az ész tör a Végtelen felé. A 2) pontban: az ész megtorpan, és a Végtelen tilalmat diktál. A 3) pont szerint ez a tilalom azt mondja: a nem tevékeny ember nem képmásom. De képmásom, ha: hódolattal megállsz és elszerényedve előttem leborulsz. Vagyis mi azt mondanók, hogy amint az egész nagy természet az ő nagyszerűségével zengi a Sanctust, úgy a probléma, a misztikum rászorítja erre az embert, mert az ember könnyen büszke lenne, hogy mindent tud és kakofóniával kiszólna a nagy természetből. – Kell a problémának elszerényítő beszédje, hogy: ember, te is beállsz ebbe a nagy orcheszterbe és a Sanctust énekled. – Ez hozza meg azt az érdekes gondolatot, hogy az egész Szentírás az angyalok bűnét a büszkeségben, az öngöggben keresi, az Isten fölé emelkedésben („olyanokká lesztek, mint az Isten...”: 1Móz. 3,5). – Ez a probléma ráutal arra, hogy mennyire metafizikus a katolikus és mennyire naturális a vallások nagyobb része, sőt még a protestantizmus is hogy törekszik a misztikumból lehetőleg minél kevesebbet elfogadni. A Szentháromságot tartja, de az Eucharisziát nem. Óvakodik a misztikumtól, mert a humanisztikus világból nőtt ki, a humánomot, az embert kereste és tervszerűséggel ment szembe a divinummal. Hiszen a középkor a misztikum ellen ment, ebből született meg az az új irány, amely minél kevesebbet akar a divinumból.

Bef.: A probléma, a misztikum parancsoló hang és azt mondja: hódoljunk. – És csodálatos, hogy egy fajta ember nem hódol, a problémával szemben nem alázas, hanem büszke, szembeszálló. Ennek az életében lesznek ezek a problémák mindig bántók, mindig bizonytalanságot okozók, mindig kétkezdést hozók, mert a gög az Isten előtt nem tud megalázkodni, a gögös szívben nem tud gyökeret verni az Istennek égből küldött kegyelme.

III. előadás: A kinyilatkoztatás szava

Bev.: Ha az emberi értelem nem tudja elérni a Szentháromság mibenlétére a megoldó feleletet, akkor elzarándokol Istenhez és az Ő kinyilatkoztatásában keresi, hogy és mint tárja elénk ennek a nagy misztériumnak tényét, és milyen magyarázó, vagy tevékenységet jelző formákat találunk a kinyilatkoztatásban. – Ahol az emberi értelem nem talál megoldást, ott szól és megoldást nyújt Isten. – Lásuk, hogy hol beszél az Írás az Isten belső életéről az Ószövetségben és az Újszövetségben.

1. Mutat-e valami jelet az **Ószövetség** a Szentháromság dogmájára vonatkozólag? – Azt alapvetésben tudjuk, hogy az Ószövetség **előkészület**, tehát a dogma revelációjánál is bizonyára előkészület jellegű kifejezéseket fogunk hallani. Ez annál is világosabb lesz, mert maga az Ószövetség a megváltás előkészülete, és a Megváltó személye az Ószövetségben a legnagyobb ködösségben van, olyan célzásokban, melyek visszafelé megérthetők, de amikor elhangzottak, nem voltak érthetők. – Ha mármost az Ószövetséget nézzük, az első, ami feltűnik az Istenről, hogy mint Teremtő szerepel. Istenről mint Teremtőről van szó és azt a mondatot színezi részletekben az Írás, hogy minden, ami jó és szép, az Istentől, – és minden, ami rossz, az embertől van. Ebbe cseng bele, hogy még az ígélet is, ami a megváltásra vonatkozik, a segítség, kegyelemközlés, próféta-küldés, mind az Istentől mint előkészület szerepel, és ami ez ellen van, a bálványimádás, süllyedés, gonoszság, mind az embertől, a bűntől származik. – Az egy Isten teremtő volta áthúzódik az egész Ószövetségen, de már célzás jelentkezik a megváltás tényére. – Nem szabad azt keresni, hogy az Isten egyszülött Fiának megváltó-szerepe egyáltalán szóba jöhetne. Már Ábrahámnál találunk olyan helyet, ahol ő három emberrel találkozik, akikkel együtt megy, és nem azt mondja róluk az Írás, hogy angyalok, hanem hogy angyalok képében jelennek

meg. Itt már találunk arra célzást, hogy Istennel találkoztak. – Majd Izsáknál látjuk, hogy Jákob fia viaskodik valakivel, az Úr angyalával, küldöttjével, és azt írja az Írás, hogy „fent” látja Istent és az Úr áldásáért esedezik. Azt mondja, hogy a hely, ahol az Istennel találkozott, ahol harcban állt az Istennel és harcolt, hogy megáldja... Tehát az Isten áldását veszi. – Mózes Istenéről egyet tudunk, ahol a lényegét így határozza meg: „Jahve”, ami annyit jelent: „Én vagyok az aki vagyok.” (2Móz. 3,14). Ennek az Istenjelenségnek (tüzes csipkebokor) nincs direkt allúziója a Szentháromsággal, de a lét gyökérzetének legerősebb meghatározása szerepel. – Az Ószövetség több helyén – különösen a prófétáknál – van célzás arra, hogy aki jönni fog, az Emmánuel: velem az Úr; vagyis az fog jönni, aki Úr, sőt az is szerepel, hogy az Isten Fiának fog hivatni (Izaiás). – Tehát a próféták már arra tesznek célzást, hogy aki jön, az az emberi fogalmakon és kereteken túl lesz, de nem arra, hogy az a második Isteni Személy.

2. Az **Újszövetség** az előkészület után a **beteljesedést** hozza. Tehát azok az igazságok, amelyek előbb csak megvillantak (Isten jósága, Megváltó-küldés, megbocsátás), az Újszövetségben egész erős ütemet kapnak és éppen ezért az Isten mibenléte, a Szentháromság is a kinyilatkoztatás teljességében egészen új megvilágítást és fénybe vetést kap. – Az első helyen Gábor főangyal üdvözlete, amikor a Szent Születet üdvözli, a Szentlélek erejéről szól („A Szentlélek ereje száll tereád” (Lk 1,35) – További megjelenése a Szentháromságnak Krisztus keresztelése, ahol az Atya szól, Krisztus jelen van: „Ez az én szerelmes Fiam...” (Mt 3,17), és galamb képében jelenik meg a Szentlélek. – Krisztus mindig úgy beszél az Atyáról, mint Akihez Ő közelebb van, mint a többi ember és mindig azt kéri a tanítványoktól, hogy majd ismerjék meg az Atyát. „Ha ismernétek engem, Atyámat is ismernétek. Mostantól fogva azonban ismeritek...” (Jn 14,7). Ezt nem értik. – Tehát Krisztus Önmagáról mint egylényegűről szól. – A legvilágosabban pedig akkor szól a Szentháromságról, amikor a tanítványokat keresztelni küldi. Azt mondja: „Menjetez tehát, tegyetek tanítványommá minden népet, kereszteljétek meg őket az Atya és Fiú és Szentlélek nevében...” (Mt 28,19-20). – Sőt a Szentlélekről sokszor szól, mikor távozásáról beszél: „A Vigasztaló pedig, akit az Atya nevében küld, megtanít majd mindenre és eszettekbe juttat mindent, amit mondtam nektek” (Jn 14,26) Ezt nem lehet másképpen értelmezni, mint Istennek Személyét, mert ha a Szentlélek csak fuvaltat, akkor nem lehet az a feladata, hogy amit Isten Fia mondott, eszünkbe juttassa. – A zsidók azon a ponton fogták szaván, hogy mikor ezt a kérdést kapta: „Te vagy-e a zsidók királya?” „Én vagyok”, felelte Jézus igenlően. (Mt 27,11).

Bef.: Mi következik mindebből? Az, hogy a kinyilatkoztatás beteljesülése az Isten belső életét is megvillantja, és amit az Ószövetség ködösen, sejtésszerűen említ, azt az Újszövetség beteljesülő formában így fogalmaz: az Atya mindenkinek atyja, Krisztus az Ő egyszülött Fia és a Szentlélek, a harmadik Isteni Személy, az isteni Szeretetnek a személyiségét képviselő valóság. Vagyis egy az Isten és három személy-formát mutat a kinyilatkoztatás.

IV. előadás: Mit szól mindezekhez az Egyház tanítása?

Bev.: Az Egyház sohasem több, mint a kinyilatkoztatás hirdetője, legfeljebb annyit tehetünk hozzá, hogy a kinyilatkoztatás megvilágítója. Mert a kinyilatkoztatás hirdetésére küldetett, azt hisszük róla, hogy a Szentlélek erőt ad neki, megvilágosítja, hogy amiket tanít, azt az Isten nevében közölje velünk. – Ebből következik, hogy az Egyház tanítását úgy kell néznünk, mint a kinyilatkoztatásnak velünk való közlését, és az Egyházat úgy kell tekintenünk, mint Istentől küldött kinyilatkoztató szervét az isteni Követnek, Krisztusnak.

1. Hogy mit tanít az **Egyház** a Szentháromságról, azt **eljárásából** látjuk. – Minden embert tényleg a Szentháromság nevében keresztel, és hogy ez nemcsak forma, hanem mind a három személyt Istennek tartja, onnan létezik, hogy Krisztust és a Szentlelket is mint Istennek Személyét tanítja. – Hogy ez a tanítás általános, azt onnan látjuk, hogy a liturgiában minden imát „in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti” kezdünk. Általános volt, hogy „per Dominum nostrum Jesum Christum” zártak mindent, minden imát. – Általános volt még a pogányoknál is, hogy a Galileait Istennek tartják a keresztények. – A mártírok életében látjuk: „ha nem dobsz tömjént az isteneknek, hanem annak a Galileainak, akkor az oroszánok elé vettetsz”. És ezt mind elszenvedték Krisztus nevében. – Az egész tradíció azt mutatta, hogy Krisztust tényleg Istennek tartották, sőt az arianizmus, amely Krisztus istenségéből le akart valamit faragni és azt mondta, hogy Krisztus csak homoiusios, azaz hasonló Istenhez, isteni és nem homousios, egylényegű. – Az Istenségnek tanítása annyira világos, hogy az egész első két-három század ebből a gondolatból élt, sőt az Eucharisztiaának a központtá való tétele azt jelentette, hogy az Is-

ten Fiának áldozati ténye újul meg és az áldozati Szent Kenyérből való részesedéssel az ember lesz isteni. Ez nem utólagos találmány, hanem a legrégebb iratoknak mindez a legpompásabb revelációja, ami arra vall, hogy az Egyház Krisztust Isten Fiának tartotta és a Szentlelket pedig a harmadik Isteni Személynek.

2. A Szentháromságról az első **Credo** visszanyúlik Kr.u. kb.100-200 közé. – A második, az Atanáz-féle, amely a IV. század vége, az V. század elejéről való, azt mondja: „Ez pedig a katolikus igazság, hogy egy Istent a Szentháromságban és Háromságot egységben tiszteljük, nem zavarván össze a Személyeket, sem nem választván el a lényeket. Más ugyanis az Atya személye, más a Fiúé és más a Szentléleké. Nincs azonban három Isten, hanem egy az Isten. Egyformán Úr az Atya, Úr a Fiú, Úr a Szentlélek és mégis nem három Úr, hanem csak egy Urunk van nekünk...”. – Az Atanáz-féle meghatározás és szimbólum a Szentháromság Személyeit már megkülönbözteti és az Istenségnek lényegét egységnek hirdeti. – Ezért a hitvallásért voltak azok az óriási eretnokségek, amelyek az egész keresztény ókort jellemzik. – A gnoszticizmus szintén a Fiú Istenségét tagadja. – Az Egyház azonban mindig nagyon vigyázott, hogy az eretnokségek tanítása be ne ivakodjék hitünkbe.

Bef.: Minden mondható, csak az nem, hogy a Szentháromság dogmatikája tárgyilag fejlődött. Ez annyira lényeges tana az egész kereszténységnek, hogy a Szentháromság tanítása különbözteti meg a keresztényt a nem kereszténytől. Annyira általános tanítása ez az Egyháznak, hogy ellene az újabb korban eretnokségek sem léptek fel.

V. előadás: Hogyan kísérletezik ezen a területen az emberi ész?

Bev.: Minden megismerhető az emberi szellem előtt kérdőjel és minden megoldás az emberi szellemnek felkiáltójel, mert maga az, amit keresek, így fordul felém: kinek tartasz te engem? – és a megoldás, a felelet: ennek vagy annak tartalak én téged. – Ugyanígy áll a helyzet a Szentháromság kérdésénél is. Ha látjuk, mit tanít a Szentírás, hogyan fogalmazza tételbe a kinyilatkoztatást, akkor kérdésünk az, hogy hogyan ér az emberi ész kutató útján ezekhez a fogalmi meghatározásokhoz. – Az egész vizsgálódás két területre toródik: az egyik az Istenségnek háromszemélyi egységére, a másik a Személyek Istenségére.

1. **Az emberi szellemnek nem megközelíthetetlen igazsága ez**, sőt az Egyház dogmatikus tanítása, hogy az ész Istent megközelíti és megismeri, de csak a létét. Az tehát nem szellemi probléma, hogy van-e Isten. Az sem szellemi probléma, hogy az Isten végnélküli, tökéletes stb. A probléma ott kezdődik, amikor az Istenség belső élete három személyben állítatik elénk. A háromság tehát a probléma az egységben. Meg tudja-e ezt közelíteni az ész? Tárgyilag megoldani nem fogja soha. Hasonló tételekben azonban megközelítheti, mert azt megérteni, hogy a Végtelen élete milyen, véges ésszel nem lehet, mert ha ki tudnánk méríteni a Végtelen mibenlétét, akkor nekünk is végteleneknek kell lennünk. Mi tehát csak véges ésszel véges képet tudunk teremteni. – Az Egyház dogmatörténelme mutatja, hogy ez a pont egyike a legvitatottabb dogmáknak, annál inkább, mert a második Isteni Személy földön járó emberalakban jelenik meg, és amint fellépett, mindjárt az a gondolat, hogyan lehet az Isten emberalakban, – és mégis több, mint én, hogyan szólhat Krisztus az Atyáról így: „én és az Atya egy vagyunk” (Jn 10,30), és hogyan hivatkozhat Krisztus arra, hogy „A Vigasztaló pedig, akit az Atya nevében küld, megtanít majd mindenre és eszetekbe juttat mindent, amit mondtam nektek” (Jn 14,26)? – Az Egyház dogmatörténelmében ezen a területen hallatlan viták voltak, mégpedig olyan viták, amelyek herezisek lettek. Ezeknek egyike az Atyát olyan értelemben tanította, hogy Ő szállt a földre mint persona. A másik vita az volt, hogy Krisztus nem lényegében azonos az Atyával (homousios), csak hasonló (homoiosios). A Szentlélekről meg azt tanították, hogy Ő Isten lelke. Ezekkel a fogalmakkal nem tudtak megbirkózni. – Vajon a bölcsélet hogy segített ezen? Maga a theologus apostolus, Szt. János kezdi mindjárt a meghatározással, hogy az Ige az Istentől született. Ez annyit akar jelenteni, hogy az Ő belső életének birtokosa és ezért az Egyház erre a szövegre apellálva az Isten Fiának mint örök Igének végnélküliségét, az Atyától való nem származását, hanem születését hirdeti, a Szentlélekről pedig azt a tételt jegecesíti ki, hogy az Atyától és a Fiútól származik. – Megértheti-e ezt a meghatározást az ember? Csak analógiával, mert ez csak egységben, Istenben van, meg nem közelítheti teljes mértékben. Amire hivatkozni szoktak, az az ember, akiben a lét, az értelem és az akarat háromsága alkot egyet. Ez csak annyiban hasonló, hogy működésben céloz a Szentháromságra, mivel sem az értelem, sem az akarat nem teljesen az ember. Ez a magyarázat is csak annyit tesz, hogy ráutal arra, hogy az emberi életben van reflexe a Szentháromságnak, lévén természetében is részes az ember az Isten-

ségből, tehát valami a Szentháromságból benne is csillan.

2. A második a Személyek Istensége. Ennek megértése könnyebb. Ez is misztérium, de ez könnyebb, mert ez appropriáció, tehát az Isteni Személyeknek működést tulajdonítunk. A Teremtőt, Megváltót és Megszentelőt kifelé való tevékenységükben könnyebb elképzelni. – Az Atyaistent Teremtőnek tekinteni, a környező világ urának és létesítőjének, a földön járt Krisztust az Isten Egyszülöttjének és az ember megváltójának és a Szentlelket, a Megszentelőt, a lelkünket kegyelemmel telítőnek. – Ezt a hármas tevékenységet személylété tenni azért könnyű, mert az Isten Személyét mint Atyát el tudom a teremtményből gondolni, Krisztus Személye jelen van az életünkben, a Szentlélek erejét pedig a kegyelem indításában érzi az ember. – Ha most egyenként akarjuk venni, hogy értelmezi az Isten külön személyiségét az emberi szellem, akkor mindig azt kell mondani: abban a tevékenységben, amelyet neki tulajdonítunk, tehát az Atyának a teremtést, a második Isteni Személynek a megváltást és a harmadik Isteni Személynek a megszentelést tulajdonítjuk. – Ha mármost ezeknek a személyiségét nézzük, így kell az észnek a róla való beszédformulát teológiai fogalmazni: mindegyik Személy az Istenség teljének birtokosa, de tudatos Én. Én az Isten – a Teremtő, Én, önbíró a Fiú, Én, önbíró a Szentlélek. – Az azonban bizonyos, hogy az értelem előtt nem meggyőzően bizonyítottunk, és nem lehetetlennek léteznek az a háromság, hogy a természet azonossága három személyben jelentkezik. – És miért nem ellenkezik ez az emberi észszel? Mert a Végtelen minden tökéletességet kell, hogy hordjon és a legnagyobb tökéletesség a személyiség. Tehát ha nem külön személy volna az Atya, Fiú, Szentlélek, akkor nem lehetne igaz a kinyilatkoztatás szava, hogy Isten Krisztus, Isten a Szentlélek, mert akkor valamit a tökéletességből nem birtokolna. – Isten azonban nem lehetne belsőleg csak egység, mert az élet és valóság leglényegesebb pontja a viszonylagosság, ami nem azt jelenti, hogy viszonyban vagyok távolságban, korban, nemben másokhoz, hanem hogy az ember, a lét nem elszigetelt, hanem összefüggő kapcsolat. Isten azonban nem lehet függésben kifelé, csak Önmagával. – Természetes, hogy a misztérium misztérium marad, és az emberi ész csak addig jut, hogy nincs elfogadhatatlan ellentét, mert ha azt mondanák, hogy az egy az három, ez lehetetlen. Egy a természet és három a személy, de hogy egy természet és egy személy három természet és három személy legyen, az az emberi észnek szembemenő megtagadása.

Bef. És ha eddig eljut az emberi ész, akkor meg tud nyugodni a kinyilatkoztatásnak ebben a nagy misztériumában, de kérdéssé teszi, vajon van-e ennek az emberi életre is értéke, hogy ez a nehéz hittitok kinyilatkoztatott tételként áll az ember előtt....

VI. előadás: Az ész próbálkozása után milyen eretnokségek léptek fel a Szentháromság tana körül?

Bev.: A kinyilatkoztatás és az ész olyan viszonyban van egymással, hogy az egyik közlő, a másik pedig részletekre bontó és értelmező. Természetes, hogy a kinyilatkoztatásnak elég ködösen hangzó tételei csak akkor lesznek kipallérozottan, keményen csengő igazságok, ha az ész azokat formába önti, és amíg a formába öntés megtörténik, addig az ész és az ész „szolgái” sok tévedést hoznak, mert az igazság tulajdonképpen a tévedések cáfolata, bontogatása nyomán lép teljesen kristálytiszt formában az emberek elé. Így áll az, hogy a Szentháromság tanának is értelmi megvilágosítása, pregnáns szavakba öntése több eretnokség születését hozta.

1. Az első eretnokségek azok, amelyek magára az Istenre vonatkoznak. – Ezek között a leglényegesebb a **gnózis** a keresztény őskorban, ami annyit jelent, hogy az Istenről mélyebb ismeret szerzendő és ez a mélyebb ismeret olyan formában szereztetett meg, hogy **gnosztizmus** címen eretnokséggé lett. Lényege, hogy Isten olyan módon teremt, hogy önmagából emanál eonokat, akik kevésbé tökéletesek, mint az Isten. Ilyenek Krisztus, a Szentlélek, angyalok, emberek és a legutolsó fajtájú lények. Ez az emanációs elmélet. – Ezzel szemben az Egyház azt tanítja, hogy Isten teremt, de nem a végtelen tökéletességből valamilyen elvonással kevésbé tökéleteseket, hanem a teremtésnek az a lényege, hogy megközelíthetetlen a végtelen a végesnek és nincsenek átmenetek, mert ami végtelen, az minden, ami véges, az semmi. Így tehát Krisztus nem illeszthető be ebbe az eon-szériába, mert akkor egyetlen tétel volna igazság, hogy Krisztus nem Isten. – A második eretnokség, amely ugyancsak az Istenre mint Atyára vonatkozik, a **patripasszianizmus**, ami annyit jelent, hogy a keresztben szenvedő Krisztus tulajdonképpen az Atya, tehát az Atya szenvedett és önmaga tett önmagának elégtételt. Ezt az eretnokséget éppen e miatt a tétel miatt vetette el az Egyház, mert ez az észnek ellentét; de természetesen a kinyilatkoztatás volt a döntő, amennyiben az Atyát, Fiút és a Szentlelket háromnak mondja a Szentírás

és sohasem mondja, hogy az Atya szenved, hanem, hogy „úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta oda, hogy mindaz, aki hisz benne, el ne vesszen, hanem örökké éljen” (Jn 3,16).

2. Krisztus Személye került legjobban az eretnkségek vitájának középpontjába, mert azt a gondolatot kell kidolgozni, hogy a földön járó, emberalakban köztünk élő, édesanyától született, szenvedő, meghaló Krisztus az Istenséggel legszorosabb kapcsolatban legyen és főként **egylényegű**. Ennek kialakulása a leghosszabb elméleti és teológiai viták eredménye. Ennek a vitának egy Árius nevű presbiter volt a felvetője. Szt. Atanáz vívta a legkeményebb harcot akörül, hogy vajon Krisztus ember-e, vagy Isten. – Itt szerepel az annyit emlegetett homousios és homoiusios, ami arra vall, hogy a vita azon a ponton forgott, hogyan lehet meghatározni az istenségnek, Krisztus Személyének lényegét, hiszen mindjárt látni fogjuk, hogy a lényeg és a természet terminológiája körül voltak a viták. – Mi a lényeg Krisztusban, személyiségének és természetének lényege? Az vitán felül áll, hogy Krisztus született; Isten nem született. Krisztus meghalt; Isten nem halhat meg. Ezek mind olyan tulajdonságok, amelyek Istenről nem mondhatók közvetlenül, csak az emberi természetben élő Istenről. – Ennek a vitának a Niceai Zsinat vet véget, amikor a niceai hitvallás Krisztus istenségét így határozza meg: Krisztus, a második Isteni Személy, az Atyától született, egylényegű az Atyával, de különálló Személy az Atyától. – Ugyanennek a vitának másik formája: az ember Krisztusnak emberségét próbálta tagadni (az első ugyanis istenségét tagadta), mégpedig olyan formában, hogy azt mondotta, hogy amit Krisztusnak látunk, az egy látszat-dokumen, ezért **doketistáknak** is hívták őket. Azt állították, hogy Krisztus nem is ember, csak Isten, aminek az a nehézsége, hogy Isten nem halhat meg engesztelésül az Isten számára; az Isten lényegét hordozó emberi természetben élő Krisztus meghalt. – Krisztus Személye körül ezután az Ő akaratának és természetének megoldása volt a vita tárgya. Itt az egyik eretnkség volt a **monoteletizmus**, a másik a **monofizitizmus**. Az első szerint Isten mindig csak mint Isten akaratott, a második annyit jelent, hogy az Ő természete is egy, nincs emberi természet. – Az elsőnek elmentmond, hogy ha Krisztusnak csak isteni akarata van, hogy mondotta, hogy „Abba, Atyám... neked minden lehetséges: Vedd el tőlem ezt a kelyhet, de ne az legyen, amit én akarok, hanem amit te” (Mk 14,36)? és „Én Istenem, Én Istenem, miért hagytál el engem?” (Mk 15,34)? – A monoteletizmus nem látszik igazoltnak, ebben nem látszik Krisztus emberi jósága. – A monofizitizmusnál nyilvánvalóan túlzott az az isteniesítés, mert nem bírja azokat a gondolatokat, hogy Krisztus evett, könnyezett, elfáradt. Ezekről szabadulni akartak, mondván, hogy Krisztusnak nincs is emberi természete. Ebben viszszacseng a doketizmus. – Ezzel szemben az Egyház így fogalmazza tételét: Krisztusban egy a személyiség és kettő a természet. Krisztus meghalt emberi természetén keresztül, evett emberi természetén keresztül és Istent látja isteni természetén keresztül.

3. A Szentlélekről szóló tanításokban kevesebb eretnkség van, azért mert a pneuma, a lélek úgy szerepel a Szentírásban, mint amely mentes minden testitől, földitől. Ezt az ész legjobban közelíti meg, mert nem úgy szerepel mint ember, aki született, élt, meghalt, mint Krisztus, hanem a lélek a legdisztingváltabb fogalmi kör. – A Szentlélektől szóló eretnkség lényege az volt, ami a mostani görögkeletieket is elválasztja, azaz az Isten belső életének értelmezése, az egymáshoz tartozandóság viszonya, amit az Egyház így alkot tétellé: az Atyától a Fiú születik és a Szentlélek az Atyától és Fiútól származik. Ez inkább logikai vita volt és az ma is. Ez dogmatikai tétel, de olyan területen jár, amelyet csak a kinyilatkoztatással lehet megközelíteni és magyarázni. – Ennek a vitának a Nicea-konstantinápolyi Zsinat vet véget, amely a Szentléleknek az Atyától és Fiútól való származását határozza meg. – Szerepelt még néhány kisebb eretnkség a Szentlélekről, amelyek **egészen spiritualizálni** akarták a Szentlelket mondván, hogy minden a Lélek. Ez igaz dogmatikailag, de negatív fogalmazásban: hogy nincs Atya és Fiú – eretnkség. A földi életben is minden a lélek, de nem abban az értelemben, hogy nincs testünk, hanem hogy a lélek a döntő.

Bef.: Tulajdonképpen a Szentháromság kérdéséről szóló vitáknak és eretnkségeknek véső lezárása az Atanáz-féle szimbólumban jelenik meg, amely a legpontosabban határolja el azt a fogalmat, hogy az Isten lényegét három Személy birtokolja és Krisztus Személye két természetben él, isteni és emberi természetben, és így a három Isteni Személy törhetetlen egység olyan elgondolásban, hogy Isten az Atya, Isten a Fiú és Isten a Szentlélek. Három Személy az egy Isten, de nem három Isten az egy Isten.

VII. előadás: A Szentháromságról közölt igazságok gyakorlati alkalmazása

Bev.: A kinyilatkoztatásnak és az emberi elmének munkája együttesen pallérozza ki a fogalmakat,

közli a tartalomjelzés szavait és bizonyítja az embernek a helyes beszédmódot a legnagyobb titok kérdéséről. Fontos, hogy a kinyilatkoztatás fénye mellett és hogy az ész kutató munkája után, de még fontosabb az utóbbinál az, hogy az Egyház definíciói nyomán kell és tud az ember szólni a Szentháromságról gondolkodva, és annak pallérozott kifejezéseit kutatva abban a pontban kell megállapodni, hogy 1) hogyan kell beszélnünk a Szentháromságról mint egy Istenről és 2) hogyan kell beszélnünk Jézus Krisztusról mint az emberré lett Istenről.

1 A Szentháromságról a Szentírás és az Egyház is mindig úgy szól, hogy **egy az Isten három Személyben**. Ha ezt a formulát, amely kidolgozott dogmatikum, nem is láttatja első percben a Szentírás, de az Egyház ezt a tételt alakította ki dogmatikus formulájává, mert ezzel leszögezett egy nagy gondolatot, az egység gondolatát, amely vonatkozik az Istenség természeti tartalmára és a hármasságot, amely vonatkozik az Istenség három Személyére. – Ha tehát az Istenről beszélünk, akkor ha a Szentháromságról kereteiben akarunk szólni, akkor az Isten egy. Ez annyit jelent, hogy az isteni természet, az isteni lényeg, a lét, az ősök, a Végtelen, a Minden, az örök, az egység. Ha azonban a Szentháromságról mint belső életről beszélünk, akkor három személyiség van, három Én, öntudat: Atya, Fiú és Szentlélek. Tehát az egyik a létről beszél mint ősookról, ősválóról, mindenről, ez az egység, amely minden isteni Személyben teljesen végnélküli, azonos, oszthatatlan és egész. – Ha azonban a Személyekről beszélünk, akkor azt jelentjük ezzel, hogy az Isten belső élete nem az elszigeteltség egysége, hanem a hármasság Személyének szent kapcsolata. (Ez annyit akar jelenteni, hogy a Végtelen is önmagához, önnön belső világához viszonyban van. Nem elszigetelt élet. Az élet a reláció, mégpedig mivel az Isten természete a Végtelen, amely az értelemnél nem lehet kisebb, mint végtelen, a szeretet nem lehet kisebb, mint végtelen, a végtelenség pedig lényeges jegye a személyiség, mert ha akármilyen élő, vagy tárgyat veszek, amely nem tudja mondani, hogy „én”, az nem tökéletes, mert az önbírás a lét leg-tökéletesebb foka.)

2. A Szentháromságról szóló beszédünknek, akár tudományos beszédnek, második nagy kérdése: hogyan beszélhetünk mi dogmatikailag kialakított igazságok alapján Krisztusról. – Krisztusról a tanítás így szól: **Krisztus Isten Személyében, és ember és Isten természetében**. Krisztus nem két személy, sem nem két akarat, hanem egy személy és két természet. Ebből az következik, hogy Krisztusról mint alanyról állítható minden, ami emberi és isteni; emberi az emberi természetén keresztül és isteni az isteni természetén át. Tehát Krisztus sohasem született és sohasem halt meg, ez szintén mondható, mint isteni természetén keresztül. Sírt mint ember, szenvedett mint ember, de nem szenvedhetett mint Isten. – Éppen ezért, ha olyan mondatokat hallunk, amelyek Krisztusnak akár ajkáról csendülnek, mint „...az Atya nagyobb nálam” (Jn 14,28), akkor az úgy értelmezendő, hogy mint ember kisebb a Fiú, mint az Atya. – Krisztusról többször halljuk, hogy anyjáról, rokonairól beszél, a törzsről, amelyből származott; ez mind Krisztus isteni személyiségének emberi természete. – Ha ezt a pontos formulázást tudjuk, könnyű eligazodni azokon a dolgokon, amelyeken az ember sokszor megütközik. – Nem szabad azonban behódolni azoknak pietisztikus, misztikusan hangzó szónokoknak, akik érzelmet ébresztenek az emberben, akik túlzásokat magyaráznak. – Még azt kell hozzátenni, hogy Krisztus mint ember átmehetett az emberi élet szenvedésein, de mint Isten, ezeket nem szenvedhette. Benne az a különbség, hogy a végtelen szemlélet mellett az emberi természetén át a véges és töredékes felé.....

Bef.: Mire jó nekünk mindez? Egyrészt arra, hogy a kinyilatkoztatott igazságok dogmatikai formuláit megtanuljuk, másrészt, hogy a Szentháromság nehéz misztériumáról beszélve a fogalmi kereteket helyesen megtaláljuk és a csengő kifejezéseket kellő alkalommal alkalmazzuk, harmadszor, hogy a Szentháromságnak sok ellentétet mutató kérdésében világos beszédmódot tudjunk elsajátítani (egység és hármasság, istenség és emberség keveréke). – Kell, hogy elérjük azt a bizonyos útmutatást, amellyel az ember igazi katolikus tudattal, az Egyház tanításának megfelelően a kinyilatkoztatás alapján erről a hittitokról beszélni tud.

VIII. előadás: Az Isten, a Teremtő

Bev.: Ennél a résznél arról fogunk beszélni, hogy milyen külön tulajdonságokat, tevékenységeket tulajdonítunk mi az egyes isteni Személyeknek, és ezek közt az első tétel így szól: az Atya a Teremtő. – Ez természetesen nem olyan kizáró tétel, hogy az Atyaisten külön – kizárva a másik két Személyt – működik, hanem annyit jelent, hogy a teremtett világra vonatkoztatva az az akció, amely a létesítés akciója, az Atyának tulajdonítható.

1. Az Atya a Teremtő. Ez annyit jelent, hogy az „életet hozó”. Kerülni kell a fogalomban azt, hogy a semmiből terem; abban az értelemben kell kerülni, hogy a semmi nem egy alap, amelyből, hanem a nemlét nélkül, annak felhasználása nélkül létesíti a létet. Tehát nem azt jelenti, hogy vesz egy nagy semmit és teremt valamit, hanem hogy ami nem volt, azt teremt. Ennek a teremtő működésnek csak hasonló formáját tudjuk mi ésszel megközelíteni, mégpedig azért, mert semmi sem esik olyan távol az ember fogalmától, mint a semmi, mert ő valami, tehát megközelíteni a nemlétet lehetetlen, viszont a teremtést hasonlatban megközelíteni lehet. Én, az Isten képe teremthetek a fogalmi rendben világokat, aranyhegyeket, tündéregyütttest, szép virágokat, amelyek mind megszületnek a képzeletemben az én teremtő erőm folytán, és addig is vannak fent, amíg és fenntartom őket. Addig maradnak fenn az én gondolkodó fantáziám folytán, amíg én akarom. – Csak az a különbség, hogy amint az ember – mert ő is lehetőség- csak lehetőségeket tud teremteni, addig az Isten, a ténylegesség, mindent tényben teremt. A „van” gondolata a „van”, a lehető, a függő embernek a teremtménye függvény. Így közelíthető meg az a gondolat, hogy az Atya a Teremtő.

2. A többi isteni Személy részt vesz-e a teremtés munkájában? – kérdezheti az ember. Felelet: **a teremtés és létesítés az Istennek műve.** Az Istenség mint a Végtelen, a Minden, létesítheti a függő világot. Természetes, hogy a maga teljességében részt vesz, de csak appropriáció fogalmával kötött a teremtés ténye az Atyaisten fogalmához. – Vigyázni kell a teológiának ezen a területen, hogy ne kerüljön az ember abba a tévhitbe, hogy külön-külön való cselekvő szerepel. Ez emberi beszéd az Isten kifelé való tevékenységéről. – Eddig arról szoltunk, hogy az Isten belső élete milyen, most azt keressük, hogy kifelé való tevékenysége milyen. Ez is azonban csak emberi fogalom, mert „kifelé”, „befelé”, ezek a fogalmak emberiek. Az Isten, a Minden, nem léphet ki magából, nem vehet fel kapcsolatot a világgal. Csak amikor mi beszélünk az Isten világról, akkor emberi és teológiai formákkal jelezzük gondolatunkat, hogy az Istentől teremtvén kinek tulajdonítjuk az Istennek azt a tényét, hogy a világ van.

Bef.: Összefoglalva az egészet, azt mondhatjuk, hogy inkább a teremtés tényét kell lelki szemeink elé állítanunk, mint a teremtésnek fogalmi beállítását. Ez, hogy az Isten teremtését az Atyának tulajdonítjuk, ez fogalmi beállítás, nem exkluzívja a másik két Isteni Személynek. – Annyit akarunk megtanulni, hogy amikor a Szentháromságról beszélünk a külső világról való elgondolásainkkal, azokat a teológiai formákat használjuk, amiket most hallottunk. – Az első precíz teológiai forma az Atyáról: teremt a mindenséget, mindent, ami égben és földön van.

IX. előadás: A Fiú, a Megváltó

Bev.: A Fiúistennek tulajdonítjuk a megváltó művét. A Fiúisten működéséről sokkal többet tudunk, mint az Atyaistennek tulajdonított működésről, mert Istenember lévén az Ő élete a történelem keretében emberi szemek előtt pereg. Az Úr Jézus született, élt, meghalt és életének etapjai és minden működési formája az emberi szemek előtt folyt le. Sőt amit Ő mint belső lelki tartalmat hordozott, küldetését, azt szóban közli, tehát az ember azt hallja, – sőt tovább menve –, amit az embertől követel, azt tanítással előírja, tehát Ő megváltó és megszentelő munkájával tulajdonképp az emberi élet előtt valósítja meg mindazokat a cselekvéseket, amelyek ehhez a munkához, a megváltói munkához tartoznak.

1. A megváltó munkának lényegét az Egyház Krisztus istenemberi cselekvéseiben találja. Ez úgy értelmezendő, hogy **az isteni Személy az emberi természet útján cselekszik.** Tehát emberi voltát úgy rendeli alá az isteninek, hogy az az Isten előtt engesztelő áldozat. – Ebből az következik, hogy az Istenember az Ő tanítói életében cselekvő áldozatoságával, szenvedéseivel és kereszthalálával megváltója az emberi nemnek. – Továbbá az is következik belőle, hogy a kereszthalál az a zenit és minden-cselekvés, amely a megváltásnak elégséges ténye, mert Isten tette emberi természetén keresztül a megváltás megvalósítását. – Ez a tárgyi megváltás természetesen az isteni tervnek a történelemben való megvalósulása. Az isteni terv az ember megemlése. A legősibb isteni terv az ember szentül teremtése. Az emberi akaratnak beavatkozása az emberi természetnek megromlását hozza, és ezzel kapcsolatosan a második isteni terv az emberi élet megemléését akarja. Ennek megvalósítója a földön megjelent, élő, dolgozó, tanító, szenvedő Krisztus. – Nagyon természetes, hogy a megváltás tényében Krisztus működése alapvetés, Istennel szemben elégtétel, de az egyes ember életét tekintve az elégtétel és jóvátétel lehetősége, mert a megváltás nem jelenti azt, hogy a megváltott ember, a megváltott nemzedék tehet, ami jól esik, mert Krisztus mindent elintézett, hanem annyit jelent, hogy Istennel szemben

elégtételt adott, az emberrel szemben pedig kötelességet, a kegyelmi étellel való élési parancsot írta elő. Ezért mondja a Szentírás: „Nem mindaz, aki azt mondja nekem: Uram, Uram! – jut be a mennyek országába. Csak (az jut be a mennyek országába), aki mennyi Atyám akarátát teljesíti” (Mt 7,21).

2. A megváltás műve tehát nem egy történelmi befejezés a második isteni Személy részéről, az emberiséget illetőleg elégtételi áldozat, de **az egyes ember életében egy folytatólagos történelmi tény**. Minden embernek önnön életében kell, hogy végbemenjen a megváltás ténye. Mégpedig megváltásnak kell jelentkeznie az eredendő bűntől. Ez Krisztus keresztsége. Megváltásnak kell történnie minden emberben a halálos bűntől. Ez vagy a tiszta élet formája, vagy a megszentelő kegyelemnek a szentség erején való visszaszerzése. ....

Íme, ez a gondolat arra enged következtetni és arra figyelmeztet minket, hogy a megváltás valóságát egy élet sodorta folyamnak nézze. Amint az isteni teremtésben a tiszta lelkiállattal tartott életelgondolás (Ádám) egy életstátus lett volna, a megváltott ember létsodra a másik státus. Az elsőből a szenvedés hiányzott, a másodikban centrum lett, ami arra figyelmeztet, hogy minden küzdés és szenvedés váltás, felértékelés, valorizálás; a földiekről való lemondás, ezeknek kínja, szenvedése valorizálja a cselekvést az örök élet aranyává. – Ha azt kérdezem: honnét mindez? – a felelet: a megváltó Isten kegyelméből. És ha azt kérdezem tovább, hogy ebből a kegyelemből merítve tud-e az ember is valamit a maga számára értékelni? – a felelet: véges életéből végtelen értéket tud kovácsolni.

Bef.: Összefoglalva: megértjük mind magát a megváltás történelmi tényét Isten felé, mind az egyes ember életében való megemlést. A történelem sodrát tekintve minden..... életkeréknél Krisztus áll, következőleg Krisztus az élő Istenember, következőleg Krisztus a Logos, következőleg Krisztus a Fiú, következőleg Krisztus a második isteni Személy. – Ezért mondjuk azt, hogy a második isteni Személynek tulajdonítjuk az emberi megváltás művét.

X. előadás: A harmadik isteni Személy, a Megszentelő

Bev.: A harmadik Isteni Személynek azt a tevékenységet tulajdonítja az Egyház, hogy Ő az emberek és a világ megszentelője. Tárnyilag ez annyit jelent, hogy az isteni kegyelem, mint isteni természetközlés, a Szentlélektől ered. Ha tehát arról beszélünk, hogy az ember újjászületik, amint ezt olvasunk a Szentírásban a Nikodémussal való beszélgetésben, az azt akarja jelenteni, hogy az emberi természet Isten kegyelme folytán (Krisztus érdemei!) isteni természetűé válik és ez a legnagyobb, amit mint kegyet Istentől vettünk, mert újjászületni: ez a lényegek lényege.

1. **A Szentháromságnak tulajdonítjuk az élet átnemesedését.** A gondolat megértéséhez azt kell hozzáfűzni, amit a Szentírásból veszünk, hogy: „A szél (Lélek) ott fúj, ahol akar” (Jn 3,8). Mintha azt mondaná a szöveg, hogy Isten ereje ott jelentkezik az emberben, ahol ez mint egy ingyenes adomány ér hozzá. – Ez az adomány lehet azután egy cselekvésre indító, segítő kegyelem, lehet előkészítő egy megindulásra és lehet lényegbevágóan felsőbbrendű, természetfölötti, amiről azt mondjuk, hogy az isteni természetben való részesedés és lélekben való újjászületés. – Az elsőnek formája, vagy jelentkezése lehet földi: egy jó gondolat, egy jó barát, egy intés, egy szerencsétlenség, tragédia – ezek mind indítóerők, kívülről, vagy belülről jönnek, de mindig a Lélek fuvallatából. – A második azonban nem egy cselekvésnek indító lendületet hozó mozgása, hanem az egész életnek teljes átalakulása, olyanná levése, amilyen az Isten. Ezek a tulajdonságok, vagy átminősülések a Szentlélektől eredő isteni indítások. – Ha azt kérdeznők, hogy ez az átnemesedés tárgyilag miben áll, akkor azt lehet felelni, hogy ami az Isten, azzá kell lennie az embernek, mert ha a természetéből részesültem, akkor nekem az Ő természetéhez hasonló cselekvéseket kell élnem. – Mi az Isten lényegében? A szeretet (1Jn 4,8). Ezért kell hirdetnem most is, a gyűlölködő emberek világában is a szeretetet. – Aki ezt feladja, nem lehet az Isten természetének a részese. Sokszor mondom magam is igen sok, zürzavarban elragadtatott embernek, hogy az a fogalmazás, hogy „izzó gyűlölet”, nem krisztusi. Ne higgyük, hogy az ellenségnek politikai barátja vagyok, de az ember a felebarátom és ha nekem rosszat tesz, kell, hogy a Mesterem szavai szerint jót tudjak tenni ellenségeimnek. Ha arcul üt, kínálom a másikat... Kövel dob? Kenyérrel dobom vissza... Ezt a lelkeséget elsajátítani annyit jelent, mint részesülni a jót szóró Isten természetében. – Ennek a közlésnek tárgyi meghatározását a Szentléleknek tulajdonítjuk.

2 Résztvesz-e ebben a jó-adásban, kegyelemközlésben az Isten? A kérdés naiv, mert ez az Isten műve. Nem lehet más alany, ha személyileg más is az alany, **természetben az Isten, ami a lényeg**. Tehát világos, hogy szeretet-áramlás az Isten műve, ami a jó-akarásban magyaráztatik, és mivel az Isten Lelkében az akarás a harmadik Isteni Személy, ezt a Szentléleknek tulajdonítjuk. – Nem is ez a

kérdés itt a helyes, hogy résztvesz-e ebben a tevékenységben az Isten, mert hiszen az Maga az Isten, hanem az a kérdés idevaló, hogy hogyan kapcsolódják ebbe bele az ember, mert a Szentléleknek tulajdonított tevékenység abban jellemezhető, hogy a segítő kegyelem intés a jóra, a megszentelő kegyelem birtoklása az örök jónak. – Ha ezt a meghatározást halljuk, megértjük, hogy hogyan kapcsolódják az ember bele. Az egyik a finom rezonancia, a másik az állandóan szóró gesztus. – A finom rezonancia annyit jelent, hogy figyelni roppant finom behatásokra. A másik azt, hogy a lelkünk olyan legyen, hogy mindig készséges az adásra. Sokszor hangsúlyozzuk azt a gesztust, amit az öt szerteálló ujj mutat. Ez szóró gesztusra teremtett, hogy kifolyják minden a kezeteiből; észrevenni azt, hogy ami a tiéd jóságban, vagyonban, szeretetben, segítségben, egy vigasztaló szóban, az mind a jó, a megnemesegett természetnek szóró gesztusa. – Tehát ha azt kérdezzük: ember, mit tégy? A Szentléleknek belső fuvallata szerint finoman figyelő és állandóan tevékenykedő légy és így leszel az Isten kegyelmével újjászületett lélek. – A nagy zenekar hangol, és az adott á-hangra minden sorszám belejátszik; és ha összehangolódott mind, nemcsak az történik, hogy együtt tudnak muzsikálni, még sokkal finomabb dolog az, hogy amikor a prímhegedű elhallgat és akármelyik szerszám szólóban muzsikál, ha a fületen tartod a hegedűdet, az is muzsikál és ugyanazt a hangot játssza. – Olyan finom rezonanciát kell elérni, ami nemcsak bele tud játszani a nagy szimfóniába, hanem még amikor némaságot parancsol is a karmester, ő vele muzsikál, mert éli a szimfóniát!

A Szentlélek ajándékairól.

A Bölcsesség Lelke

A Bölcsesség Lelke két dolgot biztosít az embernek; az egyik, hogy Isten mércéje szerint tudjon ítélni földiekről és Isten mércéje szerint tudjon ítélni az isteniekről.

a) Ítélnünk tehát Isten mércéje szerint – **a földiekben!** Ez az első annyit jelent, hogy olyan belső átváltozást hoz bennünk az Istennek bölcsességnek nevezett kegyelme, ajándéka, hogy ítéleteinkben a földiek tekintetében észrevétlenül mindenkor úgy tudjunk ítélni, hogy az az Isten törvénye szerint menjen végbe.

Vegyük ezt gyakorlatban! A földiekből az ember mindig vagy többet, vagy kevesebbet vesz a kelleténél. Ezekben a helyes mércét megtalálni, ez a Bölcsesség Lelke. – Ha az elsőt nézem, hogy többet vesz a kelleténél, ez vonatkozhat ételre, italra, ruházatra mint külsőségre, vagy belső dolgokra, mint tudás, művészet, sőt morál, vallás. „Mit ér az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de lelke kárt szenved?” (Mt 16,26). Mindenre rá van égetve, hogy véges. Csak az az ember nem látja ezt, akinek a Szentlélek a Bölcsesség ajándékát nem adta meg.

Mi az Isten mércéje a földiek tekintetében? „Annyit, amennyit”, amennyi a te életed szolgálatára szükséges.

Milyen igénnyel lép fel velem szemben a föld? A munka igényével. Elöttem megjelenik a fa mint tönk és ha szolgáló, vagy háziszolga vagyok, akkor parancsal lép fel, hogy vágjam fel tüzelőnek; ha asztalos vagyok, parancsal szól, hogy asztallábat faragjak; ha Isten a művészet lelkével is telített, akkor elém áll, hogy belőle az Istenanyának szobrát faragjam.

És tovább megyek: nemcsak az anyagok lépnek feladattal, igénnyel elém, hanem az emberek is. És ne higgyétek, hogy az adakozó maga megfogyatkozik. Az adakozó második Krisztus, aki 5 kenyeret tör, és 5000-en esznek. Nem szabad azt hinni, hogy a szolgálat fogyaszt. A szolgálat a végén gazdagít. Nem az az üreslelkű ember, aki mindenét adta, hanem aki semmit adni magából nem tudott.

Honnan tudom ezt? A mi Urunk Jézus Krisztustól, Akiről azt mondja az Írás, hogy mindenből kiürítve magát emberré lett és mindent megnyert, az egész emberiséget. Nem az nyeri meg az emberiséget, aki elkajmóz, hanem aki ad.

b) Ha az első gondolat az, hogy a bölcsesség ajándéka a földiek kezelésében az Isten mércéje szerint való eljárásra képesíti az embert, akkor a második igazság az, hogy ugyancsak a bölcsesség ajándéka az **örök élet** kérdéseiben az Isten mércéje szerint való ítéletre képesíti az embert.

Itt is két véglet van: az egyik ember nem ítélni Isten szerint, a másik túlzásba esik.

A világ és gyönyörűsége – eszköz! Tehát értékelése – az ember lelki kibontakozásának eszköze legyen.

Tovább menve, aki azon az úton jár csak, amelyet az Írás széles útnak nevez, az talál igen gyakran virágokat, rózsákat, ligeteket, és a végén az élete azok habzsolásában elpusztul. Nem az a bölcs ember,

aki a pillanatok benyomása alatt cselekszik, hanem az – és ez a Szentlélek ajándékának birtokosa –, aki úgy ítélkezik az örök dolgokról, hogy azokat keresi mindenekelőtt.

A túlzó ember az a repülő ember, aki fent jár a levegőben és azt hiszi, hogy ez az élet boldogsága. Ezek a fantaszták, akik azt hiszik misztikus álmódásaikban, hogy Istennel beszélnek, pedig Isten azért küldte az Egyházat, az Ő jegyesét, hogy az vezessen minket Hozzá. – Aki túlzó, az nem birtokolja a Szentlélek ajándékát azért sem, mert az ilyen túlzó ember az életben nem lesz az a példakép, aki felé törtetnek az emberek.

A katolikus Krisztus ideológiája szerint ez a mérce: úgy éljem az életet, hogy az mások előtt kívánatos élettípus legyen. A túlzó emberek után senki sem vágyódik; nem birtokolják a Szentléleknek azt az ajándékát, amely szerint az örök élet kérdéseit is az Isten által tanított mérce méretei szerint kell kezelni. – A Bölcsesség Lelke azért a legnagyobb ajándékok egyike, mert az összes erényeknek tulajdonképpen a királynője. Semmit sem túlzásba vinni! Mindenből csak annyit, amennyi a cél érdekében szükséges! Az ember életének célja a földi élet helyes kialakítása és az örök élet elérése. Ennek az útnak bölcs járására veszi az ember ezt az ajándékot, amely képesíti arra, hogy úgy éljen, hogy mind a két célt Isten kegyelmével és áldásával elérhesse. Olyan embertípus alakuljon, amelyről kiverődik ez a vonás, amely legtökéletesebb a földi elgondolásban és legnemesebb az örök élet tekintetében.

Az Értelem Lelke

Hogy kell ezt értelmezni? – Elméletileg az Értelem Lelke arra képesít, hogy a dolgok mélyére törve azok mélyebb értelmét megismerjük, a kutató emberlélek munkájával. – Az emberek egy része sofőr (benyomás mélység nélkül). Értelmes ember előtt a legparányibb ok is probléma.

a) Ki hol **dolgozzék?** – Isteni Gondviselés. Egyik fizikai, másik pszichikai téren stb. De mindenkinek kötelessége a felületről a mélység felé hatolni. Ne elégedjék meg az ember azzal ami van. – Szt. Johanna: se harc, se kitartás – ez a terület embere. Látszólag ennek jobb dolga van, mint másoknak (de lehet, hogy ez bent beteg...) ...

Az Értelem Lelkének ajándéka a nagyobb megfeszülés lendítése. Nem nyugodni, hanem mindig jobb és helyesebb megismerés vonalára lendülni. S minél több az ajándék, annál nagyobb a felelősség.

b) Gyakorlati rész: földi emberek tartják kezükben a dolgok intézését. **Imádkozó** legyen az ember, hogy tudjanak helyesen hozzáfogni. – A mai világéke 3-4 ember kezében van... Ezeknek a lelkét szállja meg az Értelem Lelke! A mögöttünk jövők más életet kapjanak! Az értelem ajándéka szálljon azok lelkébe is! Tudjunk ezért imádkozni s mindnekiért, az egész emberiség érdekében.

A Szentléleknek ez az ajándéka a mélységre hatoló szellem erős lendítése. Nem a könnyebb élet tana, hanem a nehéz, isteni élet ereje. – Nyugodtan ne tudj élni! Lélekkel teljesíts mindent! – Imádkozni kell tudni azért, hogy a világ intézői az igazi emberiség boldogságán tudjanak dolgozni.

A Tanács Lelke

Nem egymaga él az ember a földön és nem egymaga képvisel minden tökéletességet, bölcsességet és jóságot. Isten terve szerint a világ és az ember a testvéri egység nagyszerűségében bontakozik, amiből természetes, hogy egyéni döntésben, vagy egész emberiség nagyobb részére, vagy egészére való döntésben rászorul az ember másnak tanácsadó segítségére. – Ez a tanácsadói segítség három formájú lehet: közvetlen emberi, belső egyéni és egész közvetlenül Istentől jövő.

a) Közvetlen **emberi** tanácsadás. – A kicsi gyerekmber anyjához szalad, az képviseli neki azt a bölcsességet, amelyből források minden okos, helyes és jó. A diákmber a tanár úrhoz megy, a felnőtt ember barátjához vagy nála bölcsőbbekhez, vagy azok papíruszra vetett gondolataihoz, a könyvekhez fordul és onnan kér fényt, világítást, útmutatást. Mintha igaz lenne a mi egyéni életünkben is, hogy földi életet nem lehet járnai Rafael nélkül. Kell, hogy minden ember szinte folyondárként szaladjon gerendák és karók köré, és azok segítségé.

Természetes, hogy ez nem azt a gyávaságot jelenti, hogy maga semmiben sem dönt, hanem annyit, hogy mások véleményét megkérdi és ezek lemérése után saját felelősségére dönt. – Ezért a szülő karjai közül kinő a gyermek és a serdülő kortól kezdve már maga intéz és dönt végeredményben, hogy hogyan cselekedjék. Még lelki vonalon is a lelkiatyja mindenkinek tanácsot ad és nem döntő szóval kényszerít. Sőt az Egyház is élő útmutató, hogy merre kell minden embernek mennie és nem a kényszer erejével szorítja erre az embert, csak az utólagos felelősség terhével sújtja.

Tehát az egész élet az egymásra utaltságot, a tanácskérés és – követés vonalát mutatja. Ebből az következik, hogy az nem gyenge, aki másnak véleményét megkérdi, csak az kuli, aki mindig más véleményét követi. Az ember meghallgat mást és felelősséggel cselekszik; és ennek az a fontos jelentősége, hogy aki a Szentlélek ajándékaként vette a tanácskérés kegyét és olyantól kér, aki ugyancsak a Szentlélek ajándékaként vette a jó tanács adás isteni ajándékát, az olyantól kér tanácsot, aki Istentől áldott és olyan tanácsot követ, amely Istentől eredt.

b) A második a **belső** tanács. – Ha kívülről vetted az utasítást, akkor a döntést kell, hogy mégis magadban hozd meg. Azért az Isten előtt kell őszinte, imádkozó, térdenálló helyzetben könyörögnöm, hogy halljam az Isten szavát belső lelkiismeretemben.

Nincs olyan messze az Isten, mint ahogy hiszik az emberek, Isten mindenütt van. – Nem lehet reátok nézni, csak az Isten szemével. És miért lehet bűn a nézés? Mert nem Isten szemével történik. És ha az Isten szemével lát az ember, áll az a gondolat, hogy a tiszta szemű ember előtt minden tiszta, mert az Isten szemével néz.

Az ember lelkében van csendes tanácsadás, mégpedig tett előtt és után. Ez a lelkiismeretben szóló isteni tanácsadás. Ez nem mindig olyan határozottan csengő. Azért kell imádkozni: Uram, add, hogy halljuk. Ez a Szentlélek ajándéka, hogy annyira elhiggadok komoly lelki perceimben, hogy hallok Isten szavát. Különösen érezhető ez akkor, amikor az ember magányban van.

c) Egészen közvetlenül **Istentől** jövő tanács. – Amikor az ember nemcsak így lélektanácsban, prófétákon, apostolokon, az Egyházon, tehát Istennek egyenes küldöttjein keresztül kapja. Ezek hivatott közlői annak, Aki életünket irányítja. – Kicsit furcsa, hogy a mi életünket a keresztutat járó Krisztus irányítja. Azért furcsa, mert a boldogságot kereső emberek nehezen tudják elfogadni az igazságot, hogy a boldogság az áldozat, keresztút, megfeszítettetés. Nem is lehetne megérteni, ha nem csillanna mögötte az életnek az a titkos csillanása, hogy örök feltámadt életben éljük végig az élet végnélküli szakaszát. – A krisztusi gondolat csak akkor tudja az embert megragadni, ha átfutó jellegű minden lemondás és szenvedés, és örök a teljes kibontakozás. Azokban a nagy kétségekben, amelyek fellépnek az élet szenvedéseiben, csak akkor tudunk győzedelmeskedni, ha bennünk az a tudat él, hogy ez a világ átmeneti.

Most az a kérdés, hogy amikor ezek a nehézségek vannak, kitől tudjon az ember biztos tanácsot kérni? Izaiástól, Jeremiástól, az apostoloktól, az Egyháztól és: Krisztustól. Sohase kérjétek tanácsot a bálteremben, hanem attól, akit üldöznek, aki küzdelemben, szenvedésben van. És honnan tudom ezt? Mesteremtől, Aki azt mondta: „Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye föl keresztjét és kövessen engem” (Mt 16,24). – Hogy a Tanács Lelkét kérni tudjuk, ez már maga kegyelem. Véleményt általában olyanoktól szoktak kérni, akik jó helyzetben vannak. Olyanokhoz fordulunk, aki Krisztus Keresztjéhez utasít minket. Ott kapunk mindenre vigaszt. Ahol több szenvedés és áldozat jelentkezik, azoktól kérünk tanácsot és azokat követjük.

Londonban megnyitották a nagy nemzetek nagy tanácsát. Ebben Attles tartotta az első üdvözlő beszédet, aki igen érdekes dogot mondott. Azt mondta: lehet kételkedni abban, hogy meg lehet-e a világ számára szerezni a boldog békét, de erre a felelet csak elméleti lehet. Ha minden egyes, aki itt ül, azt a felelősséget érzi, hogy az ő önzetlensége, más érdekét is szerető emberisége lesz a döntő és a döntés előtt ez fog érvényt találni, akkor minden kérdés megoldható, akkor hozzánk jöhetnek a nemzetek tanácsért. Attles megcsendítette a legősibb emberi hangot, a megértő szeretetet, amelyről azt tanítják: ez az Isten lényege.

Az apostolok, az Isten Egyszülöttje – ez Krisztus- és előkészítői, a próféták, Isten nevében szólnak. Ezeknek szavát a Szentlélek ajándékában tanácsként hallgatjuk és hűségesen követjük.

Az Erősség Lelke

Az erő, hogy végre tudjam hajtani cselekvéseimet, a Szentléleknek külön ajándéka.

Két erősséget lehet megkülönböztetni. Az egyik a rendes életkörülményeknek helyes vezetésére szolgáló erő adomány, a másik pedig a hősiesség fokára emelő Erősség. – Úgy kell ezt értelmezni: minden embert Isten indít azon az úton, amelyen a törvények pontozzák és jelzik a pontos irányt. Ezen kitartóan menni mindenkinek kötelessége. Kell ahhoz valami különleges erő, hogy azon az úton, amit szűk ösvénynek mond az Evangélium, kitartóan járjunk. Egy cselekvést végrehajtani könnyű, de a Szentlélek vétele után könnyebb egy erényt kitartóan követni, vagy egy hibáról leszokni. – Elhatároz az ember valamit, az elhatározás után olyan könnyen megy, de később mindig fogy az erő és ha azt új-

ra meg nem erősíti, a kitartás csökken, mintha valami lejtőn járna az ember.

a) **A köznapi élet** legjobban mutatja, hogy még az általános életúton is kell különös isteni segítség. Az emberek átlagos része nem mondható olyannak, hogy lendülettel kitartana minden jó mellett. Ezen a minden jón érteni kell a természetes erkölcsi életet és a természetfölötti életet, jót sugárzást. Az emberekben nincs meg az az általános lendület, hogy efelé törjenek. Egy hiány van, a Szentlélek ajándékának hiánya.

Hányszor vesszük észre, hogy valami belső sugallat indít. Az orvosok azt mondják, hogy amikor szenved az ember, csak mélyen kell sóhajtani... A Lélek világában is van valami ebből: nagyokat lélegzünk, az Isten kegyelméből többet veszünk.

b) Az Erő Lelke mint ajándék könnyebben magyarázható, ha úgy nézzük, hogy itt szó van a **hősies cselekvésekről**. Ez az átlagon felülit jelenti. Hősies lehet valaki a szenvedésben, anyagi helyzetében, munkájában, erkölcsi életében, fegyelemben, lelkiségében, szolgálatkészségben, esetleg az élet feláldozásában. Ezeket a jócselekvéseket már nem bírja az ember a Szentlélek ajándéka nélkül. Hősies életre nem kötelez az Egyház. Ezt ki kell könyörögni, hogy kegyként vegyük és a hősies életformát mint nagy isteni ajándék-felhasználást tekintsük.

Milyen területeken gyakorolhatja az ember és érezheti az isteni ajándékot a hősies vonalát tekintve? – Köteles-e kiállni az ember az élet világnézeti igazságai mellett? Nem, de aki kiáll, az hős. De köteles úgy járni, hogy a súlyos bünt elkerülje, még a halál árán is. Az élet közvetlen nehézségei nem úgy következnek be, mint ahogy az ember elgondolja, hanem egész váratlanul, és akkor adódik Istennek váratlan megvilágító kegyelme, hogy mit kell tenni és erősítő kegyelme, hogy képesség legyen a cselekvésre. – Hősies az, amikor az ember alkalmas arra, hogy úgy tudjon cselekedni, hogy az Isten törvényét a mártíromság vonalán is gyakorolja.

Azt vessük lelkünk elé, hogy tudjunk néha azért imádkozni, hogy hősök legyünk, hogy Isten azt a kegyet adja, hogy ne egyszerű szürke pók, hanem áldozatos hősök legyünk. És ez azért nagy, mert a pogány világban, ahol az erényeket nem tudták értékelni, a hősöket tisztelték. – Könyörögjünk tehát azért, hogy a Szentlélek kegyelme szállja meg az embert, hogy hősies lelkű legyen. Ha több ilyen hős járna a világon, aki áldozatosan tud élni, szebb lenne a világ színe.

A Tudomány Lelke

Kétféle típusú ember van: az egyik ember a felületről mindent elvesz és használ, a másik ember a felületen levő dolgokat látja és vizsgálja, akár olvasmány, szépirodalom stb. mindent vizsgálat tárgyává tesz. Az igaz, hogy földi vonatkozásban jobban él az az ember, aki a meglevőket kapja és használja, mint aki a meglevőket vizsgálja, hogy másnak hasznosítsa. És mégis azt kell mondanunk, hogy a Szentlélek különös ajándéka az ember számára az, hogyha magkapta a tudomány szeretetének lelkét, hogy azért dolgozni tudjon és azért áldozatot tudjon hozni. – Mit jelent ez?

a) Annyit jelent, hogy kap az emberek egy része, a kivételesebbik része olyan ajándékot, hogy minden látás előtte **feladatnak tünteti fel** a látott dolgot. – Ha ezt a keretet nézem, nézhetem a felületes képkeretező tekintetével (hogy pl. milyen fából van), de nézhetem a tudományos lélek szemüvegén (hogy ez a fa milyen összetételű, értékű, milyen élettani fejlődés eredménye) és vizsgálat tárgyává teszem.

Mindazt, amit vizsgállok, kérdőjellel teszem, minden erőfeszítést elkövetek, hogy ezekből a kérdőjelekből feleletet tudjak kovácsolni a kérdésekre és így magam áldozatos kutatója leszek azoknak a kérdéseknek, tényeknek, amelyek engem körülvesznek.

Miért ajándék ez? Mert nagy áldozatot tételez fel és csak a választottaknak kenyeré. Nem mindenki mer vállalkozni arra, hogy idejét, energiáját ezekre szentelje. Inkább a könnyebb útra hajlandó az ember, de hogy valamit termeljen a tudomány számára, ami elég száraz, azt nehezebben vállalja.

Ha valaki érzi a lelkében, hogy ő az Istentől a tudomány szeretetét vette, éljen vele, mert ez azért adataik, hogy abból a szellemi eledelből tudjon enni és jóllakni, amely a másik ember előtt teljesen értéktelen és használhatatlan.

Azt azonban nem volna szabad helyesnek tartani, hogy ezt az ajándékot csak absztrakcióvá tegyük, hogy belefúrjuk magunkat szűkén a dolgok rejtélyeibe és állandó rágcálással éljük az életünket.

b) A tudománynak Isten adta ajándék gyanánt való szolgálata annyit jelent, hogy **emelni akarjuk** vele az életet a tudás útján: a magunkét, a másokét és ezzel az egész nemzetét, vagy emberiség nagy

közösségének életét.

Ha valaki jobban megvizsgálja a tudományos kutatások eredményét, megállapítja, hogy a jobb élet mindig egy leleplezésből indul. Minden szebb életmegindulás valami felfedezésből indul. – Ha meg is van az emberben egy Rontó Pál stílus, ez ellen küzdenie kell annak, aki a tudományt nem úgy szolgálja, hogy Schulfuchs módon tudjon csak egyes kérdéseket vizsgálni, hanem úgy, hogy azzal az emberiség életét emelni tudja.

Mi legyen ez az emelés? Mindig az, hogy megéreztetni önmagammal, hogy ha fölé tudtam jutni valami törvénynek és birtokomba tudtam venni, megéreztetni azt, hogy Isten képe vagyok. Ezzel önmagamot emelem. Ha pedig mások életében ezt a törvényt úgy tudtam érvényesíteni, hogy másoknak pl. fizikai életét emelni tudtam, akkor tudásom szolgál az emberiségnek; vagy valami szellemi kincset úgy tudtam prezentálni az embereknek, hogy az más ember életét emelte, akkor a tudomány szellemét nem azért vettem, hogy Schulfuchs legyek, hanem beállítsam abba a nagy szolgálatba, amely az emberi élet emelését adja. És ha még tovább megyek, hogy az emberek nagy családjának életét lehet a tudománnyal megemelni, odajutok, hogy aki ezt a kincset bírja, az világepítővé lesz.

A mi életünk átlag az, hogy a Tudomány Lelkéből vettük a Szentlélek kegyelmét. Ezt a kincset mindennél nagyobbra kell értékelni.

(változat:) A tudomány ajándéka

Ezzel a tudásnak olyan erejét veszi az ember, amellyel bele tud hatolni a dolgok mélyébe és a kérdéseket nem a felületről, sem pillanatnyi hatások alatt értelmezi, hanem az örök igazságok szerint.

Az az igazi ajándék, ha valaki látja az örök **igazságokat**, azokat hirdeti és azoknak valóságát meg nem tagadja (J. Benda: „Az írástudók árulása”). Azt senki nem tagadhatja, hogy ez az igazi álláspont. Ha a szellemi életnek felszabadulását ünneplésként mindenkinek meg akarjuk adni a jogot, hogy a szellemi élet szerint gondolkodjék, akkor mi vagyunk a náciizmus feneketlen ellenségei. És nem tudjuk elképzelni, hogy felszabadulás úgy értelmeztesse, hogy ráülnek a szabad szellemre, mert ha a kötöttséget szétvertük, ez annyit jelent, hogy szabadon nyilatkozik meg a szellem. Tehát nem megyünk frontba a népi gondolattal, hanem követeljük annak érvényét. Éppen ezért, ha azt látnók, hogy akár a sajtóban, irodalomban, vagy közéletben az örök igazsággal szembeni álláspont diadalmaskodik, akkor a hivatottak kénytelenek az igazság **hirdetőivé** lenni, hogy azt ne mondják a későbbi korok, hogy elárulták az igazságot.

A másik típusú áruló az, aki **megvétetik**. Ha az Egyház erre vállalkoznék, akkor méltán mondhatnák róla, hogy pénzért eladta önmagát. És azt is fel kell tennünk a jelen kor íróiról, hogy nem azért írnak így, mert fizetik őket, hanem mert ez a meggyőződésük. – Gamaliel szerint kell gondolkodni: ha az igazságtól van, amit ezek mondanak, úgyszólván győzni fog, ha pedig a gonoszságtól, akkor össze fog omlani (Lásd: Ap.Csel. 5,38-39). – Ha igazság volna, hogy a jelen korban is pénzért mindent lehetne, akkor meg kell állapítani: nem az Isten küldöttjei vannak abban a pozícióban, ahol tollat fognak... A harmadik áruló az, aki **néma** lesz, tehát akármilyen történik, nem bánja, ő hallgat. Szembe menni nem mindenkinek kell, de a hivatása magaslatán álló vezetőnek kötelessége. Furcsa, hogy annyira fáj a másik álláspont. Hirdetnek istentelenséget, házasságfelbontást stb. ... Mi ezek ellen tiltakozunk, de senkit sem ütünk agyon. De hogy jut hozzá az írástudók élén menő, hogy ne mondhatta el a maga álláspontját?

Az az igazi szellemi harc, hogy a szellemi ellentétek csatájában több vélemény jelentkezhet, sebet kapok és adok, de nem az, hogy csak azt szabad mondani, amit egyes mások gondolnak. Ez azért fontos, mert ma több helyen tapasztaljuk, hogy nincs lehetőség arra, hogy szellemi csata folyjék, és az a benyomás, mintha a Benda-féle híres könyv ma sem találna érvényt, mert ma is rákényszerítik az írástudókat, hogy a Szentlélek ajándékával szemben tusakodjanak és/vagy ne igazat hirdessenek, vagy pénzért gonoszságot valljanak, vagy hallgassanak. Ez egészen a régi, elítélt náciizmus álláspontja, csak nem zöldben, hanem más színben.

A prímásnak, aki a katolikus Egyház vezetője, kötelessége az igazság hirdetése, mert ezért küldött. Ebbe lehet bele is halni; de a vezér nem fedezékben ül, hanem az élen megy és ha a vezérek esznek, újak jönnek...

Amit igaznak tartok, amellet kiállok és, ha kell meghalok!

A Jámborság / Áhitat Lelke

A jámborság a vallás területén nem az édeskészséget jelenti. Ha valaki ilyenformán gyakorolja Istennel szemben való viszonyát, az nem jámbor. – A jámborságnak három etapja van.

a) A jámbor ember első jellemző vonása a **megtorpanás**. Minden pillanatban, minden dolog előtt megtorpan. Ez annyit jelent, hogy nem elégszik meg a felületlátással, hanem minden parányi tárgy, esemény előtte nagy kérdőjel. Mintha minden azt mondaná neki: te ki vagy? Nem gázol keresztül a dolgokon, hanem jámbor fegyelmezettséggel felfigyel és vizsgálódik. Ez lelki életének jellegzetes vonása. Belép a templomba, előtte az örökmécs, oltár, ez mind kérdőjel. Térdet hajt, mert megfigyelésének elseje, hogy ahova lépett, ott fegyelmet, összeszedettséget gyakoroljon és mindent, ami köznap, kihagyjon.

b) Mindent **szimbolikusan** és **metafizikusan** lát. Szimbolikusan: pl. látja, hogy ég az örökmécs, de nem azt hiszi, hogy elfelejtették eloltani. Vagy Feketevasárnap, amikor eltakarják a feszületet, tudja, hogy ez szimbólum: elvonul az Úr. És minden szimbolikus jel után még metafizikusan is lát, az Isten világa szempontjából. Akármit lát, az Isten művét sejt. A megtorpanó ember megvilágított lesz, mert Isten Lelke művének valami csodáját látja.

c) A jámbor ember harmadik jellemző vonása a **hódolat**. Amit megtorpanva figyelt és szimbolikusan, vagy metafizikusan lát, annak őstípusát, eredetét hódolva tiszteli. Ha Istenre vonatkozik, imádja; ha földiekre, megtiszteli. Ha rózsafüzért vesz a kezébe, előtte az a Szent Szűz kultuszának szimbolikus imasora; tudja, hogy az Egyház ezt mint az istentisztelet eszközét ajánlja. – Vegyének észre, hogy a Jámborság Lelke ajándék az Istentől, mert hogy valaki úgy tudjon gondolkodni, hogy minden előtt megtorpanjon, mindennek metafizikus kapcsolatát keresse és akkor annak ősoját, alapját megtalálja, ez a Szentlélek ajándékával áldott embernek a lelke.

Tudjatok azért imádkozni, hogy a Jámborság Lelkét ilyenformában vegyék, hogy az minden pillanatban az Isten adta világgal szemben megtorpanó vizsgálódást, metafizikus átértékelési készséget és Isten előtti tiszteletteljes hódoló meghajlást eredményezzen.

Az Úr félelme

A katolicizmust támadják, hogy azért akarja jóvá tenni az embereket, hogy az örök életet elnyerjék és azzal akarja jóvá tenni, hogy féljenek a pokoltól. – A kereszténységnek ilyen beállítása a félelem és rettegés vallása. És ha ez így van, vagy így volna, nem is volna mélyről jövő igazi érték, mert aki csak félelemből tesz valamit, annak az élete nem lesz belső előretörés, hanem kuli és kuvasz sorsú... .

Annak ellenére, hogy ezt tagadja, a kereszténység mégis azt tanítja, hogy: „A bölcsesség kezdete az Úr félelme” (Péld.9,10), és a Szentlélek ajándékai között hetediknek az Isten félelmét tekinti. – Milyen istenfélelem az, amelyet a Szentlélek ajándékának tekintünk?

a) Az Isten félelmének első formája a **behódoló tisztelet**. A félelem felemelkedhet egészen a tiszteletig. Ez a tisztelő félelem, hogy meg ne bántsam azt, aki velem szemben törvényeket hoz. A legnemesebb tisztelet az, amely a felelősséget érzi, és ez a katolikus hívő szerint az istenfélelem. Ez annyit jelent, hogy Aki engem teremtett az örök életre való hivatottsággal, Annak törvényeivel szemben a legnagyobb tisztelettel viseltetem. A felelősség tulajdonképpen félelem, mert reánk bízta Isten örök életünket.

Nem azért teszek valamit, mert csak félek, hanem azért teszek meg mindent, mert felelősséget ruháztam rám az Úr, hogy a magam életének gondozását tudjam elvégezni.

b) Az istenfélelem azután **meghajló hódolat**. Gondoljunk arra, amit az Ószövetségben olvasunk, hogy Isten félelmének egy formája volt, amikor megjelent a Sinai hegyen az Úr. – És azért van a liturgiában a térdelő, leboruló hódolat. Isten előtt az ilyen hódolás azt jelenti, hogy én Isten félelmének égi ajándékát vettem: szent a hely, ahol állsz, vesd le sarudat... Ez az istenfélelem. (Lásd: 2Móz. 3,5)... Isten atyának tanítjuk, vele szemben pedig nem a rettegő félelemnek, hanem a tisztelő szeretetnek van helye.

A mélységes hódolás az isteni tekintély előtt, a gondoskodó szeretet az Isten törvényeinek betartásában és a következetes élet, amely engem a törvény látása mellett Isten szent hegyének magaslatára juttat – jelei a helyes istenfélelemnek.

Ne arra alapozza az ember életét, hogy azért színezza a legszörnyűbb képekkel a poklot, hogy azt elkerülje, hanem úgy éljen, hogy Isten arca verődjék ki rajta és sugárzó lelkülete mutassa, hogy Isten

népéhez tartozik. Isten szent törvényének meghirdetése hódoló tiszteletet váltson ki az emberből, tisztelető szeretet és odaadás fejlődjék ezek nyomán az emberben az Istennel szemben.

(elmélkedéshez:)

1. elmélkedés: A Szentháromság az emberben

Bev.: Ha az ember az Isten képe, akkor a „tükörképen” valamiképp kiverődik az ősi Való, az Isten valóságos vonása. – Milyen három vonás verődik ki az ember arcán?

1. A létezésnek vonalai.

Mi ez? – Szt. Ágostonra gondolj: Esse, nosse et velle! – Hármasság **jelentkezés**, mint az isteni Ösválóság kiverődése.

2. Az értelemnek fénycsóvái. De részletezni is lehet az **értelem** működését. – Mi ez?

a) Világismeret.

b) Önismeret

c) Isten-ismeret.

3. Az akaratnak kitérülései.

Ezek életrajzokban keresendők.

a) Magának akar szerezni.

b) Másnak akar adni.

c) Istennek akar adni.

Bef: Ilyen a „tükörkép”, amely az ősi Valóságról, a végtelen személyes Istenről verődik reánk és valósul életünkben. Amen.

2. elmélkedés: Az Istentől jött „hármasság” életünk sodrában

Bev.: Isten belső élete három Személynek csodás egysége. – A hármasság az ember életének is szent és egybefolyó mozzanatának egymásutánja. – Hol látható ez a kapcsolódás?

1. **Életünk teremtésében.** Ez az eredet gondolata. Forrás az Úr, akinek akaratából két emberi szeretetből csordul az emberi élet... „Emeljétek fel szemeteket a magasba, és nézzétek: Ki teremtette ezeket? Ő az, aki megszámoltan kivezeti seregüket, és nevén szólítja valamennyiöket; nagy ereje, erőssége és hatalma miatt el nem marad egy sem” (Iz 40,26). „Vessétek le a régi embert szokásaival együtt és öltsetek fel az újat, aki teremtőjének képmására állandóan megújul a teljes megismerésig” (Kol. 3,10).

2. **Lelkünk megváltásában.**

„Az Emberfia sem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon és váltságul adja oda életét sokakért” (Mk 10,45). „Benne van vére által szerzett megváltásunk, bűneink bocsánata, kegyelme bőségének arányában...” (Ef. 1,7). „Krisztus azonban mint a jövő javak főpapja jelent meg... Nem is bakok vagy borjak vérével, hanem tulajdon vérével lépett be egyszersmindenkorra a Szentek Szentjébe, s örök megváltást szerzett” (Zsid. 9,11-12).

3. **Életünk megszentelésében.** „Szentül viselkedjétek és szentek legyetek, mert én, az Úr, vagyok a ti Istenetek” (3Móz. 20,7). „Paráznaságról és más tisztátalanságról, vagy kapzsiságról szó se essék köztetek. Így illik a szentekhez” (Ef. 5,3). „Néhányan bizony ilyenek voltak, de az Úr Jézus Krisztus nevében és Istenünk Lelke által megtisztultak, szentek lettetek és megigazultatok” (1Kor. 6,11). „Ezért Jézus is, hogy tulajdon vérével szentelje meg a népet, a kapun kívül szenvedett” (Zsid. 13,12).

Bef.: Hármasság, amely emberéletünk **teljességét** adja. Amen.

* *

TERMÉSZETFELETTI (ISTENI) ERÉNYEK

(Beszédláncsor-címek)

Bev.: Állandóan sugárzik az Ég... Látást, bizakodást, egybekapcsolást...

1.beszédlánc címe: A hit

- 1.beszéd: A hit az Ég ajándéka
 2.beszéd: A hittel áldott látás az ember legszentebb kincse
 3.beszéd: A hit világánál – az ember
 (föld – ember – életcél)
 4.beszéd: A hit világánál – az Isten
 (Isten – ember)
 5.beszéd: A hit világánál – az Egyház
 6.beszéd: A hit világánál – a háború
 7.beszéd: A hit világánál – a béke
 8.beszéd: A hit világánál – otthonunk
 (földi – égi)

*

II beszédlánc címe: A remény

- 1.beszéd: A remény égi ajándék
 2.beszéd: Az ég Atyja – embernek Atyja
 3.beszéd: Gondviselés Atyja
 4.beszéd: Az élet tavaszfakadása
 5.beszéd: Az élet célbafutása
 6.beszéd: Az élet küzdelmes diadala
 7.beszéd: Az élet Urának keresztútja
 8.beszéd: Az élet örök feltámadása

*

III. beszédlánc címe: A szeretet

- 1.beszéd: Ajándékok ajándéka
 2.beszéd: Az élet két fókuszának dinamikája
 3.beszéd: Az Ég lealázkodik
 (teremtés)
 4.beszéd: Az Ég szeretete kiszemélyesedik
 (Krisztus)
 5.beszéd: Az Ég szeretetének diadala
 (megváltás)
 6.beszéd: Az ember az Ég felé fordul
 7.beszéd: Az ember embertestvérré nemesedik
 8.beszéd: Az ember Isten fiává magasztosul
 Bef.: A föld embere Isten természetében gazdagodva isteni életet él.

* *

LEGNAGYOBB AJÁNDÉKAINK VÉTELE ÉS KIOSZTÁSA
 (kettős beszédlánc – elmélkedésre alkalmas vázlatpontokkal, 1950)

I. beszédlánc címe: Isten legnagyobb ajándékai
(Isten részéről veszünk)

- 1.beszéd: **Teremtésünk**
1. Lét.
  2. Személyes lét.
  3. Lélek-tehetségek teremtése.
  4. Örök élet lehetősége.
- 2.beszéd: **Megváltásunk**
1. Messiásunk.
  2. Megemelésünk.
  3. Krisztushoz tartozunk.
  4. Krisztussal egyesülve élünk.
- 3.beszéd: **Megszentelésünk**
1. A kegyelem.
  2. A kegyelmi élet.
  3. Az istenivé levés.
  4. Az Istenhez törés.

*

II. beszédlánc címe: Ember legnagyobb ajándékai
(Magunk részéről osztunk)

- 1.beszéd: **A világ felé**
1. Megdolgozás....
  2. Tökéletesítés...
  3. Nagyobb célokra indítás.
  4. Lélekértékek szolgálatba állítása.
- 2.beszéd: **Embertestvéreinek**
1. Szeretettelbe fogadás.
  2. Szeretet szórás.
  3. Engesztelő áldozatosság.
  4. „Haza”-segítés!
- 3.beszéd: **Istenatyánknak**
1. Hódoló tisztelet.
  2. Hódoló engedelmesség.
  3. Hódoló áldozatosság.
  4. Hódoló szeretet.

* * *

A HIT TÉTELEI ÉS ÖRÖMEI
A hit tételei (Tervezet, 1962)

A/A hitről szóló tanítások általában

1. beszéd: A hit értelme?

- Bev.: Mi a jelentése? – Odahajlás...
1.Akarattal odahajlás **minden felé.**

2. Akarattal odahajlás **tekintélyek felé**. – Ha természetes hitről van szó.

3. Akarattal odahajlás az **isteni tekintély felé**. – Ha természetfeletti hitről van szó.

Életünk alapja a hit. – „Így mindazoknak, akik nem hajlottak az igazságra, hanem a gonoszságban telt kedvük, ítéletben lesz részük” (2Tessz. 2,12).

Kérésünknek is ez az alapja: „...és meg is kapja, csak bizalommal kérjen és csöppet se kételkedjék” (Jak. 1,6)

Bef.: Vannak ilyen értelmei is: a tanúskodás igazsága: „...Így szól az Amen, a hűséges igaz tanú, Isten teremtésének kútfeje: Ismerem tetteidet” (Jel. 3,14). – Az egész igazult igazság is így neveztetik: „Egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség” (Ef. 4,5). – A meggyőződés belső ereje is hit. Ezért: „Mindaz, ami nem meggyőződésből történik, bűn” (Róm. 14,23).

2. beszéd: A hit valóságos értelme

Bev.: Vatikáni Zsinat (Const. Dei Fil. c.3.)

1. Isten **akarata** előtti meghajlás.

2. Isten adta kinyilatkoztatás és **elfogadása**.

Bef.: Az apostol így határozza meg: „A hit reményeink szilárd alapja és a nem látott dolgok igazolása” (Zsid. 11,1).

3. beszéd: Az isteni tekintély

Bev.: „Prima veritas – Deus”. – Vivens et loquens.

1. Ő a tévedhetetlen.

„Isten igaz, mégha minden ember hazug is” (Róm. 3,4).

2. Ő az irányító.

„Erről tanúskodnak a törvény és a próféták: az Isten előtt történő megigazulásról a Jézus Krisztusban való hit által, melyben minden hívő részesül” (Róm. 3,22).

3. Ő a behódolást parancsoló.

„Tagjaitokat ne vessétek oda a gonoszság eszközéül a bűn szolgálatára, hanem... adjátok át magatokat az Isten szolgálatára...” (Róm. 6,13).

Bef.: Miért szól az Isten? Hogy hozzá térjen a szabad ember.

4. beszéd: Az isteni hit a kinyilatkoztatás világával

Bev.: Miképpen magyarázza a hitet az Isten szava?

1. Az ige hallgatása.

Erről ezt is olvassuk: „De hogyan is hívhatják segítségül azt, akiben nem hisznek? S hogy higgyenek abban, akiről nem hallottak? S hogyan halljanak hírnök nélkül?” (Róm. 10,14). De: „Ez az a nemzet, mely nem hallgat az Úrnak, az ő Istenének szavára” (Jer. 7,28).

2. Az Isten tanúsága.

„Most pedig arra kérlek Úrnő: Szeressük egymást! Ezzel nem új parancsot írok nektek, hanem azt, amit már kezdetben kaptunk... Még sok írnivaló volna, de nem akartam papíron és tintával, mert remélem, hogy eljutok hozzátok s élőszóval beszélhetek veletek, hogy örömünk teljes legyen” (2Jn. 5 és 12).

3. Az Isten tekintélyének elfogadása.

„Haec dicit Dominus”.

„Az én tanításom nem az enyém, hanem azé, aki engem küldött... Aki magától beszél, saját dicsőségét keresi. De aki annak dicsőségét keresi, aki őt küldte, az igazmondó és nincs benne hamisság” (Jn. 7,16 és 18).

4. Isten előtti engedelmesség és az értelem „fogsága”.

„Velük cáfoljuk meg az érveléseket és minden önhittséget, amely Isten ismerete ellen lázad, sőt velük szorítunk minden értelmet a Krisztusnak tartozó hódolatra.” (2Kor. 10,5).

Bef.: Így értelmezzük és így magyarázzuk!

5. beszéd: A hit tárgya

Bev.: Amit Isten közölt. Mi tehát a tárgya?

1. A világos tétel.

2. A belőle közvetlenül folyó következmény.

Bef.: Ki az eldöntő? Az Egyház. Ezért hallgassátok! Isten élő, tanító Egyházat rendelt!

6. beszéd: Az isteni hit és a katolikus hit

Bev.: Isten szava mindkettő.

1. De az első tárgya: **amit Isten** befogadhatóan nekünk kinyilatkoztatott. – Im. Conc. B.M.V. – ante definitionem.

2. „De **amit az Egyház** mond, az elfogadható elméletet ad. – Im. Conc.B.M.V. – post definitionem.

Bef.: Tehát ez a hit növekedhet.

7. beszéd: A hit tárgyi jegyei

Bev.: Milyen az isteni hit?

1. Csalhatalanul igaz.

Mert Isten szava. Mert az ember hazairányítója...

2. Ködősen villanó.

Nem ismerjük teljesen. Kell hozzá készséges odahajlás. „Tudásunk csak töredékes, töredékes a prófétálásunk is. Mikor azonban eljön a beteljesedés, véget ér az , ami töredékes” (1Kor. 13,9-10).

Bef.: Így: indító az Isten és odahajló az ember.

8.beszéd: A hit tárgyi megjelenítése

Bev.: Röviden Szt. Pál tanítja: „A hit reményeink szilárd alapja és a nem látott dolgok igazolása” (Zsid 11,1).

1.Az isteni kinyilatkoztatás.

2.A dogma.

3.A hit különálló tétele.

Bef.: Emberre nézve – a megigazulás feltétele.

9. beszéd: Az isteni hit anyagának növekedése

Bev.: „Annak ugyanis, aki Istenhez járul, hinnie kell, hogy létezik s hogy megjutalmazza azt, aki őt keresi” (Zsid. 11,6).

1.Krisztusig és tanítványokig növekedett **új kinyilatkoztatással.**

2.Apostoloktól nem tárgyi kibontakozással, hanem az **alany kialakulásával.**

Ennek őseje: a Szentlélek Isten. – Egyház levezeti (Krisztus Isten, tehát két természet és egy Személy) – A kinyilatkoztatás kifejtésével (Mária – Isten anyja, tehát a legszentebb!). – Az állandó tanítás és gyakorlat által (pl. a gyermekek keresztelése).

Bef.: A hitet alanyilag is táplálni kell.

10. beszéd: A tanító Egyház

Bev.: Can. 1322. ....

1. Tévedhetetlenül közöl.

2. Tévedhetetlenül meghatároz.

3. Tévedhetetlenül elítél.

4. Tévedhetetlenül egybefoglal (szimbólumok!).

Bef.: Ezért **biztos** a mi hitünk.

11. beszéd: A hívó lélek arca

Bev.: Hogyan fordul Isten felé?...

1. Keresi és hallgatja szavát.

Ő beszél: Krisztus, és Ő tanít. Az Egyház is beszél és tanít.

2. És kifejleszti önmagában a hitek különféle formáit.

A csodatevés hite, de így: „Legyen bár prófétáló tehetségem, ismerjem bár az összes titkokat és minden tudományt, legyen akkora hitem, hogy hegyeket mozgassak, ha szeretet nincs bennem, mit sem érek” (1Kor.13.2)... – A dogmák hite... Az ígéretek hite...

Bef.: Az élet **vezérfonala**.

12. beszéd: A hit tevékenységének indítója

(actus fidei)

Bev.: Mi váltja tevékennyé a hit kegyét?

1. Az értelmi meggyőződés.

„A hit reményeink szilárd alapja és a nem látott dolgok igazolása” (Zsid. 11,1).

2. Az értelmi megértése az isteni kinyilatkoztatásnak.

„Hitből értjük meg, hogy a világot Isten ígéje alkotta, vagyis láthatatlanból lett a látható” (Zsid. 1,3). Ebből következnek: „Annak ugyanis, aki Istenhez járul, hinnie kell, hogy létezik s hogy megjutalmazza azt, aki őt keresi... Hittel engedelmeskedett Ábrahám a hívásnak, hogy költözzék arra a vidékre, amelyet örökségül kellett kapnia” (Zsid. 11,6 és 8).

3. Az értelmi behódolás az Isten előtt.

„Velük cáfoljuk meg az érvelésüket és minden önhittséget, amely Isten ismerete ellen lázad, sőt velük szorítunk minden értelmet a Krisztusnak tartozó hódolatra” (2Kor. 10,3).

Bef.: Az értelem fogadta be és az értelem adta vissza (katechumenek: reddere fidem).

13. beszéd: Hit és bizakodás

Bev.: Az Úr szava – lelkem parancsa. Elfogadom hűséggel és hozzátapadok szeretettel. Egyik értelmi, másik akarati odahajlás. – Összefüggő-e a kettő és mi a kettő lényege?

1. Az odahajló hit az alapvetés.

2. A bizakodás az életkivirágzás.

Bef.: Így békével járhatok az Úr színe előtt.

14. beszéd: Mennyi legyen az én hitem?

Bev.: Hogyan mérhető?

1. **Tárgyilag**: mindenre kiterjeszkedő, amit az Egyház elem ad.

2. **Alanyilag**: bizakodó szeretettel átitatott.

Bef.: Teljesen odaadott.

15. beszéd: És ha inog a lelkem?

Bev.: Derűre – ború...

1. Új tűzgyújtást keresek.

2. És Istentől új fénylobbanást kapok.

Bef.: Borúra – derű!

16. beszéd: Kétely és igazság

Bev.: Végsőlegem átcaphat rajtam...

1. Emberi voltom inoghat.

Értelmi látás... Akarati ingás...

2. De az igazság ingathatatlan.

Bef.: A végtelen Isten győz rajtam!

17. beszéd: Igaz az Isten – és igaz legyen az ember!

Bev.: Mindig a jóra figyeljen a lelkem.

1. Szólt az igaz Isten.

Magát közölte. – Ember életútját jelölte.

2. Pontozott életútját járja az ember.

Fényvetést lát tehát a vándor... Ennek nyomán éljen és járjon!

Bef.: Első – az Isten jelentkezése; közlésben és a közlés befogadását lehetővé tévő kegyelemmel. Az ember legyen – az isteni fényben látó és élő!

18. beszéd: Hogyan tapadjunk hittal az Úrhoz?

Bev.: Mindenekfelett.

1. Higgyük – az Istent.

Szükséges: „Hit nélkül nem lehet tetszeni (Istennek)” (Zsid. 11,6). Ez az élet gyökérzetének elismerése. – Dicséretes: „Ábrahám hitt az Istennek és ez megigazulására szolgált” (Róm. 4,3).

2. Higgyünk – az Istennek.

Szabadok vagyunk, de előtte hódoljunk. Ez a tekintély előtti hódolat. „Bizony, bizony mondom nektek, aki ígéret hallgatja és hisz annak, aki engem küldött, örök élete van és nem kerül ítéletre, hanem már átment a halálból az életre” (Jn 5,24). – És akik nem teszik? „Amint hallom, úgy ítélek. Ítéletem igazságos, mert nem a magam akaratát keresem, hanem annak akaratát, aki engem küldött” (Jn 5,30). – De akik teszik, azokra ez a szöveg áll: „Mindannak azonban, aki befogadta, hatalmat adott hogy Isten fiává legyen” (Jn 1,12).

3. Higgyünk – az Istenben.

Ez önkéntes odahajlás. „Általa kaptunk kegyelmet és apostoli küldetést minden néphez, hogy készséggé tegyük őket a benne való hitre” (Róm. 1,5). – „Isten igéje meg tovább terjedt, úgy hogy a tanítványok száma igen megsaporodott Jeruzsálemben, sőt a papok közül is tömegesen hódoltak meg a hitnek” (Ap.Csel. 6,7). Ez pedig azt jelenti, hogy hitünk állandóan törjön az örök célra, az Istenre. Ennek **teljességét** – a szeretet biztosítja.

Bef.: De ennek jelentkezése legyen – önkéntes! Így mondja Szt. Ágoston: hinni csak az **akaró** ember tudhat.

19. beszéd: A hit előzménye

Bev.: A Mester mondotta, Szt. János közölte szó alapján azt látjuk, hogy a hitnek **előzményei** vannak, amelyek **előkészítik** a hit felé fordulás útját. „Cselekedeteim, melyeket Atyám nevében művelek, tanúságot tesznek rólam” (Jn. 10,25). – Mik ezek?

1. A tárgyi hihetőségek.

Látott események... Érvszerű előfutamozások...

2. Alanyi észlelhetőségek.

Hogy lássunk... Értelmezzünk... És biztosan elfogadhassunk...

Bef.: A Mester előkészít minket.

20. beszéd: A hit szükségessége

Bev.: „...aki hisz őbenne (Istenben)” (Jn. 1,12).

1. Nélkülözhetetlen feltétele – az üdvösségnek.

Az Írás szavai: „Az igaz a hitből él” (Róm. 1,17); „Tudjuk azonban, hogy az ember nem a törvény tettei alapján igazul meg, hanem a Jézus Krisztusba vetett hit által” (Gal. 2,16); „Aki hisz és megkezesztededik, üdvözül; aki nem hisz, elkárhozik” (Mk 16,16). – Az értelem szava: **természetfeletti** célra csak a cél **megismerésével** törhet az ember. Ezt azonban csak a kinyilatkoztatásból vehetjük, amelynek felelete: **a hit**.

2. Parancsolt rendelkezése – az egész életnek.

A hit tartalma az élet fénye... A hitből való élet az isteni élet.
Bef.: „Hit nélkül nem lehet tetszeni (Istennek)” (Zsid. 11,6).

21. beszéd: A kinyilatkoztatás tanítása

Bev.: Mindenki hivatott reá.

1. Kötelessége – az Egyháznak.

Erre küldettünk: „Menjetez tehát, tegyetek tanítványommá minden népet...” (Mt 28,13). – Ezt cselekedjük: „...aki a prófétálást kapta, prófétáljon, a hit szabálya szerint; aki tisztséget kapott, gyakorolja tisztségét; aki tanító, oktasson; aki a buzdítás ajándékát kapta, buzdítson...” (Róm. 12,6-8).

2. Egyéni kötelessége – a szülőknek.

A családi szentély nevel... A család lelke táplál!

Bef.: Így lesz hívővé a gyermek.

22. beszéd: A hit magvallása

Bev.: Ami lelkünk és tetteink ősi indítója, annak külső jelentkezésétől sem húzódhat vissza az ember. – Hogyan kell megvalósítani?

1. Szóval és jellel...

De ki előtt? Akik hivatalos kérdezők. De nem azoknak, akik felelősség nélkül kíváncsiskodók.

2. De mindenekfelett étellel...

A szó és jel **külső** jelentkezése a belső meggyőződésnek. – De az élet **valósággá** alakítása a hitnek. – Ennek a jelentkezése a hitnek igazi magvallása.

Bef.: Úrattyánkat megvallani Mesterünk diktálta feladat. „Mindazt, aki megvall engem az emberek előtt, az Emberfia is megvallja Isten angyalai előtt.” (Lk 12,8). De Úrattyánk szerint élni: az örök élet kapu-tárásának szent eszköze. Mert: „Nem mindaz, aki azt mondja nekem: Uram, Uram! – jut be a mennyek országába” (Mt 7,21).

23. beszéd: A hit eredménye

Bev.: Örök távlatú ajándékok.

1. A hit felemel – a természetfeletti rendbe.

2. A hit – „lumen intellectus”-t adja.

3. A hit – a függvénykénti cselekedeteket is kiváltja.

A hitből származnak az erények. – Az Isten iránti szeretettel gazdagítva – az egész élet megszentülésének forrása léssen a hit erénye.

Bef.: Mi lesz tehát a hívő életében? – Isteni feszítő erő, amely természetfeletti cselekedeteket sarallja.

B/A hittell ellenkező bűnök

1. beszéd: A hitetlenség

Bev.: „Méccsel a kézben” – biztosan jár az ember. De vihar oltotta lámpással soha célba nem jut a zarándok. – Mi valójában az élet mécsének kialvása?

1. Elvesztése – az életutat világító fénysugárnak...

Ez maga is tragikum. – Oka lehet: az élet „másfényének” túlzó lobbanása. Ez más útra vezet. – Oka lehet: az élet viharainak fényoltó támadása. Ez erkölcsi életviharzónában való életet jelenthet.

2. Tudatos elfújása – a pislákoló mécsvilágnak.

Ez már a gonoszság egyik fajtája. – Ennek eredménye az élet elanyagiasodása...

Bef.: Istenhez vezető úton pislákoló mécs a hit, Istentől eltávolít a hitetlenség.

2. beszéd: A hittagadás

Bev.: Amit az Úr adott, azt örök kincsként hordozom és halálomig tartom. – Hogyan tagadható

meg a hit?

1. Lehetséges – szóval.

Indirekte. Ezt – **jogtalan** kérdésre teheted. – Direkte, jogos kérdésre! Ezt – soha!

2. De lehetséges – tettel.

Minden halálos bűn – hitem tagadása. Erkölcstelen életem – hitem megtagadása.

Bef.: „Én az Isten rokona vagyok” (Ady E.). – Én erre büszke vagyok!

3. beszéd.: Az eretnekség

Bev.: Az Isten kinyilatkoztatásának teljességét fogadja el a hit. Egyes részét önkényesen másképpen magyarázó – az eretnek. – Mi tehát a lényeg?

1. A keresztséggel – Krisztusé. Embereket **egységgé** emberségük teszi, de kisebb keretekben is élnek. – A szent keresztség minden keresztényt egybefog. – De **egyik-másik kinyilatkoztatás megtagadása** – kisebb csoportokba fog...

2. De egyes tétel tagadásával – nem Krisztus egységes testéé. – Ő a Feje – az egységes testnek. – Az Ő tanítása – az egységes tartalma a „depositum fidei”-nek.

Bef.: Mi maradunk a Mester misztikus testének **élő** tagjai!

4. beszéd: A skizma

Bev.: A jó Pásztor népét az Ő küldötte pásztor irányítja. – Ki ez? Péter és utódai. Akik **ezen** vezetését megtagadják, azokat „szakadároknak” hívjuk. – Mi a lényegük?

1. Eleinte – a pásztorától szakadnak el.

2. Később az isteni „életlegelőről” távolodnak el.

Ez az isteni ige elhagyása. Ez az éltető források elkerülése.

Bef.: Csak a jó Pásztorral és helyettesével járjuk az Úr legelőjét!

5. beszéd: A hittől távol élők kezelése

Bev.: Testi betegségeink kezelésére élesen rajzolt példát diktál az irgalmas szamaritánus. Ámde lelki betegségeink kezelésében nem lehet-e mintául venni a Mester tanítását?

1. Megértő lélekkel kell reájuk tekinteni.

Hiszen egyik részük a „túl erős fény” áldozata. A tudomány látszatának tévelygője. – Hiszen a másik részük a bűnös élet elméleti „igazolója”.

2. Lélekfényt kell lelkükben lobbantani.

Van ebben imádkozó kegyelemkérés. – És van ebben életpéldát nyújtó odaadás. Tanítgatás... Könyvbiztosítás...

3. A jóság és szeretet diadalával kell lelkükhöz közeledni.

Sötét köd a pesszimizmus. – Örök fény és derű az evangéliumi optimizmus.

Bef.: Így gyógyulnak a lelki sebek és **látókká** válnak a jerikói vakok... (Ezekről a tételről más lapokon sok beszédvázlat található.)

6. beszéd: Az index

Bev.: A jó és rossz gondolatok a terjesztés válfajai nyomán ébrednek... Ami az isteni kinyilatkoztatás értékét gyengíti, annak **köznapi** terjesztésével lép szembe az egyházi **index**. – Mi a lényege és értékelése?

1. Tilalmaz az Egyház egyes műveket.

Alapja: veszélynek ne tedd ki magadat! – Egyszerű tilalommal – súlya bűn terhe alatt. – Kizárás az Egyházból – a legsúlyosabb engedetlenség miatt. – Elvileg a gyengéknek és a kérdésekkel nem tudományosan foglalkozóknak tilosak! Engedélyt még erre is adnak.

2. De nem tilalmazza a szellemi élet küzdelmét.

Az élet fejlődésének útján: ellentétek kavarnak. Szellemi élet harcai előre juttatnak. Ennek mezején való küzdelem – a hősök zártabb területe.

Bef.: Védelmet – a gyengének, és nyitott sorompót – a szellemi harcosnak! – Ez az index egyházi

értelmezése.

7. beszéd: A káromkodás

Bev.: Lényegét, meghatározását ez adja: gyalázkodó beszéd – a Mindenható ellen. – Mi ez valójában?

1. Gyökérzetében – a hit elleni merénylet.

Szent az Isten – lényében. Szent az Isten – kinyilatkoztatásában. Szent legyen az Isten – az ember beszédében.

2. Valójában – az Isten tiszteletével szemben való véték.

Tisztelet – az Istené. Gyalázkodás – a Sátáné.

Bef.: Akaratlanul – a kirobbanó idegember vakmerősége, akaratosan – a gonosz lélek kirobbanása.

8. beszéd: Visszatérés – az igazi hithez

Bev.: A közismert „ágostoni”-Vallomások” után százak és százak írtak hasonló könyveket... A megtérők tömegei – napi jelenség, de az Istenhez térést írásban is lefektetők kevesebben – a választottak csoportját alkotják. – Mi a visszatérés igazi útja?

1. Reátalálás az igazságra: ez az egyetemes lényeg.

Örök kereső az ember. Felületszemlélet után – a mélységek felé hajlik... Később – az igazság gyökérzetét kutatja... Útjárásában eszköz – az oknyomozás. (Ez a Kant nevezte: **pók**, amelynek szövő munkája alól nem tud szabadulni az ember). – De találó is az ember. Maga erejéből – keveset. Isten segítségével – majdnem mindent.

2. Felfigyelni az egyéni elhivatás hangjára: ez a módszer.

Az ember a kereső és Isten a hívó. Sőt – alapvetésben – indító. Isten hívja az embert. Igen-igen sokféle a hívás. „Sie hörten seine Stimme”... „Road to Damascus”... Ember követi az Istent. – Módszer? Temeti a múltat és feltámasztja az isteni jövőt.

Bef.: És mi az eredmény? „De profundis”, sikong a kiáltás, és „Exaltissimis”, csordul a kegyelem! És mi ennek az eredménye? Egekig emeltetik az ember élete.

9. beszéd: A hit kincsének megőrzése

Bev.: Természetünkhöz tartozik, hogy életértékek megőrzésére törekszünk. A közvetlen használati tárgyak magánjoga még az ellentétes végletekben gondolkodóknak is **közös tétele**. – De van-e lélektulajdon is, amely az „ember magánértékei” közé sorolandó?

1. Ezek egyike a hit.

Alapjában minden isteni adomány és ember gyűjtötte lelki kincs – az ember **lélek-birtokállományához** tartozik. – De mindenekfeletti érték a hit. Mert ezen épül és alapszik a természetfeletti élet.

2. Ennek védője az ember.

Mit tegyünk? Gyarapodását kérjük az Úrtól. Értékeit védjük az ellenségtől. Erejét alakítjuk egyéni életté.

Bef.: Mi lesz így belőlünk? Nem egyszerű **gyűjtő**, vagy **életérték őr**, hanem isteni kegyelemnek **életté teremtője**. – Így végnélküli életnek alapja lésszen a hit.

10. beszéd.: Hitünk tartalma

Bev.: Mit adtál nekünk?

1. Szent titkod ismeretét.

a). Közlés.

b). Birtoklás.

2. Szent titkod élését.

a). Életerő.

b). Életvirágzás.

Bef.: Így kapcsolódunk Tehozzád! Amen.

*

A hitből élők örömnepői (Beszédsor)

Ha az ünnepet „**a hitből élők örömnepének**” mondjuk, akkor természetes, hogy beszédteteleink **a hit** és a belőle fakadó **öröm** értelmezésével foglalkozhatnak.

Az első csoport inkább elméletileg akarná megalapozni a hitből való élet értékét, értelmét és jelentőségét, a második rész pedig inkább a hitből élők örömeit akarná részletezni és értelmezni. De ez a rész kiterjeszkedhet azután a földi és a végnélküli élet örömeire is. Jól megjegyezve ezt az igazságot: „...Az igaz a hitből él” (Róm. 1,17).

Lássuk most ezeket egyenként..

Első rész

1.beszéd: A hit kegyelmének értéke

(Dogmatikai beszéd. A hit az élet üdvözülésének alapja)

Bev.: Ezzel az isteni igével kezdem, amelyet az Írásból veszek mondván: „A hit reményeink szilárd alapja és a nem látott dolgok igazolása. Ez adott bizonyosságot őseinknek. Hitből értjük meg, hogy a világot Isten igéje alkotta, vagyis láthatatlanból lett a látható” (Zsid. 11,1-3). – Az apostol szavai szerint a hit tárgya mindaz, amit remél a lelkünk, azért a hit ereje biztosít arról, hogy beteljesülnek reményeink. Mit teszünk tehát az Isten adta hit kegyelmével?

1. Ezzel a kincssel fordulok az ég felé...

A hitnek valami csodás erejéről beszél az apostol mondván: „...mi is sóhajtozunk és várjuk a fogadott fiúságot, testünk megváltását” (Róm. 8,23). Ennek a nagy várakozásnak ilyen mozzanatai vannak:

a) Megindítja – vágyaimat. Hogyan megy ez végbe? Az Isten adta hitünk fiává nemesít. Ez ebből a hitből táplálkozik: „Nem a szolgaság lelkét kaptátok ugyanis, hogy ismét félelemben éljete, hanem a fogadott fiúság Lelkét kaptátok, melyben azt kiáltjuk: „Abba, Atya!” (Róm. 8,13). A Messiás szeretete örök életre jogosít. Ez pedig erre az isteni ígéretre támaszkodik: „...aki bennem (Jézusban) hisz, mégha meg is halt, élni fog” (Jn. 11,25). – Az Úr adta „örök élet” életem tartalma lehet. – Hát nem a **vágyak** ébresztgetése ez? Vajon nem akarna ilyené lenni az ember?

b) Majd tovább menve megállapítható, hogy a hit kifeszíti lélekszárnyainkat. Ez már valóságos akció. Az örök távlatokra lendít. Keresve keressük az örök értékeket; követjük a Mester tanácsát: „Gyűjtsetek kincset a mennyben, ahol se moly, se rozsdá nem emészt, tolvajok nem törnek be és nem lopnak” (Mt 6,20). Az örök távlatok szeretetére segít. Hűséggel ragaszkodunk Mesterünk szavához: „Atyám akarata az, hogy mindaz, aki látja a Fiút és hisz benne, örökké éljen” (Jn 6,40). Az örök távlatok biztosítására vezet. Boldogan kínáljuk lelki életünket, mert ennek eredménye: „Aki szeret engem, megtartja tanításomat. Atyám is szeretni fogja őt, hozzá megyünk és benne fogunk lakni” (Jn 14,23).

2. Ezzel a kincssel jutok az eget Ura elé.

A hit, amint mondtuk, fénycsóva. Mutatja: **merre menjek** és **hogyan** éljek. Mert fontos, hogy léte legyen a hit? „...ugyanígy van a hittel is: ha nincsenek cselekedetei, önmagában holt (Jak. 2,17).

a) A hit a mi erőnk a földön. Ebből élek: „Az igaz a hitből él” (Róm. 1,17). Ezzel – látok. Mégpedig ezt a boldogító igazságot: „... emberi testében kiengesztelt a halál által, hogy szentté, szeplőtelené és feddhetetlenné tegyen színe előtt” (Kol. 1,22). Ezzel – értékelek. Az ilyen **értékelő** nem inog, hanem biztosan halad az élet útján. Hallgasd csak az apostol szavát: „Vigyázzatok, hogy senki félre ne vezessen bölcseséggel és hamis tanítással, ami emberi hagyományon s a világ elemein alapul, nem pedig Krisztuson...” (Kol. 2,8-9). Ezzel – cselekszem. Azért, mert int az apostol: „Annak ugyanis, aki Istenhez járul, hinnie kell, hogy létezik s hogy megjutalmazza azt, aki őt keresi” (Zsid. 11,6).

b) A hit a mi erőnk az égben. De hogyan? A kapukig segít. „A parancsszóra, a főangyal kiáltására, Isten harsonazengésére az Úr maga száll le a mennyből, s először a Krisztusban elhunytak támadnak fel. Azután mi élők, akik megmaradtunk, a felhőkön velük együtt elragadtatunk a magasba Krisztus elé, és így mindenkor az Úrral leszünk” (1Tessz. 4,16-17). Majd ott más **látásra** segít: „Ma még csak tükörben, homályosan látunk, akkor majd színről-színre...” (1Kor. 13,12). És csak: szeretek. „Most

megmarad a hit, remény, szeretet, ez a három, de köztük a legnagyobb a szeretet!” (1Kor. 13,13).

Bef.: A Mesterem is bizakodó hitet kér... Így meggyógyul a beteg és égbe jut a bűnbocsánatot nyert szenvedő emberi lélek!

2. beszéd: A hit kegyelmével – a föld felé...

(Erkölcsei beszéd: A föld – a hit fényében)

Bev.: A hit fénysugara – kiverődik az ember lelkéből is és reásugárzik a nagyvilágra, emberéletre és az örök életre. – Most keressük: milyennek mutatja a földi és nagyvilág képét?

1. Isten kertjévé varázsolódik a világ egésze.

Nézzünk csak körül – az egyszerű, természetes szemmel és azután – a hit szemével!... **Sokszor** szépek és jónak látja a világot a természetes ember is (tudós, művész), de **mindig** paradicsomnak, a küzdelmes élet otthonának látja – a hívő lélek.

a) Isten jó teremtménye: „És látá az Isten, hogy mindaz, amit alkotott, felette jó volt. És lón este meg reggel: hatodik nap” (1Móz. 1,31).

b) Isten alkotta „ember háza”. „Ültette pedig az Úr Isten kezdettől fogva a Gyönyörűség paradicsomát: ebbe helyezé az embert, akit alkotott” (1Móz. 2,8).

c) Az Istenhez törés szent eszköze. – De hogyan tűnik fel ilyenné a világ? Elsősorban az értelem mozgatója léssen – Isten adta rejtélyével. Ezért mondja Jób: „...leereszkedik oda, hová ember még nem tette lábát...” (Jób 28,4). Majd életem mozgató rugója, megszerzendő kincse – értékeinek feltárásával. (Anyagi értékei, rejtett törvényei – életem gazdagítói). Ezért mondja az Úr: „És megáldá őket az Isten, és mondá: Szaporodjatok, sokasodjatok, s töltsétek be a földet s hajtsátok uralmatok alá és uralkodjatok...” (1Móz 1,28). Azután lélekerőket feszítő tényező marad küzdelmekre hangoló terheivel. Ezért mondja Jób: „Katonasor az ember élete a földön...” (Jób 7,1). Végül pedig örömmre hangol és örömmel gazdagít a felénk kínált gyönyörűségeivel... – A tiszta és nemes serleget mindig kínálja a földi élet. Csak nyúlj feléje, mert erre is bátorít az apostol mondván: „Örvendjete az Úrban szüntelen! Újra csak azt mondom: örvendjete!” (Fil. 4,4).

2. Isten gyermekeivé nemesedik a föld minden nemzedéke.

De a „ház” átalakuló színpompája mellett milyen a „lakó” életértéke?

a) Isten képe – már elindulásakor. Ezt hirdeti Mózes: „Meg is teremté az Isten az embert: a maga képére, az Isten képére teremtette...” (1Móz. 1,27).

b) Az örök élet várományosa. Ezt tanítja a Mester. „Keressétek (először) inkább az ő (Mester) országát (és annak igazságát)...” (Lk 12,31).

c) Majd végül – épp a hit erejével: Isten fia. „Mindannak azonban, aki befogadta, hatalmat adott, hogy Isten fiává legyen, annak, aki hisz őbenne” (Jn 1,12). De ez pedig azért léssen az Isten fia, mert a hit ereje emelte ilyenné. Aki megtagadja a hitet, arra ez a szöveg áll: „... de aki nem hisz, azt már elítélte, mert nem hitt Isten egyszülött Fiában” (Jn 3,18).

d) Az örök haza szent lakója. Erről is az apostol szól imígyen írván: „Aki szeret engem, megtartja tanításomat. Atyám is szeretni fogja őt, hozzá megyünk és benne fogunk lakni” (Jn 14,23).

Bef.: Ilyen „fényvetés” mellett sugárpompában tündöklük a világ és az ember, és így diadalmasan törhet előre az élet vándora, az Isten fiává nemesedett ember.

3. beszéd: A hit kegyelmével – az ég felé

(Erkölcsei beszéd. Az ég a hit fényében)

Bev.: Bár a hit az égből száll alá, mégis fénye az ember lelkéből az ég felé is veti fénysugarát. – Mit tár fel előttünk a hit kegyelme?

1. Megnyitja szemünket – a végtelen tájak észlelésére.

a) Földi szemek – **síkban** látnak. Mindez a távolságok – horizontális észlelésére. Mértékegységünk is a méter és ennek a horizontális látásnak határa pár kilométer. – A további terület – köd. És a ködben felső értékek emberi tekintélyen alapuló **hittel** ismerhetők (pl. Amerika, orosz síkságok stb.)...

b) Értelmi látás – **mélységek felé** fordul. Ez már a vertikális kutatásra szorít. Észleljük az élet rejtélyeit és kutatjuk azok értékeit. Ezt mondja az Írás: „Határt vet az ember a sötétségnek, és felkutatja mindennek a végét, a homály köveit és a halál árnyékát is. Tárnakat nyit idegen nép; leereszkedik oda, hová ember még nem tette lábát, és lebeg távol az emberektől” (Jób 28,3-4). Eléri a világ rejtélyeinek

titkát. De maga számára értékesíti az Isten törvényeit. Végül eléri az Isten létének valóságát. „Ami ugyanis Istenről megismerhető, az világos előttük, mert Isten nyilvánvalóvá tette számukra” (Róm. 1,19). Ez már **olyan** mélység és magasság kutatás, amely az Isten képének egyedi ereje.

c) De a hit kegyelme hatol az ég világának **belső** értékéhez is. De itt erősen kiemelendő: itt már **csak** a hit ereje segít. Isten belső élete is így tárul elénk (Szenháromság). „Menjétek tehát, tegyetek tanítványommá minden népet, kereszteljétek meg őket az Atya és Fiú és Szentlélek nevében, és tanítsátok őket mindannak megtartására, amit parancsoltam nektek” (Mt 28,19). – Az isteni megváltás titka: „Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta oda...” (Jn 3,16) és: „Hiszen tudjátok, hogy nem mulandó dolog, ezüst vagy arany váltott meg öröklött, értéktelen életmódokból, hanem a hibátlan és szeplőtelen Báránynak, Krisztusnak drága vére” (1Pét. 1,18-19). – Az Úr velünk maradása: „Nem hagylak árván titeket, eljövök hozzátok” (Jn 14,18). – Az isteni természet felvétele: „Így váltotta be nekünk legszebb és legnagyobb ígéreteit, hogy ezek révén az isteni természet részeseivé legyetek...” (2Pét. 1,4).

2. És eléri égi Atyánkat a felfelé sugárzó hitnek fénye.

Létét – értelmünk, belső életét – hitünk világítja meg. De miért ez a megvilágítás?

a) Az isteni Szeretet fenségének feltárására. Isten – Atyánk! Olvasd: „Mi Atyánk...” (Mt 6,9)...

b) A személyes lélekkapcsolat megszeretésére. Atyánkkal érintkezhet a fiú. Előre jelzi az apostol: „Azon a napon megtudjátok, hogy én Atyámban vagyok, ti pedig én bennem és én tibenetek” (Jn 14,20).

c) Az életúton kegyelmét (természetét!) adja az Úr. Jól figyelj az apostolt: „A remény pedig nem csal meg, mert Isten szeretete kiáradt szívünkbe a ránk árasztott Szentlélek által” (Róm. 5,5).

d) Halál útján haza segít az égi Atya. „Őt (Isten) ugyan a világ teremtése előtt kijelölte, de előttek csak a végső időben nyilvánította ki. Ő általa hisztek Istenben, aki föltámasztotta őt halottaiból és megdicsőítette, hogy hitetek egyben Istenbe vetett remény is legyen” (1Pét. 1,20-21).

Bef. Így veti fényét a hit az égre és így nyer erőt a földi erőfeszítésre – a föld egyszerű zarándoka.

Második rész

Majd lehetne szólni a hitben élő **boldogokról**.

1.beszéd: Boldog vagyok az Úr ígérete miatt

(Erkölcsi beszéd: A boldogság titka)

Bev.: Boldogságra törünk és ennek útját keressük... Itt is a **hithez** jutunk. Ha Isten **ígéreteit** elfogadom, akkor – boldog az életem. – Hogyan valósul meg ez bennem?

1. Alázattal hiszek.

Itt végül is az élet nagy törtetéséről és eredményéről van szó! Keresem a boldogság útját és hallom az Úr szavát...

a) Ígérettel biztat. Földi boldogsággal uralmat ad mindnyájunknak: „...Szaporodjatok, sokasodjatok, s töltsétek be a földet s hajtsátok uralmatok alá...” (1Móz. 1,28). De a szelídeknek külön jutalomként mondja: „Boldogok a szelídek: övék lesz a föld” (Mt 5,5). Örök boldogsággal kecsegtet. Olvasd csak: „...aki bennem (Jézus) hisz, még ha meg is halt, élni fog” (Jn 11,25).

b) Én pedig Hozzá tapadok. Ő mondja, tehát igaz: „Aki hisz a Fiúban. az örökké él” (Jn 3,35). Ő ígéri, tehát teljesül: „Isten valamennyi ígérete Igenné lett benne (Krisztus)” (2Kor. 1,20).

c) Ebben boldog leszek. Az Isten hirdette élet képe – a boldogság varázslatos jelentkezése.

α. Itt a földön megnyugtat és örök reménnyel telít. Olvasd csak Máté 5-6-7. fejezeteit. Nemde a földi és örök élet boldogságával éltet?

β Az örök életben pedig minden jóval gazdagít. Magam jócselekvéseimet – magammal viszem. Ezért mondja az apostol: „Így van, mondja a Lélek: pihenjék ki fáradalmaikat, mert tetteik elkísérik őket” (Jel. 14,13). Égi Atyámat pedig **ott birtoklom**. Mégpedig így: „Ma még csak tükörben, homályosan látunk, akkor majd színről-színre. Most csak töredékes a tudásom, akkor majd úgy ismerek, ahogy én is ismert vagyok” (1Kor. 13,12).

Bef. Íme! Ez a hit boldogság ténye és a hit ennek eszköze.

2. beszéd: Mire tanított Krisztus hite?

(Dogmatikus beszéd: A hit adománya)

Bev.: Valóban a hit az élet legnagyobb **adományozója**. Mert – **ad** nekem! – Azt is kérdezhetném: mit adott nekem a krisztusi hit?

1. A világ helyes értelmezését.

Ennek a kegynek az volna a neve: „Interpretatio recta mundi”.

a) Az Isten igéje – fény. „Mert a parancs szövétnek, a tanítás világosság” (Péld. 6,23).

b) Az ige befogadója – fényt vető: „Ti vagytok a világ világossága” (Mt 5,14). De mikor? Akkor: „Mindannak azonban, aki befogadta, hatalmat adott, hogy Isten fiává legyen, annak, aki hisz őbenne” (Jn 1,12). – Íme! Isten diktálja az élet helyes értelmezését, az ember befogadja igaz értékét.

2. Az emberi élet-eredés megszentelését.

Az emberi élet Isten indította folyam. Áramlás, amely az Isten rendelte **életmélységéből** források. Mi más ez, mint „generatio vitae naturalis et supernaturalis”?

a) Emberéletből fakad az új élet. Ezt mondja az Úr: „Szaporodjatok, sokasodjatok s töltsétek be a földet...” (1Móz. 1,28). De csak a test az emberi élet szülöttje; most is igaz: „Meg is teremté az Isten az embert: a maga képére, az Isten képére teremtette, férfiúnak és asszonynak teremtette” (1Móz. 1,27). „Megalkotta tehát az Úr Isten az embert a föld agyagából, arcára lehelte az élet leheletét és élő-lénné lett az ember” (1Móz.2,7).

b) De az élet lelki kiteljesülése is folyamszerű áradás. Ennek is szolgálja az ember. Magában és másokban is azt kell szolgálnia – Mi ez? Az Isten parancsa, amelyet hűen teljesít az ember.

3. Az emberi lélek Istenhez emelését.

Ezt a feladatot pedig így lehetne tételbe foglalni: „Elavatio vitae ad Deum”. Ennek mozzanatai:

a) Kivetni minden bűnt, amely Istentől elszakít. Dalolja a lelked: „Moss engem tisztára vétkeimtől, tisztíts meg engem bűnömtől” (Zsolt. 50,4).

b) Megszerezni és életté változtatni minden kegyelmet, amely **istenivé** alakulásunk szent ereje. Olvasd: „A remény pedig nem csal meg, mert Isten szeretete kiáradt szívünkbe a ránk árasztott Szentlélek által” (Róm. 5,5). Tedd: „Meg akarsz győződni, te oktalan ember, hogy tettek nélkül meddő a hit?” (Jak. 2,20).

Bef.: Az **adakozó** mindig kedves vendég. Mivel pedig a hit **ilyen** módon gazdagít, azért állítható, hogy a hit hozza az élet-megemelésnek és boldogágnak első kincsesládáját.

3. beszéd: Mivé teremt a Krisztus hite?

(Erkölcsei beszéd: A hit **egyéni** életet is alakító erő.)

Bev.: Minden ember hitből élő. Akár az értelemnek hisz, akár másoknak hisz, akár az Istennek hisz... De kérdés: melyik alapja a döntő? Az igazság az Istenben él, tehát az Ő szava – az élet helyes irányítója... – Nézzük csak: milyenné alakít a Krisztusba vetett hit?

1. Kemény – életharcossá.

Az ember egész életét – legalábbis a megfontolt ember életét, a „**homo sapiens**” életét- **elvek** irányítják. Ezek forrása más és más.. De hatásuk mutatja meg: melyik az **éltető** forrás.

a) A magunk, vagy mások elméleti igazságai – ingadozók. Sőt sokszor túlzott érzelem, vagy érdek vonalra – eltolódtak. Így az embert csak földiessé alakítják.

b) Az Isten szerint élők egész más vonalat mutatnak. Életcéljuk világos. Élettörtetésük derűs és lendületes. Élettartalmuk természetfeletti és kegyelmi. Röviden szólva: homo sanctus, fidelis et fortis. – És az **eredmény** is erre utal: Istenben kell hinnünk!

2. Az élet derűs „trubadúrjává”.

De a helyesen látó, lendülettel égi célok felé törő ember az élet dalos lelkü nemzedéke. – Gyönyörű a kilátás, érdemes érte az erőfeszítés. Mit észlel az ilyen ember?

a) Mindent szépnek lát. Isten műve a világ, gyönyörűsége a nagytermészet. Dalol a hajnal, a madár... Mit tesz a boldog ember? Hozzájuk csatlakozva dalossá teszi az életét.

b) Mindent derűsen vár. Az élet változatai – a jövő alakítás! – De ezt kicsoda indítja? Az égi Atya, Aki az ember örök jóakarója. Teremti és elhelyezi – a paradicsomba: „Ültette pedig az Úr Isten kezdetől fogva a Gyönyörűség paradicsomát: ebbe helyezé az embert, akit alkotott” (1Móz. 2,8). – De el-esettség után is ezt mondja róla a Mester: „Úgy szeretete Isten a világot, egyszülött Fiát adta oda, hogy

mindaz, aki benne hisz, el ne vesszen, hanem örökké éljen” (Jn 3,16). – Íme! Ez az életkeret a hit alapján áll elém. Annak emelő jellege a hit valóságának egyik bizonyítéka.

Bef.: Az Írás szavát el ne felejtsd: „Az igaz a hitből él!” – De **ez az élet**: diadalmas, isteni és boldog élet! (Róm. 1,17).

4. beszéd: És a „hitetlen ember”?

(Erkölcsei beszéd: Milyen a hitetlen élete?)

Bev.: De az országút fizikai vakjai mellett itt élnek közöttünk a lelki élet kódében botorkáló testvéreink. Hol áll ezekre ez a szó: „Ti vagytok a világ világossága” (Mt 5,14)? Milyen így a hitetlen testvér élete?

1. Vak – az élet látására.

Ez az első jellemvonás. – De miben vak?

a) Az életcél látásában. Horizontális a látás, felületes az ismeret, és így színvak a felsőbbrendű és mélyen fekvő dolgok észlelésére. – Ezek a „sötétben látó” életvakok.

b) De ugyanilyen az ő erőkontingenciájuk észlelése is. Vakok a nagy megfeszülést mutató szellemi világ látására.

2. Süket az isteni muzsikára.

De a vak ember az érzékszervek egyikének hiányában szenved. De csak ez jellemzi a szellemi élettől idegenkedő testvért?

Ők süketek – az Isten természetükből csengő hangjainak felfogására. Pedig: „...ami benne láthatatlan: örök ereje és isteni mivolta, a világ teremtése óta művei alapján értelemmel fölismerhető” (Róm. 1,20). De még idegenebbek az isteni kinyilatkoztatás felfogására. – „Kisértékűség” a felfogásuk önmagukról. Nem is bízhatnak abban, hogy szót szól hozzájuk az égi Atya. Léleksüketek. Ezeknek szól a zsoltáros: „Isten, kelts új életre minket, hogy örvendezzék benned néped” (Zsolt. 84,7).

3. Elégtelen az egek magaslatára.

Ez már a „kicsiség” érzés eredője.

a) Igaz ez – a természetes erőket tekintve.

b) De nem igaz ez – az isteni Szeretet jóságát és kegyelmi kiáradását értelmezve. – Vigyázz ezekre a szavakra: „Úgy szeretete Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta oda, hogy mindaz, aki benne hisz, el ne vesszen, hanem örökké éljen” (Jn 3,16). Továbbá: „Mindegyikünk annyi kegyelmet kapott ajándékba, amennyit Krisztus adott” (Ef. 4,7). És végül: „Én (Jézus) vagyok a föltámadás és az élet: aki bennem hisz, mégha meg is halt, élni fog” (Jn 11,25).

Bef.: Így tehát elkallódó leszen? – Nem mondom. A Mester, a jó Pásztor ezekért is meghalt... ezekért is elmegy. „Aki bennem marad és én őbenne, az bő termést hoz. Hiszen nélkülem semmit sem tehettek” (Jn 15,5).

* * *